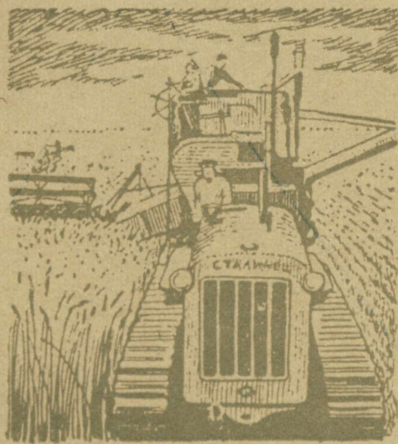

16912

N. S. BUZULUKOV

PARTEI JA TALURAHVAS

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“ · TALLINN

A-16912

N. S. BUZULUKOV

PARTEI
JA
TALURAHVAS

VALIMIK ARTIKLEID

— RK —

POLIITILINE KIRJANDUS · TALLINN 1947

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

8529

TALURAHVA SOTSIAALNE OLEMUS

Meie partei on osutanud alati palju tähelepanu talurahvale kui proletariaadi liitlasele võitluses sotsialismi eest.

Talurahvaküsimuse läbitöötamine Lenini ja Stalini poolt algas juba esimese Vene revolutsiooni eel (1905. a.). Veelgi aktuaalsema tähenduse omandas talurahvaküsimus Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajajärgul.

Leninlikku poliitikat talurahvaküsimuses ellu rakendades saavutas meie partei säärase olukorra, kus talurahvas kodanluse reservist, milleks ta oli kodanlike revolutsioonide ajajärgul läänes, muudeti Venemaal kõigi kolme revolutsiooni ajajärgul proletariaadi reserviks, tema liitlaseks. See oli meie partei väljapaistvaks saavutuseks. „Oktoobrirevolutsioon võitis seepärast, et ta oskas kodanluselt võtta tema reservid talurahva näol, oskas need reservid proletariaadi poole võita ja proletariaat osutus selles revolutsioonis linna ja maa töörahva miljoniliste hulkade ainsaks juhtivaks jõuks“ (Stalin).

Olles võimu kätte võitnud ja kindlustanud, ehtas tööliklass partei juhtimisel — järgides Lenini ja Stalini juhendeid — sotsialistliku ühiskonna koostöös töötava talurahvaga, tema aktiivsel osavõtul. Selle ajaloolise ülesehitustöö käigus muutus põhjalikult meie maa klassistruktuur. Meil lakkasid olemast kapitalistid ja mõisnikud, kulakud ja spekulandid. Kõik ekspluateerivad klassid on likvideeritud. Säilisid tööliklass, talurahvas ja haritlaskond. Ent needki sotsiaalsed rühmitised tegid sotsialismi ülesehitamisel läbi tõsiseid muutusi. „Harilikult on viisiks rääkida, et talurahvas on niisugune väiketootjate klass, kelle liikmed on ato-

miseeritud, üle terve maa laiali pillatud, kes urgitsevad üksikult oma väikeste majapidamistes nende mahajäänud tehnikaga, kes on eraomanduse orjad ja keda mõisnikud, kulakud, kaupmehed, spekulandid, liigkasuvõtjad jms. karistamatult ekspuuteerivad. Ja tõepoolest on talurahvas kapitalistlikes maades, kui silmas pidada tema põhimassi, just niisugune klass... Meie nõukogude talurahvas on täiesti uus talurahvas. Meil ei ole enam mõisnikke ega kula-kuid, kaupmehi ega liigkasuvõtjaid, kes võiksid talurahvast ekspuuteerida. Järelikult on meie talurahvas ekspuuteerimisest vabastatud talurahvas. Edasi on meie nõukogude talurahvas oma rõhuvas enamikus kolhoositalurahvas, s. o. ta ei raja oma tööd ja oma omandit mitte individuaalsele tööle ja mahajäänud tehnikale, vaid kollektiivsele tööle ja moodsale tehnikale. Lõpuks ei ole meie taluraha majapida-mise aluseks mitte eraomand, vaid kollektiivne omand, mis on tekkinud kollektiivse töö alusel.

Nagu näete, on nõukogude talurahvas täiesti uus talurahas, kelle sarnast inimkonna ajalugu veel ei ole tundnud". (J. Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 452, RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn, 1945.)

Säärase silmapaistva, ajaloolise edu on saavutanud meie partei, juhindudes Lenini ja Stalini õpetusest taluraha üle.

Talurahvaküsimust ei käsitletud meie partei ialgi eraldi, lahus tööliklassi huvidest. Keskne ja peamine marksismileninismi õpetuses on proletariaadi diktatuuri küsimus. Marx ja Engels kirjutasid „Kommunistliku partei manifestis“, et kõigist kodanlusele vastuseisvaist klassidest on ainult proletariaat tõeliselt revolutsiooniliseks klassiks, kes järjekindlalt võitleb uue sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise eest. Kõik keskkihid (väiketöösturid, väikekaupmehed-töösturid ja talupojad) võitlevad kodanluse vastu niivõrd, kui võrd nad püüavad kaitsta enda kui keskkihtide olemasolu. Järelikult ei ole nad revolutsioonilised, vaid konservatiivsed. Enamgi: nad on reaktsioonilised, kuna nad tahavad ajaloo-ratast tagasi pöörata. Kui nad ongi revolutsioonilised, siis vaid niivõrd, kui võrd neil seisab ees üleminek proletariaadi ridadesse, kui võrd nad lahkuvad oma seisukohalt ja asuvad proletariaadi seisukohale.

Seepärast oli talurahvaküsimus alati küsimuseks talurahva või tema üksikute kihtide võitmisest proletariaadi liitlaseks võitluses sotsialismi eest.

Juba aastal 1899 kirjutas Lenin oma kuulsas artiklis „Meie partei programmi projekt“, et Venemaa talurahvas kannatab „pärisorjuse igandite“ all, et talurahva pahameel kasvab, et revolutsiooniliste elementide olemasolu üle talurahva hulgas ei ole vähimatki kahtlust. „Me ei liialda vähimalgi määral nende elementide jõudu, me ei unusta sugugi talupoegade poliitilist arenematust ja pimedust, ei kõrvalda sugugi vahet „mõttetu ja halastamatu vene mässu“ ja revolutsioonilise võitluse vahel. Ent sellest järeldub ainult, et oleks järelemõtlematu esitada talurahvast revolutsioonilise liikumise kandidana, et meeletu oleks partei, kes oma liikumise revolutsioonilisust peaks tingituks talurahva revolutsioonilisest meeolekust.“ Sellest lähtudes soovitas Lenin talurahvast toetada, „kuivõrd ta on suuteline revolutsiooniliseks võitluseks isevalitsuse vastu, kui klassi, kes kõige enam kannatab vene rahva õigusetuse ja pärisorjuse jäänuste tõttu vene ühiskonnas“. (Lenin, „Teosed“, IV k., lk. 224.)

Hiljem rõhutas Lenin seda mõtet korduvalt.

Ta õpetas: „Palgatööliste suhtes me võtame enda peale nende kui tänapäeva ühiskonna klassi huvide kaitse, me teeme seda, kuna peame nende klassiliikumist ainsaks tõeliselt revolutsiooniliseks liikumiseks... Seejuures ei võta meie talurahva suhtes endale sugugi tema kui tänapäeva ühiskonna väikemaapidajate klassi huvide kaitset... Sotsiaaldemokraatia esindab vahetult ja täielikult ainuüksi proletariaadi huve, ainult tema klassiliikumisega püüab ta liituda üheks lahutamatuks tervikuks... Väiketootjate ja seehulgas väikemaapidajate klass on oma võitluses kodanluse vastu reaktsiooniline klass ja püüdlused päästa talurahvast kapitalismi pealetungi eest väikemajandi ja väikeomandi kaitsmise teel tähendaksid kasutult pidurdada ühiskonna arengut, petta talupoega pettekujutelmaga ka kapitalismi juures võimalikust heaolust“. (Lenini kogumik, II k., lk. 327—328.)

Seepärast rõhutas Lenin meie partei II kongressil VSDTP

programmi väljatöötamisel Plehhanovi vastu sõna võttes: „Tingimata tuleb end esiteks kõigist eraldada, esile tõsta ainult, ainsana ja eksklusiivselt proletariaat, ja alles seejärel deklareerida, et proletariaat vabastab kõiki, kutsub kõiki kaasa.“

Nii tuleb meie partei poolt talurahva kaitsmist, temale osutatavat abi ja tema juhtimist alati vaadelda tööliklassi lähtekohalt, mitte aga väikekaubatootja lähtekohtadelt, nagu seda tegid sotsialistid-revolutsionäärid, kes unistasid tee tasandamisest „töö“-majandi õitsengule.

Partei hindas töötavat talurahvast alati kui jõudu, mis on suuteline kaasa aitama proletaarse revolutsiooni teostamisele ja mille võib lülitada sotsialistlikku ülesehitusse. Ainult sel tingimusel saab proletariaat töötava ja ekspluateeritava talurahva suhtes tõeliseks hegemooniks, kõige ulatuslikumate maarahva hulkade huvide tõeliseks väljendajaks.

Sellele põhimõttele ongi rajatud tööliklassi liit talurahvaga.

*

Pärisorjuse ajal oli talurahvas põhiline ekspluateeritav klass, kuna suurmaaomanikud (feodaalid, vürstid, parunid, kloostrid) rõhusid julmalt talurahvast. Ajaloost teame, et juba XI sajandil sattusid talupojad sõltuvusse feodaalidest. XIV—XV sajandil ei saanud talupojad enam oma peremeeste juurest ära minna, kuigi polnud veel seadusi, mis oleksid talupojad kinnistanud nende tegelike isandate külge. Oma arenemise kõrgtippu jõudis talupoegade sunnismaisus Ida-Euroopas teatavasti XVIII sajandil, kui talurahva ekspluateerimine võttis ennenägematu ulatuse. Talupojad elasid viletsuses, harimatuses, näljas ja õigusetuses, neil oli vaid tükike oma maad. Nad pidid harima härraste maid. Mõisnikud võisid talupoegi müüa üksikult ja perekondade viisi, võisid neid kaardimängus maha mängida, võisid neid kinkida kellele tahes. Kõiki neid pärsiorjusliku korra julmusi ja mõisnike omavoli said oma nahal tunda ka eesti talupojad, kes peaaegu seitsme aastasaja vältel hingitsesid saksa mõisnike ja parunite kannal.

Oma huvide kaitsel hakkasid talupojad mõisnike-feodaalide vastu välja astuma. Algul puhkesid väikesed stiihiliised, hiljem juba suured organiseeritud ülestõusud. Esimesed suured talupoegade ülestõusud Venemaal toimusid XVII sajandi algul, Lääne-Euroopas aga märksa varem, XIV sajandil (1358. a.). Ka eesti maarahva ajaloos on olemas kangelaslikud leheküljed. Tuletagem meelde kas või Jüriöö-ülestõusu, mis särab sajandeis kui eesti maarahva heroiline katse endast maha raputada parunite ja mõisnike ike. Hiljem, kapitalismi arenemise perioodil, võtsid talupoegade ülestõusud nii Venemaal kui ka Lääne-Euroopas suure ulatuse, kuid nad ei andnud mingeid tagajärgi ega saanudki neid anda, sest nad kulgesid töölisliikumisest isoleeritult. Nagu näitas seltsimees Stalin, võivad talurahva ülestõusud olla edukad ainult siis, kui nad seostuvad tööliste ülestõusudega ja kui töölised juhivad talupoegade ülestõuse. Kapitalismi arenemine Venemaal ja samuti talupoegade ülestõusud põhjustasid pärisorjuse kaotamise (1861. a.). (Eestimaal anti teatavasti esimesed talurahvaseadused varem, aastatel 1816 ja 1819.) Kuid pärisorjuse jäänused säilisid Venemaal kuni Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonini.

Et paremini selgitada talurahva sotsiaalmajanduslikku loomust, selleks toome Lenini definitsiooni klasside kohta: „Klassideks nimetatakse suuri inimeste rühmi, kes erinevad oma asendilt ajalooliselt kujunenud ühiskondliku tootmise süsteemis, oma suhtelt tootmisvahendisse (mis on enamasti seadustes kindlaks määratud ja vormistatud), oma osalt ühiskondliku töö organiseerimises ja järelikult ka selle osa ühiskondliku varanduse, mida nad omavad, samuti selle saamisviiside ja suuruse poolest. Klassid on sellised inimeste rühmad, kellest üks võib omastada endale teise töö nende erineva asendi tõttu ühiskondliku majanduse teatud formsioonis.“

Sellest Lenini definitsioonist tuleb teha järeldus, et feodalismi ajal oli talurahvas üks ühiskonna põhilisi klasse, kuid juba tollal, pärisorjuse tingimustes, eriti aga kapitalistlike vahetõrgete tekkimisel maal polnud talurahvas majanduslikus suhtes terviklik klass. Juba pärisorjuse ajal esines talupoegade hulgas majanduslik ebavõrdsus. Ole-

tame näiteks, et talupoja perekond pidi töötama mõisnikule viis päeva nädalas, ülejäänud ajal võis ta töötada omal väikesel maalapil. Kuid töökatte arv igas perekonnas on teatavasti erinev, ka maade viljakus on erinev. Seega eri perede töötulemused pole ühtlased. Selles peitub juba majandusliku ebavõrdsuse tekkimise mõningaid põhjusi. Siiski olid pärisorjuse ajal kõik talupojad ühetaolises seisundis, sest maa kuulus mõisnikele. Samuti olid ka kõik talupojad ühte viisi poliitiliselt õigusetud. Seetõttu võib väita, et pärisorjuse ajal moodustasid talupojad ühtse klassi.

Feodaalse ühiskonna rüpes tekib vähehaaval kapitalistlik tootmisviis, mis alistab endale feodaalse ühiskonna ja laostab seda. Kapitalistlikule tootmisviisile vastab kaks põhilist klassi: kapitalistid ja töölised. Et aga kapitalism tärkab feodaalse ühiskonna rüpes, siis kapitalistliku ühiskonna tingimustes on kapitalistliku tootmisviisi kõrval olemas endiste tootmisviiside jäänuseid, ühtlasi ka endiste klasside riismeid. Talupojad ja käsitöölised kui pärisorjuselt ülevõetud ühiskondlikud kihid on seniajani olemas kõigis maades, kuid kapitalismi ajal pole nad enam ühtne klass.

Kapitalismi arenemisega ja tema sissetungiga põllumajandusse tõmmatakse talupoegkond paratamatult ka kapitalistlikesse vahekordadesse. Põllumajanduse ümberkorraldumisega kapitalistlikel alustel hakkavad majanduslikud ebavõrdsused põllumajanduses kiiresti ja järsult suurenema.

Kasvava majandusliku ebavõrdsuse alusel tekib maal talupoegade kihinemine klassideks.

Uhest küljest kujunevad jõukatest talupoegadest välja põllumajanduslikud kapitalistid, külakodanlus, kulakud, teisest küljest vaesed talupojad laostuvad ja muutuvad põllumajanduslikeks proletaarlasteks, sulasteks. Need talurahva äärmised osad (kulakud ja sulased) muutuvad kapitalistliku ühiskonna tingimustes kapitalistliku ühiskonna kahe põhiklassi — kapitalistide ja proletaarlaste — koostisosaks.

Jääb järele talurahva vahepealne osa: kesktalupojad. Marx ja Engels nimetasid neid väiketalupoegadeks, väikekaubatootjateks, s. o. talupoegadeks, kes vaid vähesel määral omavad põllunduse ülejääke selleks, et neid müüa kapi-

talistlikel turgudel. See talurahva osa on küll tootmisvahendite ja -riistade omanik, kuid samas on ta ühtlasi ka töötaja, kes otseselt toodab. Seda talurahva rühma, kesktalupoegi, võib nimetada klassiks, kuid see on ebatavaline klass. Esiteks tugineb see klass feodaalse tootmisviisi jäänuseile, teiseks on see klass ülemineku-klass. Kapitalismi sissetungil põllumajandusse turusuhete mõjul kesktalupojad oma suuremas osas proletariseeruvad, võrdlemisi väike hulk neist muutub kulakuiks, külakodanluseks.

Selle klassi erilist loomust on korduvalt märkinud marksismi rajajad. Toome ühe Marxi avalduse prantsuse talurahva kohta: „Üksikud väiketalupojad moodustavad tohutu suure massi, mille liikmed elavad ühetaolistes tingimustes, astumata siiski üksteisega mingeisse kindlamaisse ja keerukamaisse suhteisse. Nende tootmisviisi mitte üksnes ei loo nende vahel vastastikust suhtlemist, vaid otse isoleerib neid üksteisest... Iga üksik talupojaperekond elab peaaegu omaette, toodab iseseisvalt suure osa oma tarbeesemeist ja hangib niiviisi oma elatusvahendeid rohkem vahetuses loodusega kui suhtlemises ühiskonnaga. Maalapp, talupoeg ja tema pere, kõrval teine maalapp, teine talupoeg ja teine pere. Teatav hulk sääraseid peresid moodustab küla, teatav hulk külasid departemangu. Nii moodustatakse suurim osa prantsuse rahvusest ühenimeliste suuruste lihtsa liitmise teel, umbes nii nagu kotitäis kartuleid üksikuist kartuleist. Kuivõrd miljonid inimesed elavad majanduslikes tingimustes, millede tõttu nad oma elulaadilt, oma huvidelt ja kujunemiselt erinevad kõigist teistest klassidest ja on nendele isegi vaenulikud, moodustavad nad ise klassi. Et aga vähese maaga talupoegade vahel valitseb ainult kohalik side, et nende huvide samasus ei moodusta mingit ühissust, mingit rahvuslikku ühinemist, mingit poliitilist organisatsiooni, nad ei moodusta klassi.“ (K. Marx, „Louis Bonaparte'i 18. brumaire“, lk. 98—99.)

Kesktalurahva kui klassi vasturääkiv iseloomustus tuleb tema sotsiaalsest ja majanduslikust loomusest. „See pole väljamõeldud, vaid elav dialektiline vastuolu. Kui võrd meie külas feodaalne ühiskond tõrjutakse välja „kaasaegse“ (kodanliku) ühiskonna poolt, s e d a v õ f d lak-

kab talurahvas olemast klass, lagunedes maaproletariaadiks ja maakodanluseks. Kui võrd säilivad pärisorjuslikud suhted, sedavõrd eksisteerib „talurahvas“ veel klassina, s. o. kordame, mitte kodanliku, vaid pärisorjusliku ühiskonna klassina.“ (Lenin.)

Selline on talurahva sotsiaalne ja majanduslik loomus feodaalses ja kapitalistlikus ühiskonnas.

Selle arenemise on läbi teinud ka eesti talurahvas. Kapitalismi sissetungimisega eesti põllumajandusse toimus ka eesti talurahva sotsiaalne kihinemine: kulakluse, keskmike, kehvikute ja maatameeste tekkimine. Möödunud sajandi keskel tekkisid rentnikud, kes astusid lepingulistesse vahetades mõisnikega, rentides neilt maad ja sageli kasutades võõrast tööjõudu. Kuuekümnendatel aastatel algas kiiretempoline raharendile siirdumine ja talude ostmine. XIX sajandi esimesel poolel kehtestatud talurahvaseadused, mis tegelikult röövisid talupoegadelt nende talumaad, soodustasid teiselt poolt maaproletariaadi, sulaste tekkimist eesti põllumajanduses, kes said äärmiselt väikest palka ja olid tegelikult antud mõisnike ja tärkava kulakluse meelevalle alla. Marx ütleb selle kohta järgmist: „Rentnik muutub nende põllutööliste tegelikuks kasutajaks ja nende lisatöö tegelikuks ekspluateerijaks, sellal kui maaomanik seisab nüüd otseses vahekorras, nimelt lihtsas rahalises ja lepingulises vahekorras ainult selle kapitalistliku rentnikuga“. 70-ndail aastail osa rentnikest hakkab oma talusid parunitelt välja ostma ja nii tekkisid niinimetatud ostutalud, millede arv Suure Oktoobrirevolutsiooni alguseks oli umbes 51 600. Ent küllalt suur osa neist taludest kuulus mitte kulakuile, vaid keskmikele ja isegi väiksemal määral kehvikuile, kelle võlakoorem 1917. a. tõusis kohutava arvuni: umbes 40 miljonit kuldrubla maaostuvõlga võlgnesid talude omanikud paruneile. Samal ajal tõusis aga maatameeste arv ning maatamehed moodustasid 1917. a. ligemale pool miljonit inimest ehk $\frac{2}{3}$ kogu maal asuvast elanikkonnast. Samal ajal oli 618 paruni ja kapitalisti käes 1149 suurmaapidamist 2 428 087 ha maaga.

Eesti kodanlike natsionalistide poolt töötava talurahva survele läbiviidud maareform oli tegelikult suunatud kulak-

luse tugevdamisele kui kodanlike natsionalistide klassitoele maal. Maatamehed ja endised sulased kodanliku maareformiga maad ei saanud. Eesti kodanlik riik ja selle poliitika oli kahekümne aasta jooksul suunatud kulakluse edasisele tugevdamisele. Sellele oli suunatud igasuguste monopolistlike liitude — „Võieksport“, „Lihaeksport“, „Munaeksport“ jt. — asutamine, sellele oli suunatud ka preemiade ja juurde maksude poliitika kriisiaastail, sellele oli suunatud kodanliku riigi kogu krediidi- ja rahanduse-poliitika. Samal ajal aga suur osa keskmikest sattus üha raskemasse olukorda, millest kõige kujukamalt kõneleb see asjaolu, et niinimetatud asunike, kelledest suur osa kuulus keskmike hulka, ostuvõlg ulatus 45 miljoni kroonini (1940. a.), kuna kogu talurahva võlasumma tõusis 150 miljoni kroonini. Seletamatagi on selge, et kehvikute olukord kodanlikus Eestis oli veel raskem. Kuidas kujunesid maaomanduse vahekorrad Eestis, sellest kõnelevad kas või järgmised arvud: 1939. a. oli 28 000 suurtaluniku käes ligemale 1,5 miljonit ha maad ehk peaaegu pool maast, kuigi talundite arvu järgi neid oli vaid 20%. Samal ajal aga 1—10 ha maad omavaid kehvtalunikke oli ümmarguselt 51 500 ehk 36% talunike üldarvust, kuna maad oli neil kõigest 250 000 ha ehk 8,4% kogu talundite maapinnast.

Selline oli suurest laastust lööduna eesti talupoegade sotsiaalne pale enne nõukogude võimu kehtestamist Eestis.

Ülemineku perioodi tingimustes, s. t. pärast proletaarset revolutsiooni ja enne sotsialistliku ühiskonna ülesehitamist, on talurahva loomus teissugune, kapitalistlikust loomusest erinev. Sotsialistliku ühiskonna tingimustes aga, s. t. NSV Liidu praegustes tingimustes, talurahva sotsiaalne ja majanduslik loomus jällegi muutub. Siin talurahvas kujuneb terviklikuks ja ühtseks klassiks, kolhoositalurahvaks. Peatume lühidalt nende küsimuste juures.

NSV Liidus pärast proletaarse revolutsiooni võitu loodud kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajal kuni talupoegade ühinemiseni kolhoosidesse ja kulakluse kui klassi likvideerimiseni täieliku kollektiviseerimise alusel, mis vastab ka Nõukogude Eesti praegustele tingimustele, polnud talurahvas samuti ühtne klass. Talurahvas laguneb neis tingi-

mustes kolme põhilisse gruppi: esimeseks on kapitalistlik kodanlus (kulakud), teiseks väikekodanlus ehk lihtsad kaubatootjad (kesktalupojad) ja kolmandaks poolproletariaat ja põllumajanduslik proletariaat (kehvikud ja sulased).

Kunagi pole meie partei ja valitsus kõnelnud talurahvast üldiselt. Lenin ja Stalin on alati nõudnud klassilist suhtumist talurahvasse: „Pole ühtki dekreeti (seadust), ühtki nõukogude võimu määrust, milles poleks tehtud vahet talupoegade kolme põhigrupi vahel“ (Lenin). Teisal õpetab Lenin: „Kodanluse võitnud proletariaat peab vääramatult teostama järgmist poliitilist liini suhtumises talurahvasse: proletariaat peab eraldama, piiritlema töötavat talupoega talupojast-omanikust, talupoega-töötajat talupojast-kaubitsejast, talupoega-töötajat talupojast-spekulandist. Selles piiratluses on kogu sotsialismi olemus“.

Seepärast seisnebki õiges suhtumises mitmesugustesse talurahva kihtidesse kogu meie partei poliitika olemus maal.

Lenin ja Stalin õpetavad parteile, et talurahvaküsimus pole iseseisev küsimus. Talurahvaküsimus on osa proletariaadi diktatuuri küsimusest, ta on küsimus proletariaadi lihtlasest tema võitluses sotsialismi eest. Partei on seda liitu alati hoidnud, seda liitu on proletariaadi partei kaitsnud võitluses arvukate vaenlastega. Revolutsiooni eri etappidel suhtus partei mitmesugustesse talurahva-gruppidesse erisuguselt. Revolutsiooni eri etappidel ja eri tingimustes vahetusid ka proletariaadi ja talurahva liidu vormid. Sellepärast peab parteiorganisatsioonide tegevus maal alati olema suunatud tööliklassi ja talupoegade liidu tugevdamisele, kusjuures juhtimine jääb tööliklassi kätte.

Määratelles talupoegkonna klassiloomust tuleb mitte üksnes meeles pidada neid Lenini ja Stalini õpetusi, vaid ka juhendada nendest teesidest kogu oma igapäevases tegelikus töös. Seejuures tuleb selgesti mõista iga üksiku talupoegade grupi poliitilist olemust.

Pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni Venemaal ja Eestis pärast nõukogude võimu kehtestamist ning maareformi läbiviimist moodustavad nõukogude talurahva suurima grupi kesktalupojad. Nende hulka kuuluvad kõik talupojad, kes elavad peamiselt oma talundi tuludest

ja tavaliselt ei tarvita palgalist tööjõudu. Kesktalurahvas ongi teine põhiklass (esimene on tööliklass) kapitalismilt sotsialismile ülemineku perioodil, nagu see on meil praegu Eestis. Pärast nõukogude võimu poolt teostatud üritusi, eriti pärast maareformi on kesktalurahvas arvuliselt suurenenud. Kehvikud ja maatamehed, kes nõukogude võimult said maad, said oma enamikus kesktalupoegadeks. Selle tulemusena on kesktalupojad muutunud talurahva kõige arvukamaks ning domineerivaks grupiks. Nagu ütles Lenin, kesktalupoeg on „saanud põllunduse keskseks kujuks“.

Kesktalupoegade seisund nõukogude võimu tingimustes on põhjalikult muutunud. Kesktalupoeg nõukogude võimu tingimustes erineb kvalitatiivselt kapitalismiaegsest kesktalupojast. Kapitalismi tingimustes olid kesktalupojad, nagu ülalpool nägime, määratud laostumisele ja vaesumisele. Nüüd, nõukogude võimu tingimustes, aga ei ähvarda kesktalupoegi enam vaesumine, vastupidi, bolševike partei ja nõukogude valitsuse eesmärgiks on nende majandusliku seisundi parandamine.

Oma loomuselt on „kesktalurahvas... säärane klass, kes kõigub. Osaliselt on ta omanik, osaliselt töötaja. Ta ei ekspluateeri teisi töörahva esindajaid“ (Lenin). Partei ülesandeks on saavutada kindel liit ning kokkulepe kesktalupojaga. Tema võitmine oma poole ja eemaldamine kulakust on meie esmajärguline ülesanne. „Kesktalupoeg on tööliklassi liitlane, ja meie poliitika tema suhtes peab olema sõbralik“ (Stalin).

Kehvtalurahva iseärasuseks on see, et ta on oma seisundilt proletariaat, et ta ühest küljest on iseseisev kaubatootja, teisest küljest ta saab elatusvahendeid mitte üksnes oma majandist, vaid ka oma tööjõu müümisest. Partei poliitika maal tugineb kindlalt kehvtalurahvale. Lenin õpetas meile: „Osata saavutada kokkulepet kesktalurahvaga, hetkekski unustamata võitlust kulakuga, ja kindlalt tugineda ainult kehvtalurahvale“.

Suhtumine kulakuisse on meil teravalt vaenulik. „Kulak on Nõukogude võimu vaenlane. Temaga meil ei ole ega või olla rahuolukorda. Meie poliitika kulakluse suhtes on tema kui klassi likvideerimise poliitika. See muidugi ei

tähenda, et me saame tema likvideerida ühe hoobiga. Kuid see tähendab, et me ajame asja nõnda, et teda ümber piirata ja likvideerida". (J. Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 281.)

Vaadakem, mida ütleb Lenin kulaku kohta:

„Kulakud on kõige elajalikumad, kõige jõhkramad, kõige metsikumad ekspluataatorid, kes teiste maade ajaloos on korduvalt taaskehtestanud mõisnike, tsaaride, pappide ja kapitalistide võimu. Kulakuid on rohkem kui mõisnikke ja kapitaliste. Kuid ometi on kulakud rahva vähemik... Need vereimejad rikastusid sõja ajal rahva hädade arvel, nad kogusid tuhandeid ja sadu tuhandeid rublasid, kõrgendades vilja ja muude saaduste hindu. Need ämblikud läksid rasva sõjast laostatud talupoegade arvel, näljaste tööliste arvel. Need kaanid jõid töörahva verd, rikastudes seda rohkem, mida rohkem nälgis tööline linnades ja vabrikuis. Need vampiirid kiskusid ja kisuvad oma kätte mõisamaid, nad orjastavad ikka uuesti vaeseid talupoegi.“ („Teosed“, k. XXIII, lk. 206—207.)

Säärane on kulak Lenini ja Stalini iseloomustuse järgi. Nendest määranguist nähtub, et kulaklus on sotsiaalne kategooria, et ta on külakodanlus.

Meie parteitöötajad, paljud agitaatorid ja propagandistid lähenevad sageli ühekülgsele kulaku määratlemisele.

Kuidas tuleb sellele küsimusele läheneda?

Esiteks tuleb arvesse võtta, et kulaku määratlemiseks peab igas maakonnas, igas vallas, igas külanõukogus ja igas talus selle küsimuse lahendamisel lähtuma kõigi tingimuste konkreetsest analüüsist.

Teiseks ei saa kulaku kindlaksmääramisse suhtuda ühekülgsele, valides selleks ainult ühe kulaku tunnuse.

Mõned seltsimehed ütlevad: „Kui talupoeg kasutab võõrast tööjõudu, siis on ta kulak“. See pole alati õige. Ka kesktalupoeg võib põllutööde hooajal palgata ja sageli palkabki töölisi. Nii toimivad vahel ka elatanud talupojad, kelle perekonnas pole töövõimelisi perekonnaliikmeid. Kuidas saaksid nad koristada oma saaki ilma kõrvalise abita? Selle küsimuse kohta ütles sm. Karotamm oma kõnes Lääne-maa valdade esindajate maakondlikul koosolekul 1945. a.

veebruaris: „Eesti keskmiktalupoeg aga kasutab ka vahel ajutist võõrast tööjõudu. Suviste tööde ajal talus näiteks, kus on palju väikesi lapsi ja perenaine peab vaatama laste järele, osutub sageli hädatarvilikuks võõra tööjõu pidamine. Või kui on vaja karjast, kui ei ole omas talus jõmpsiikat, kes võiks loomade järele joosta... Neil juhtumel ei ole tegemist hallparunitega.“ (N. Karotamm, „Uut elu ehitades“ lk. 51.)

Mõned seltsimehed ütlevad, et kui talupojal on palju maad, siis on ta kulak. Ka see pole alati õige. Maa ja maa vahel on vahe. Kuskil Tallinna lähedal võib ka 5—7 ha suurune talund olla kulaklik, mõnes Pärnumaa vallas näiteks aga võib kesktalund olla ka lähemale 30 ha suurune.

On selge, et taolised küsimuse käsitlused on liiga ühekskülgseid. Et kulaku määratlemisel mitte eksida, selleks tuleb vaadelda kõiki majanduslikke näitajaid tervikuna, siinjuures silmas pidades, et kulak on enne kõike võõra tööjõu ekspluateerija. Seda kulaku iseärasust tulebki osata avastada. Uhtlasi on tarvis meeles pidada, et ekspluateerimise vormid võivad olla väga mitmesugused.

Millistes vormides avaldub kulaklik ekspluateerimine meil Eesti NSV-s? Need vormid on mitmesugused. Näiteks 1947. a. ei külvanud kulakud tihti oma põlde täis ja tekitasid sellega riigile kahju. Kulak püüab riiki igati petta: varjata maad, loomi, inventari, teostada fiktiivset maajaotust jne. Kulak on kõigiti püüdnud ja püüab riigile andmata jätta vilja ja teisi põllumajandussaadusi, püüab vilja peita ja avalikult saboteerida riiklikku varumist. Vahel esineb ka juhtumeid, et kulak „nõustub“ küll täitma varumisplaani, kuid ütleb: „Meie ise vilja kohale ei too, tuldagu ja võetagu.“ Edasi, kulak võtab talupoegadelt kõrget tasu põllutöömashinade kasutamise eest ja püüab igati pääseda maksumisest. Kulak laenab kehvtalupoegadele seemneid ja raha liigkasuvõtja protsentidega. Kulak-veskiomanik võtab keh- ja kesktalupoegadelt jahvatamise eest ennekuulmatut tasu ja varjab riigi eest mativilja. See pole kaugeltki täielik loetelu kulakliku ekspluatatsiooni vormidest, seda

loetelu võiks teha ise oma töö kogemuste põhjal kindlasti täiendada.

Nendele kulaklikele ekspluateerimisvormidele viitas ka sm. Karotamm oma ülalmärgitud kõnes.

Meie küla igapäevases elus esineb veel hulgaliselt nähtusi, mis illustreerivad ülaltoodud väiteid. Võtame näiteks Väinjärve valla Järvamaal. Siin elab kulak Pirnbaum, kellele praegu on veel 34 ha maad, sellest 24 ha põllumaad. Ka praegu kurnab kulak pidevalt kaht alaealist. Pealeselle töötab tal hulgaliselt ka päevilisi. Pole sugugi juhuslik, et Pirnbaum keeldub riigile tasumast vilja- ja kartuli-müüginorme. Vändra valla Venekuusiku küla endine suurtalunik Karl Tõnisberg ei tasunud riigile piima- ja lihanorme, varjas loomi jne. Tal oli valla täitevkomitees registreeritud neli lehma, kuid kontrollimisel selgus, et tal on tegelikult lehma rohkem. Või võtame Paikuse valla Pärnumaal, kus kohalik kulak G. Kukk andis fiktiivselt maad oma sulasele E. Jansonile, kes aga tegelikult jätkab tööd oma endise peremehe talus. Muide ei ole huvituseta märkida, et valla täitevkomitee esimees Talving on teadlik sellest fiktiivselt „uusmaasaajast“, kuid nähtavasti hoolitseb Talving rohkem kulakute eest, kelle elu Paikuse vallas on rahulik ja hea, kui keskmike ja kehvike eest. Nii on näiteks Ühaselja küla kehvtalupoeg Jüri Voldre ausalt täitnud oma kohustusi riigi vastu, ent valla täitevkomitee määras talle täiendava viljanormi ühe tonni suuruses. Sama valla kesktalupoeg J. Tinnik, kelle poeg teenib Nõukogude Armees ja kes oktoobri lõpuni ei suutnud veel oma vilja peksta, sest järjekord ei olnud veel temani jõudnud, on valla täitevkomitee otsusega kantud kuritahtlike saboteerijate hulka ja asi on üle antud kohtuorganeile.

Muidugi pole kulakluse kindlaksmääramine ainult võõra palgalise tööjõu ekspluateerijana ilmselt täielik. See kitsendab kulaku mõistet, ei väljenda kõiki kulaku avaldusvorme tegelikkuses. Ent meie eesmärgiks polegi anda kulakluse purgivat määratlust ja üldist retsepti iga üksiku kulaku kindlaksmääramiseks eraldi. See on võimatu ja isegi tarbetu. „Meil pole niivõrd tarvis otsida „kulaku“ määratlust, kui võrd seda, et anda õige juhis, keda talupoegadest ei tule

mingil juhul pidada kulakuks. Negatiivse määrangu andmine kulaku suhtes on kergem, peasi aga: ta on paindavam kui jaatav määrang mitmesuguste ja eri rajoonides erisuguste kulakuliikide suhtes." (Molotov.)

Selle küsimuse kohta jutustas Lenin partei VIII kongressil huvitava episoodi: „Tegelikus elus tuleb ette niisuguseid juhtumeid, nagu jutustas komisjonis üks seltsimees (partei VIII kongressil). Tema ümber asusid talupojad ja igaüks küsis: „Ütle, kas ma olen keskmik või ei? Mul on kaks hobust ja üks lehm. Mul on kaks lehma ja üks hobune“ jne. Ja nii tarvitsebki agitaator, kes sõidab ringi kõigis maakondades, omada sellist eksimatut termomeetrit, et võiks selle panna talumehele põue ja ütelda, kas ta on keskmik või ei. Selleks on aga tarvis teada selle talupoja majandi kogu ajalugu, tema vahekorda madalate ja kõrgemate kih-tidega; seda aga me täpselt teada ei või“.

See Lenini õpetus on väga tähtis. Ei saa arvestamata jätta talupoja majandi kogu ajalugu. Teatavasti oli enne nõukogude maareformi Eestis kulakul suur hulk maad, ta omas traktorit, viljapeksumasinat ja teisi põllutööriistu. Pärast nõukogude võimu poolt teostatud maareformi lõigati kulakult ära suur osa maast; masinad aga annab kulak tihti ühistule, et pääseda kõrgest maksustamisest. Kas on ta siis nüüd lakanud olemast kulak? Muidugi mitte! Viha nõukogude võimu vastu pole tal vähenenud, vaid pigem kasvanud. Või võtame näiteks sellise juhtumi: kulak loobub ise maast, annab põllutöömasinad ühistule, ise aga läheb tööle mõnesse ettevõttesse. Ka selline juhtum võib esineda. Kas on siis nüüd kulak selle tagajärjel lakanud olemast kulak? Muidugi mitte! Ta on ennast ainult maskeerinud ja teeb õõnestustööd nõukogude võimu vastu, ta võib isegi sooritada diversiooniakte oma uuel töökohal. Seepärast kutsub meie partei rahvast valvsusele kulaku ja teiste Nõukogude-vastaste elementide suhtes. Kulak on salakaval vaenlane: kui ta näeb, et otserünnakuga ei saa nõukogude võimule kahju teha, siis toimib ta salamahti, püüdes õõnestada nõukogude korda seestpoolt. Igasugused kontrrevolutsionäärid ja eesti kodanlikud natsionalistid toidavad kulaklust vaimselt, juhivad teda poliitiliselt ja tuginevad temale

oma Nõukogude-vastases tegevuses. Meie seltsimeestel, eriti aga maal töötavatel kommunistidel, tuleb seda alati meeles pidada!

Eriti peavad meie seltsimehed, kes töötavad maal, ikka ja alati meeles pidama seda, et mitmed kulakud püüavad tungida nõukogude aparati: valdade täitevkomiteedesse, külanõukogudesse, alalistesse komisjonidesse jne. Nii on näiteks Kabala vallas Viljandimaal novembrikuu keskel üle saja talundi jätnud täitmata oma viljamüügikohustuse riigi vastu. Nende saja talundi hulgas on kohustused täitmata jätnud ka Rassi küla külavolinik A. Rõuk, kellel omal ajal oli 62 ha maad, 13 lehma, mitu hobust ja põllutöomasinaid. Rõuk on süstemaatiliselt ekspluateerinud võõrast tööjõudu, pidades läbi aasta sulaseid. Mis seal siis imestada, et Rõuk ei nõudnud viljanormide tasumist talupoegadelt ega tasunud ise riigile viljamüüginorme, kuigi tal enesel vilja oli küll ja küll, vaid otseselt saboteeris viljavarumist.

Juhtub aga ka nii, et kulak ise ei tungi nõukogude aparati, ei pea otseselt mingit ametit, kuid tegutseb oma käsilaste kaudu, makstes neile altkäemaksu, võttes nendega ühiselt viina ja kasutades teisi taolisi äraostmisvahendeid. Vormsi saarel elab keegi Saar, keda valla täitevkomitee tunnistas kuritahtlikuks viljavarumise saboteerijaks ja kes omal ajal fiktiivselt jagas maad enese ja oma tütre vahel. Läänemaa prokurör saatis kohale kohtu-uuriija sm. Baneri, keda kulak Saar võttis ülihästi vastu ja kes elas tema juures viis päeva ning Haapsalusse tagasi tulles kandis maakonna prokurörile ette, et Saar ei olegi kulak, et ta on korralik ning aus nõukogude inimene.

Taolisi fakte, mis kõik kõnelevad kulaku Nõukogude-vastases tegevusest, nõukogude võimu õõnestamisest ja diskrediteerimisest elanikkonna silmis, võiks tuua veel üsna palju.

Seepärast ei saa kulaku majandusliku iseloomustuse kõrval arvestamata jätta ka tema poliitilist iseloomustust ega loomulikult ka seda Nõukogude-vaenulikku propagandat, mida ta teeb talupoegade hulgas, kuna kulaku Nõukogude-vaenuliku agitatsiooni mõju alla tihti satuvad kesk- ja isegi kehvtalu-

pojad. Seda juhtub seal, kus me halvasti võitleme kulakuga, teda majanduslikult küllaldaselt ei piira ega paljasta poliitiliselt. Et seda ei juhtuks, selleks tuleb maal kõikjal teostada kindlat klassipoliitikat. See tähendab, et meie valla- ja külanõukogud peavad hästi ja õigesti töötama, et nad peavad nõukogude ümber ühendama kehv- ja kesktalupojad, alati tegema nendega poliitilist tööd, nendega nõu pidama ja oma igapäevases tegevuses tuginema nendele. Parteiorganisatsioonid aga peavad talupoegade hulgas tegema laialdast poliitilist tööd. Nad peavad aitama õigesti kindlaks määrata ja paljastada kulakut. Kesktalupojale tuleb aga selgitada, et talle endale on nii majanduslikult kui ka poliitiliselt kasulik liit töölikklassiga. Ainult sel teel võib ta vabaneda majanduslikust orjusest ja poliitilisest sõltuvusest kulakluse suhtes.

Uhes oma kõnes Keskkomitee pleenumil 1925. a. ütles seltsimees Molotov, et sageli määratleb kulakut palju õigemini mõni „Bednota's“* kirjutav talupoeg kui mõni meie isegi väga kvalifitseeritud kirjamees. Seepärast ei saa konkreetselt kulakut määratella, teda paljastada ja temaga võitlust pidada mõni üksik kohapealne töötaja või nõukogude võimu esindaja üksinda. Tingimata tuleb sellele tööle kaasa tõmmata talupoegi endid, eriti kehv-talurahvast.

Niisiis ei saa me täielikult paljastada kulakut, ei saa ilmsiks teha tema õõnestustööd ja teda poliitiliselt isoleerida, kesktalupoega oma poole võita ja kindlalt tugineda kehv-talurahvale, kui me isegi täiesti õigeid partei ja valitsuse majanduslikke üritusi, mis on suunatud kehv- ja kesktalupoja abistamisele ning kulaku piiramisele, ei seosta tõsise poliitilise tööga kehv- ja kesktalurahva seas. Selles seisabki maa-parteiorganisatsioonide põhiline ülesanne.

* „Bednota“ — talurahva ajaleht, mis oli ennekõike määratud kehv-talurahvale ja küla eesrindlikule aktiivile. Ilmus a. 1918—1931, pärast ühines ajalehega „Sotsialistitseskoje Zemledelije“.

BOLŠEVIKE PARTEI SUHTUMINE KESKTALUPOJASSE

Meie partei on töötavas talurahvas alati näinud proletariaadi liitlast. Kogu meie partei olemasolu kestel on Lenin ja Stalin talurahvaküsimusele alati pühendanud väga suurt tähelepanu. Ilma õige leninliku suhtumiseta talurahvasse oleks olnud võimatu teostada Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, purustada välismaist interventsiooni, likvideerida laost ja nälga, ehitada NSV Liidus üles sotsialistlikku ühiskonda ja purustada fašistide röövjõuke. Partei suhtumise aluseks talurahvasse on töölisklassi ja talurahva revolutsiooniline liit, milles juhtiv osa kuulub töölisklassile. Juba möödunud sajandi lõpul, 1894. a. ilmunud tuntud teoses „Mis on „rahvasõbrad“ ja kuidas nad võitlevad sotsiaaldemokraatide vastu?“ formuleeris ja põhjendas V. I. Lenin tööliste ja talupoegade revolutsioonilise liidu ideed. See liit oli üks peamisi tegureid tsarismi, mõisnike ja kapitalistide võimu kukutamisel. Sellest ajast peale on Lenin, Stalin ja meie partei väsimatu järjekindlusega võidelnud töölisklassi ja talurahva liidu tugevdamise eest. Tänu selgele ja järjekindlale joonele talurahvaküsimuses saavutas meie partei seda, et kodanluse reservist, milleks oli talurahvas kodanlike revolutsioonide perioodil läänes, muudeti Venemaa talurahvas kolme revolutsiooni vältel proletariaadi liitlaseks ja reserviks. Töötav talurahvas võttis aktiivselt osa sotsialistlikust ülesehitustööst. Suures Isamaasõjas hitlerliku Saksamaaga töötasid nõukogude talupojad ennast-salgavalt tagalas ja võitlesid vapralt rinnetel. Ainult tööliste ja talupoegade ühiste jõupingutustega osutus võimalikuks klassideta sotsialistliku ühiskonna ülesehitamine ja meie kodumaa kaitsmine saksa röövvallutajate vastu. Töö-

lisklassi ja talurahva liit on ühevõrra vajalik nii töölistele kui ka töötavatele talupoegadele. Ainult ühiste pingutus- tega võivad nad saavutada võidu ühise vaenlase üle ja rajada õnneliku ning kultuurse elu. Lenin, Stalin ja meie partei pole kunagi vaadelnud talurahvast ühtse klassina. Kulaklus, talurahva kõrgeim kiht ja võõra tööjõu eksplua- teerija, on nõukogude võimule vaenulik. Seepärast taotleb partei poliitika otsustavat võitlust kulakluse ekspluataator- like tendentsidega, kulakluse vastupanu murdmist, kulak- luse piiramist ja kõrvaletõrjumist. Proletariaadi kindlaks toeks maal on kehvtalupojad. Kesktalurahvas, kes nõuko- gude võimu tingimustes on talurahva kõige arvukam kiht, on proletariaadi liitlane. Kesktalupojasse on meie partei alati suhtunud eriti peenetundeliselt ja tähelepanelikult.

*

Lenin ja Stalin on alati ära märkinud kesktalupoja kak- sikhinge, s. t. talurahva selle osa sotsiaalse loomuse iseära- sust. Erinevalt kulakust pole kesktalupoeg võõra tööjõu ekspluateerija. Ta majandab oma talu omaenda töövaeva ja vahenditega, seega on ta töötaja ja sellena kaldub ta proletariaadi poole. Tootmisvahendite valdajana, väike-kau- batootjana kaldub ta aga kodanluse poole. Selles seisabki kesktalupoja sotsiaalse loomuse peamine olemus, sellega ongi seletatavad tema kõikumised kord kodanluse, kord proletariaadi poole.

UK(b)P XV kongressil sm. Molotov oma kõnes „Tööst maal“ määratleb keskmikku järgmiselt: „Keskmik oli ja on jäänud väikeomanike klassiks, mis sotsiaalse kihinemise re- delil kujutab endast vahepealset lüli varanduseta proleta- riadi ja suuromanike, s. t. kodanluse vahel. Kuid paljus on muutunud pärast revolutsiooni ka keskmiku seisukord ja osa. Keskmik on saanud „keskseks kujuks“ põllumajandu- ses; see kiht nüüd mitte ainult ei „uhuta välja“, nagu kulla- kaevamisel kuld eraldatakse liivast pesemise teel, vaid ta ka tugevneb. Silmas pidades asjaolu, et kodanlus (rääki- mata mõisnikest) on purustatud, eksisteerib meil nüüd kaks põhilist klassi: proletariaat ja talurahvas (väikeomanikud),

kusjuures kapitalistlike elementide riismete osatähtsus riigis süstemaatiliselt langeb. Keskmike iseloomulikuks ja ühtlasi põhiliseks jooneks meie tingimustes on, et see on väikeomanike klass, kes ei ekspluateeri võõrast tööjõudu ja igal juhul selle omanike-kihi juures palgatöö ei etenda majapidamises peamist osa.

Niiviisi keskmik on töötægija ja ühtlasi ka väikeomanik. See on niisugune kuju, kellel on omad üleminekujärgud nii allapoole — kehviku poole — kui ka ülespoole — kulaku poole. Osa keskmikke, nagu me teame, laseb sagedasti ühe või teise perekonnaliikme minna kuskile palgatööle. Teisest küljest aga osa keskmikke on ligidal küla „tipule“ ja teatud arenemisstaadiumis mõnesugune väike osa neist muutub kapitalistlikeks elementideks... Keskmikud on niisugune grupp, kel oma sotsiaal-ökonoomilise vahemaa tõttu on rida üleminekuid küla teiste ühiskonnakihtide juurde“. Kolme Vene revolutsiooni kogemused, niisamuti ka sotsialistliku ülesehitustöö kogemused NSV Liidus on näidanud, et kesktalurahvas on kindlalt ühendanud oma saatuse proletariaadi saatusega. Sellest lähtudes võib veendumusega öelda, et kesktalurahva kaldumine proletariaadi poole on õige leninliku suhtumise korral palju suurem kui kaldumine kodanluse poole.

See on ka arusaadav. Kapitalismi tingimustes oli kesktalurahvas määratud kadumisele. Analüüsides talupoegade seisundit Lääne-Euroopas tõestas Marx, et kapitalismi juures läheb kesktalurahvas vastu paratamatule laostumisele ja hävingule. Ainult üksikud tema hulgast võivad pääseda talurahva kõrgematesse kihtidesse, kulakluse hulka, valdav enamik aga laostub, muutub kehvtalupoegadeks, kaotades seejärel täielikult oma tootmisvahendid ja isegi maa. Seejärest järeldas Marx, et ainult kapitali langemine võib talurahvast ülespoole viia, ainult antikapitalistlik töölisvalitsus võib lõpu teha talurahva majanduslikule viletsusele ja üldriiklikule degradatsioonile. Talupoegade kapitalismiaegne olukord Venemaal ja sealhulgas ka Eestis oli erakordselt raske. 1893. a. talundite loenduse andmete järgi polnud Euroopa Venemaa 112 maakonnas ühel neljandikul (24,7%) talundeil üldse tööloomi, 28,6% talundeist omas üht hobust.

Need kaks kehvtalupoegade rühma moodustasid 53,3% talurahvast, kuid omasid kõigest 18,6% hobustest. Vastandina neile omas talurahva jõukam osa, kulakud, ühe talu kohta kuni kolme hobust ja rohkemgi. Kulakud moodustasid talurahvast 20,7% ja nende käes oli 47,7% hobustest. Talurahva keskmine rühm moodustas 26%. See rühm vähenes pidevalt, kuna kehvikute arv suurenes.

Kodanlikus Eestis talundid üle 30 ha suurusega, moodustades $\frac{1}{5}$ kogu talundite arvust, omasid $\frac{4}{10}$ kogu hobuste arvust, rohkem kui $\frac{4}{10}$ kogu veiste arvust, rohkem kui $\frac{1}{3}$ kogu lammaste arvust ning umbes $\frac{4}{10}$ kogu sigade arvust. Samal ajal omasid kehvikute talundid (kuni 10 ha), kes moodustasid $\frac{1}{3}$ kogu talundite arvust, kõigest $\frac{1}{10}$ kogu hobuste ja $\frac{1}{10}$ veiste arvust ning $\frac{1}{7}$ lammaste ja sigade arvust. Rohkem kui 21 tuhat kehvikute talundeist ei omanud ühtki hobust ja rohkem kui kuus tuhat kehvikute talundeist ei omanud ühtki lehma.

Alles Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, proletariaat ja kommunistlik partei viisid töötava talurahva majanduslikule ning poliitilisele õitsengule. Pärast proletaarse revolutsiooni võitu muutus töötava talurahva olukord põhjalikult. Juhtiva koha rahvamajanduses omandas sotsialistlik suurtööstus. Nõukogude valitsuse kätte koondusid kõik talumajanduse mõjutamisvahendid. Kehvtalurahvas sai riigilt tõsist abi ja suur osa temast muutus kesktalupoegadeks. Seepärast on kesktalupoeg muutunud põllumajanduses keskseks kujukse. Nõukogude võimu maksustus- ja krediitpoliitika lähtub kesk- ja kehvtalurahva majandusliku olukorra parandamise huvidest. Suurt abi annab töötavaile talupoegadele põllumajanduslik ühistegevus. Maa natsionaliseerimine ei võimalda kulakuil maad enda kätte haarata ega alistada oma majanduslikule ning poliitilisele mõjule kehv- ja kesktalupoegi. Proletariaadi diktatuuri tingimustes muutub põhjalikult põllumajanduse arenemiskäik. Klassirühmitiste ja agraarsuhete arenemine maal kulgeb teisiti, samuti antakse teine suund ka majanduslike vormide arenemisele. Sotsialistlik tööstus kujundab ümber ja viib enda järele põllumajanduse, ennekõike aga kesktalumajapidamise, mis on maal peamine ja domineeriv jõud.

Partei ja Nõukogude valitsus on oma poliitika maal alati arvestanud kesktalurahva huve.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni, mis kehtestas proletariaadi diktatuuri, teostas töölisklass liidus kehvtalurahvaga, kusjuures see liit oli suunatud kulakluse vastu, kesktalupoeg aga oli neutraliseeritud. Kuid juba 1918. a. sügisel, kui nõukogude võim mõisnike likvideerimise, kulakluse majandusliku võimsuse murdmise ja võitluses interventsiooni vastu saavutatud edu tagajärjel oli tugevnenud, kujunes nõukogude võimult maad ja tootmisvahendeid saanud kehvtalurahvas suures ulatuses kesktalurahvaks. Kesktalupoeg muutus põllumajanduses keskseks kujuk. Kesktalurahva neutraliseerimise loosung asendati liidu loosungiga kesktalurahvaga. 1918. a. novembris püstitas Lenin selle uue, kolmanda strateegilise loosungi talurahva suhtes: „Osata saavutada kokkulepe kesktalurahvaga, hetkekski loobumata võitlusest kulakuga ja kindlalt tugineda ainult kehvtalurahvale“. (Lenin, „Teosed“, XXIII k., lk. 294.) Meie partei VIII kongress (1919. a. märtsis) kinnitas selle loosungi, mis sai pöördepunktiks partei poliitika kesktalurahva suhtes; partei VIII kongress lõi poliitilise aluse töölisklassi ja kehvtalurahva kindlale liidule kesktalurahvaga.

Teatavasti võttis VIII kongress vastu uue parteiprogrammi. Viimases öeldi, et kesktalurahva suhtes seisab UK(b)P poliitika tema järk-järgulises ja plaanikindlas kaasatõmbamises sotsialistlikule ülesehitustööle. Partei seadis oma eesmärgiks kesktalupoja lahutamise kulakust, tema võitmise töölisklassi poole. Kesktalupoja vajadustesse suhtuti tähelepanelikult, tema mahajäävuse vastu võideldi ideeliste mõjutamisabinõudega, sugugi mitte äga mahasurumise abil. Kõigil juhtumel, kus puudutati kesktalupoja elulisi huve, püüti temaga saavutada praktilisi kokkuleppeid, tehes talle järeleandmisi sotsialistliku ümberkujunduse teostamise vii- sile kindlaksmääramisel. Sellest programmist juhindudes suhtus meie partei alati peenetundeliselt kesktalupoja vajadustesse ja keelas kategooriliselt kesktalupoja suhtes abinõude rakendamise, mis olid suunatud kulaku vastu. Kõneldes töölisklassi ja kesktalurahva liidu tähtsusest ja elulisest vajadusest rõhutasid Lenin, Stalin ja meie partei

Keskkomitee ühtlasi, et juhtiv osa selles liidus peab kuuluma proletariaadile, sest see liit proletariaadi diktatuuri tingimustes on tööliklassi ja töötava talurahva hulkade klassiliidu eriline vorm.

Partei VIII kongress võttis vastu eriresolutsiooni suhtumisest talurahvasse, millel oli väga suur tähtsus. Kongress rõhutas, et kesktalupoegi ei tohi mingil juhul ära vahetada kulakutega. „Kesktalupoegade äravahetamine kulakutega, ühel või teisel määral abinõude rakendamine nende suhtes, mis on suunatud kulakluse vastu, tähendab rikkuda kõige jämedamal viisil mitte üksnes kõiki nõukogude võimu dekreete ja kogu tema poliitikat, vaid ka kõiki kommunismi põhiprintsiipe, mis nõuavad proletariaadi kokkulepet kesktalurahvaga proletariaadi otsustava võitluse ajal kodanluse kukutamise eest, sest see on üks tingimusi valutul üleminekul igasuguse eksploatatsiooni kõrvaldamisele... Partei peab kõigile maatöötajatele täielikult selgeks tegema ja neile kindlasti teadvusse sisendama selle teadusliku sotsialismi poolt täielikult kindlakstehtud tõe, et kesktalurahvas ei kuulu ekspuaterijate hulka, sest ta ei hangi kasusid võõra tööjõust. Niisugune väiketootjate klass ei saa sotsialismi juures kaotada, vaid vastuoksa, ta võib ainult võita väga suurel määral kapitali ikke kukutamisest, mis ekspuaterib teda tuhandel viisil igasuguses, isegi kõige demokraatlikumas vabariigis.

Seega tagab nõukogude võimu täiesti õige poliitika maal võiduka proletariaadi liitu ja kokkulepet kesktalurahvaga”.

Edasi öeldakse resolutsioonis, et iga liiki põllumajanduslike ühistute loomist ergutades ei tohi nõukogude võimu esindajad lubada vähimatki sundust nende loomisel. „Ainult need ühinemised on väärtuslikud, mis on teostatud talupoegade eneste poolt nende vabal algatusel ja mille kasulikkus on nende poolt praktikas järele proovitud. Liigne kiirustamine selles on kahjulik, sest see võib ainult suurendada kesktalurahva eelarvamusi uuenduste vastu”. (Lenin.)

Kongress nõudis laialdase abi andmist kesktalundeile linna tööstuse kaupade, eriti aga paremate põllutööriistade ja materjalide näol, et tõsta põllumajanduse olukorda ja talu-

poegade materiaalsel elatustaset. Uhtlasi soovitas kongress kohe asuda äsja vastuvõetud parteiprogrammi agraarosa teostamisele. Otsustati luua kord talupoegade maakasutamisi viisis, teostada maaparandustöid, varustada talupoegi paremate seemnete ja kunstväetistega, parandada talupoegade karja tõuomadusi, levitada agronoomilisi teadmisi, anda talupoegadele agronoomilist abi, remontida riigi remonditöökodades talupoegade põllumajanduslikku inventari, sisse seada hobu-masinriistade-laenutuspunkte, katsejaamu, rajada musterpõlde jne.

Selle resolutsiooni lõpus märkis partei VIII kongress eriti ära, et partei pole kunagi taganenud kokkuleppejõonest kesktalurahvaga. Nii näiteks nõukogude võimu rajamisel maal, kui loodi kehttalurahva komiteed, anti välja Rahvakomissaride Nõukogu esimehe ja toitluse rahvakomissari allkirja kandev ringkiri, milles märgiti vajadust võtta kehttalurahva-komiteedesse ka kesktalurahva esindajaid. Kehttalurahva-komiteede likvideerimise puhul märkis Ulevenemaaline Nõukogude Kongress uuesti vajadust võtta valla-nõukogude koosseisu kesktalurahva esindajaid.

Kogu nõukogude võimu olemasolu kestusel on meie partei alati vankumatult juhindunud neist Lenini ja Stalini juhendeist suhtumises kesktalurahvasse.

Partei pidas otsustavat võitlust niihästi parempoolse kalakuga, kes ei pannud tähele keskmikku külas, kui ka trotskistide keskmikuvastase kallakuga, kes ei uskunud keskmiku sisselülitamise võimalikkust sotsialismi ülesehitustõesse.

Sõjakommunismi perioodil 1918.—1920. a. oli nõukogude võim sunnitud talurahvalt ja sealhulgas ka kesktalupoegadelt ära võtma vilja ülejäägid. Talupoegade suur enamik toetas seda sammu, mõistes, et see oli tingitud erakordseist oludest. Uksikuil juhtumel läks kulakutel korda kesktalupoegi ajutiselt üles ässitada ja nõukogude võimu vastu ülestõuse organiseerida (Kroonlinnas, „antonovlased“, Mahno salgad jne.). Niisugune olukord tekitas tõsise ohu töölisklassi ja talurahva liidu tugevdamisele. Oli vaja otsustavaid abinõusid. Ja partei rakendaski Lenini ning Stalini juhtimisel neid abinõusid.

Pärast kodusõja lõppu siirdus meie maa rahulikule tööle rahvamajanduse taastamisel (1921.—1925. a.). Partei ette kerkis terav vajadus tugevdada töölisklassi ja külakehviku tegevust kesktalurahvaga uutest tingimustes, luues sellele liidule ühtlasi majandusliku aluse.

Oli tarvis tõsta tööjõudlust põllumajanduses. Kuid põllumajandust oli tollal võimatu kõrgemale järjele viia ilma õige suhtumiseta kesktalupojasse. Lenin ütles, et „kui meil on vaja tõsta oma talumajapidamise tootlikkust, siis peame esmajoones arvestama kesktalupoega. Kommunistlikul parteil tuligi sellekohaselt rajada oma poliitikat.“ Oli tarvis luua stiimul talumajapidamise ja ennekõike kesktalumajapidamise edasiviimiseks, oli tarvis loobuda toiduainete andmise kohustusest ja üle minna toitlusmaksule, mille järgi talupojad andsid riigile varem kindlaksmääratud hulgal põllumajandussaadusi, kusjuures ülejäänud osa saadustega võis talupoeg talitada oma äranägemise kohaselt. See teostati 1921. a. uue majanduspoliitika sisseseadmisega. Siin tegi partei järeleandmisi kesktalupojale ja see oli antud tingimustes ainuõige poliitika.

Uue majanduspoliitika alusel algas põllumajanduse ja eeskätt kesktalundite kiire taastamine. Hoogsalt kasvas kergetööstus, kindlustati vääringut. Kõik see aitas kaasa vajalike vahendite akumulatsioonile rasketööstuse taastamiseks ja arendamiseks.

* Nendes tingimustes omandas talumajapidamise õige arendamise suhtes erilise tähtsuse ühistegevus. Partei põhijoon selles küsimuses on kindlaks määratud Lenini kirjutises „Kooperatsioonist“, mis omab ajaloolist tähtsust. Lenin esitas selles kirjutises kava maaelanikkonna ühistegevusse tõmbamiseks, mis on peamisi sotsialismi poole liikumise mooduseid põllumajanduslikul maal. „Kui juba riigivõim on töölisklassi käes, kui juba sellele riigivõimule kuuluvad kõik tootmisvahendid, meile on tõepoolest jäänud ülesandeks ainult rahvastiku kooperaerimine... Uue majanduspoliitikaga tegime järeleandmise talupojale kui kauplejale, erakaubanduse põhimõttele. Just sellest tuleneb kooperaatsiooni hiiglasuur tähtsus“. Meie partei XIII kongress võttis need teesid partei juhendeiks ja määras

kindlaks ulatuslikud abinõud maaelanikkonna kooperaerimise arendamiseks.

Oma Moskva parteiorganisatsiooni aktiivil peetud kõnes „VK(b)P XIV konverentsi töötulemustest“ märkis seltsimees Stalin erilist tähtsust, mida omab töölisklassi ja kesktalurahva liidu tugevdamine ning viimase kaasatõmbamine sotsialistlikule ülesehitustööle. Seltsimees Stalin ütles: „Peamiseks on nüüd see, kuidas koondada kesktalupoegi proletariaadi ümber, võita neid uuesti enda poole. Peamiseks on nüüd see, kuidas läheneda talurahva põhimassile, tõsta tema materiaalsel ja kultuurilisel tasemel ja liikuda selle põhimassiga edasi teel sotsialismile. Peamiseks on see, kuidas ehitada sotsialismi koos talurahvaga, tingimata koos talurahvaga ja tingimata töölisklassi juhtimisel, sest töölisklassi juhtimine on põhiliseks tagatiseks, et ülesehitustöö läheb sotsialismi teed“. XIV parteikongressil (1925. a.) rõhutas seltsimees Stalin uuesti, et partei üheks tähtsamaks ülesandeks on kindlustada töölisklassi tugevat liitu kesktalurahvaga sotsialismi ülesehitamisel. Partei asus teostama Lenini kooperatsiooniplaani.

Lenini kooperatsiooniplaani teostamine seltsimees Stalini juhtimisel andis parteile võimaluse veelgi enam tugevdada töölisklassi liitu kesktalurahvaga. Linna ja maa vahelise sideme kaubavormi kõrval hakkas välja kujunema tootmisvorm, tööstus hakkas rahuldama maa vajadusi tootmisvahendite suhtes. Talurahvast sellel teel edasi viies läks parteil korda kesktalurahvast vanalt kapitalistlikult teelt juhtida uuele sotsialistlikule arenemisteele.

*

Uue majanduspoliitika aluseks oli töölisklassi ja kesktalurahva vahelise liidu igakülgne tugevdamine, kusjuures tingimata säilitati töölisklassi juhtiv osa. Peeti otsustavat võitlust kapitalistlike elementidega maal ja nende mõju kasvuga, tõmmati proletariaadi poole kesktalupoegi, parandati kehvtalurahva olukorda. Lenini ja Stalini kooperatsiooniplaan viidi järjekindlalt ellu. „Teostada Lenini koope-

ratsiooniplaan — see tähendab tõsta talurahvas turustamis- ja varustamiskooperatsioonilt tootmiskooperatsioonile, nõnda öelda kolhooslikule kooperatsioonile". (Stalin.)

Selles suunas juhtis partei kooperatsiooni tööd ja kasvatas töötavaid talupoegi. Lenin ja Stalin on korduvalt märkinud, et koopereerimine nõuab parteilt kolossaalset tööd ja on teostatav vaid siis, kui talupojad ise mõistavad oma elu ümberkorraldamise vajadust. Talupoegadele oli tarvis selgitada, et killustatud väikekaubamajanduse tingimustes oli võimatu edasi jõuda. Lenin õpetas, et väikemajapidamisega pole viletsusest väljapääsu, et „ei saa elada vanaviisi, nagu elati enne sõda ja et niisugune inimese jõudude ja töö raiskamine, mis on seotud üksiku väiketalumajapidamisega, ei või enam edasi kesta. Tööjõudlus tõuseks kahe- ja kolmekordselt, kahe- ja kolmekordselt säästetaks inimtööjõudu maaharimiseks ja majapidamiseks, kui sellelt killustatud väikemajapidamiselt toimuks üleminek ühiskondlikule majapidamisele". (Lenin, „Teosed“, XXIII k., lk. 424.)

Kesktalupoeg ei mõistnud muidugi otsekohe suurmajapidamise paremusi. Esimestesse kolhoosidesse, mida hakati looma kohe pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, astusid peamiselt maatöölised, kehvtalupojad ja maale elama jäänud linnatöölised. Lenin ütles kesktalurahva kohta: „Muidugi ta kõigub ja nõustub sotsialismile üle minema siis, kui ta näeb veenvat tegelikku näidet, et see üleminek on vajalik“. Partei poliitika ja kogu tema töö maal kehv- ja kesktalupoegade hulkade koondamisel võitlusse kulakluse vastu, Nõukogude valitsuse ja partei toetus kõikidele sotsialistlikele algatustele maal, riigi suur rahaline abi selles suhtes — kõik see viis kesktalupojad arusaamisele säärase ülemineku vajalikkusest. Pealegi nägi kesktalupoeg sovhooside ja olemasolevate kolhooside varal, et suurmajapidamisel on tõepoolest väga tunduvad paremused väikemajapidamisega võrreldes. Peamiseks ja otsustavaks teguriks, mis tähistas murrangut põllumajanduse kollektiviseerimises, oli meie maa industrialiseerimine. Laiaulatusliku masina-traktorijaamade võrgu loomise ja suure hulga traktorite, kombainide ning teiste komplitseeritud põllutöömashinate ilmumise tagajärjel muutusid laialdased kesktalu-

poegade hulga kollektiviseerimise pooldajaiks. See toimus 1929.—1930. a., millal algas hulgaline kollektiviseerimine. Veendunud sotsialistliku suurmajapidamise eelistes, astusid kesktalupojad tervete rajoonide viisi kolhoosidesse. Oma tuntud kirjutises „Suure murrangu aasta“ iseloomustas seltsimees Stalin seda ajaloolist nähtust järgmiselt: „Jutt on põhjalikust murrangust meie põllutöö arenemises, mahajäänud individuaalselt väikemajapidamiselt üleminekust eesrindlikule ja kollektiivsele suurpõllundusele, ühisele maaharimisele, masina-traktorijamadele, artellidele ja kolhoosidele, mis tuginevad uuele tehnikale, ja lõpuks hiiglasovhoosidele, mis on varustatud sadade traktorite ja kombainidega. Partei saavutus seisab siin selles, et meil läks korda pöörata talurahva põhimassid terves reas rajoonides vanalt, kapitalistlikult arenemisteelt, millest saab kasu ainult käputäis rikkaid — kapitaliste, kuna määratu enamik talurahvast on sunnitud kiratsema viletsuses, uuele sotsialistlikule arenemisteele, mis tõrjub välja rikkad — kapitalistid — ning varustab kesktalupoegi ja kehvtalurahvast uuel viisil, varustab neid uute tööriistadega, varustab traktorite ja põllutöomasinatega, et anda neile võimalus viletsusest ja kulaku orjamsusest välja pääseda kooperatiivse, kollektiivse maaharimise avarale teele. Partei saavutus seisab selles, et meil läks korda organiseerida see põhjalik murrang talurahva enese hulgas ja endaga kaasa tõmmata laiad kehv- ja kesktalupoegade massid, hoolimata uskumatuist raskusist, hoolimata meeletlikust vastutöötamisest mitmesuguste tumedate jõudude poolt kulakutest ja pappidest kuni filistriteni ning parempoolsete oportunistideni“. Samas kirjutises rõhutas seltsimees Stalin asjaolu, et kollektiviseerimisliikumises on uudseks nähtuseks see, et kolhoosidesse astus kesktalupoeg. Kesktalupoja pöörak kolhooside poole tähendas põhjalikku murrangut põllumajanduse arendamises, selle sotsialistliku arenemise suunas.

Uhenduses kolhooside ja sovhooside hoogsa kasvuga läks partei kulakluse piiramise poliitikalt üle kulakluse likvideerimise poliitikale, kulakluse kui klassi hävitamise poliitikale täieliku kollektiviseerimise alusel. See oli sügav

revolutsiooniline pööre, mis oma tagajärgedelt oli niisama tähtis kui 1917. a. oktoobripööre.

Partei grandioosne töö kollektiviseerimise alal ei saanud areneda omapead. Täiel määral pidi maksvusele pääsema sotsialistliku linna juhtiv osa väiketalupoegliku küla suhtes. Partei pidas meeles Lenini juhendit: „Niikaua kui me elame väiketalupoeglikul maal, on kapitalismil Venemaal tugevam majanduslik baas kui kommunismil“. „Järelikult tuleb selleks, et väiketalupoeglik küla läheks sotsialistlikule linnale järele, peale kõige muu veel rajada sotsialismi baasidena külas sotsialistlikke suurmajapidamisi sovhooside ja kolhooside näol, mis on suutelised sotsialistliku linna juhtimisel viima enda järel talurahva põhimasse... Sotsialistlik linn peab viima enese järel väiketalupoegliku küla, r a j a d e s maal kolhoose ja sovhoose ning kujundades küla uuelaadseks, sotsialistlikuks“. (Stalin.) Suurt osa kollektiviseerimisel etendasid vabrikute ja tehaste poolt maale saadetud töölisbrigaadid.

UK(b)P XV kongressi ajaks (1927. a.) oli olukord kujunenud selliseks, et kongress andis direktiivi: „Jätkata kulakuluse pealetungi arendamist ja võtta tarvitusele rida uusi abinõusid, mis piiraksid kapitalismi arenemist külas ja viiksid talumajandust edasi sotsialismi suunas“. XV kongress on meie partei ajaloos tuntud kui kollektiviseerimiskongress.

Kollektiviseerimise läbiviimise perioodil jälgisid meie partei Keskkomitee ja seltsimees Stalin, et ei rikutaks vabatahtlikkuse põhimõtet kolhooside loomisel, et ei rikutaks partei VIII kongressi ja Keskkomitee juhendeid suhtumisest kesktalurahvasse.

Sellest hoolimata moonutati kollektiviseerimise käigus mitmel pool partei poliitikat kolhooside ülesehitamise suhtes. Hoolimata UK(b)P KK korduvaist hoiatusist hakkasid paljud parteitöötajad kohtadel kunstlikult kiirendama kollektiviseerimist, arvestamata vabatahtlikkust ja seda asjaolu, kuivõrd talupojad olid kolhoosidesse astumiseks ette valmistatud.

Suur poliitiline tähtsus tehtud vigade parandamisel oli seltsimees Stalini kirjutisel „Peapööritus edusammudest“, mis ilmus 2. märtsil 1930. a. Mõni aeg hiljem võeti vastu

UK(b)P KK otsus „Võitlusest parteijoone moonutamiste vastu kollektiviseerimisliikumises“. Selles otsuses öeldi, et „pahempoolsete“ moonutuste praktika on otseseks abiks klassivaenlasele. UK(b)P Keskkomitee pani ette: „Tegelased, kes ei oska või ei taha otsustavalt võidelda parteijoone moonutamiste vastu, tuleb tagandada kohtadelt ja asendada teistega“.

3. aprillil 1930. a. ilmus seltsimees Stalini artikkel „Vastus seltsimeestele kolhoosnikutele“. Selles artiklis on näidatud talurahvaküsimuses tehtud vigade juur ja peamised vead kollektiviseerimisliikumises. Küsimusele, milles seisab vigade juur talurahvaküsimuses, vastas seltsimees Stalin kolhoosnikutele: „Ebaõiges suhtumises kesktalupojasse. Vägivalla lubamises majanduslike suhete alal kesktalupojaga. Selle unustamises, et majanduslik liit kesktalurahva massidega ei pea rajanema vägivallavahenditele, vaid kokkuleppele kesktalupojaga, liidu alusele kesktalupojaga. Selle unustamises, et kollektiviseerimisliikumise aluseks on käesoleval momendil tööliklassi ja kehvtalurahva liit kesktalupojaga kapitalismi vastu üldse ja kulakluse vastu eriti.“

Nende abinõude tulemusena läks UK(b)P Keskkomiteel korda tehtud vigu parandada, likvideerida moonutused, kindlustada kolhooside ülesehitamise edu ja saavutada lühikeses ajaga kollektiviseerimisliikumise uus võimas kasv.

UK(b)P XVI kongress määras kindlaks kolhooside ülesehitamise põhimõtted. Täies vastavuses kongressi otsustele viidi kollektiviseerimine NSV Liidus lõpule ja töötavad talupojad, sealhulgas ka kesktalupojad, astusid uuele sotsialistlikule arenemisteele.

Nõukogude Liidu põllumajandus kujunes kõige suuremaks, kõige mehhaniseeritumaks ja kõige tootlikumaks põllumajanduseks maailmas. Küladest kadusid kehvad ja rikkad, ekspluateerijad ja rõhutud. Küla astus võimsa majandusliku ja kultuurilise õitsengu teele.

Juba oma olemasolu esimestel aastatel saavutasid kolhoosid silmapaistvaid tulemusi. Seltsimees Stalin ütles selle kohta esimesel üleliidulisel kolhoosnikute-lööktöölise kongressil järgmist: „Me oleme saavutanud selle, et oleme aidanud kehvtalupoegade miljonistel hulkadel astuda kolhoo-

sidesse; me oleme saavutanud selle, et kolhoosidesse astudes ja seal paremat maad ning paremaid tööriistu kasutades kehvtalupoegade miljonilised hulgad on tõusnud kesktalupoegade tasemele. Me saavutasime selle, et kehvtalupoegade miljonilised hulgad, kes varem elasid pooleldi näljas, on saanud nüüd kolhoosides kesktalupoegadeks, on saanud kindlale elujärjele jõudnud inimesteks. Me saavutasime selle, et kaotasime talupoegade kihinemise kehvtalupoegadeks ja kulakuteks, purustasime kulakud ja aitasime kehvtalupoegadel kolhoosides oma töö peremeesteks saada, aitasime neid kesktalupoegadeks saada”.

Kuid see on ainult esimene samm, ütles seltsimees Stalin edasi, esimene saavutus kolhooside organiseerimise teel. „... Peame astuma t e i s e sammu, peame taotlema u u t saavutust. Milles seisab see teine samm? See seisab selles, et tõsta kolhoosnikuid, nii endisi kehvtalupoegi kui ka endisi kesktalupoegi, veel kõrgemale. See seisab selles, et t e h a k õ i k kolhoosnikud j õ u k a k s.” See seltsimees Stalini juhend täideti eduga. Meil tekkis maal täielik põllumajandussaaduste küllus. Paljud kolhoosid kindlustasid oma kolhoosnikutele jõuka elu. Kesk- ja kehvtalupoeg muutusid kolhoosikorra alusel jõukateks ja kultuurseteks inimesteks, kes olid kindlustatud kõige vajalikuga. Selle loova töö katkestas meile fašistlike metsaliste poolt peale sunnitud sõda, mis tekitas kogu rahvamajandusele ja sealhulgas ka kolhoosidele suurt kahju. Meie maad tabanud suur põud raskendas olukorda veelgi. Praegu on kogu meie rahvas taastamas fašistide poolt purustatud rahvamajandust. UK(b)P KK veebruaripleenum määras kindlaks grandioosse programmi põllumajanduse arendamiseks sõjajärgsel perioodil. Selle otsuse täitmine kindlustab põllumajanduse täieliku taastamise ja loob tingimused põllumajanduse edasiseks kasvaks ning õitsenguks.

*

Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partei juhindub oma suhtumises kesktalurahvasse meie partei VIII kongressi otsuseist, niisamuti ka teiste kongresside ja UK(b)P KK otsuseist selles küsimuses.

Pärast nõukogude võimu kehtestamist Venemaal moodustasid kesktalundid ligi poole kõigist majandeist. Ka Nõukogude Eesti tingimustes (kuigi pole täpset arvestust) moodustavad kesktalundid igal juhul vähemalt 50% talundeist. Nõukogude võimu ajal Eestis on paljud kehvtalupojad saanud riigilt maad, talusid, tööloomi ja produktiivseid kariolemi, saades niiviisi samuti kesktalupoegadeks.

EK(b)P KK XVI pleenum võttis vastu ulatusliku otsuse UK(b)P KK veebruaripleenumi otsuse „Abinõudest põllumajanduse arendamiseks sõjajärgsel perioodil“ elluviimise alal. Seda otsust on võimalik täita ainult õige suhtumise korral kesktalupojasse, sest põllumajanduslike plaanide täitmise kesktalundeis on tegelikult otsustava tähtsusega asjaolu kogu põllumajanduse arenemisel.

Eesti külas käib terav klassivõitlus, kulaklus püüab saboteerida plaani täitmist ja kesktalupoegi enda poole võita. Parteioorganisatsioonid peavad seda arvesse võtma ja oma töö sellekohaselt rajama. Nõukogude Eesti külades toimub talurahva kihinemine. Alljärgnevad andmed näitavad ühelt poolt kehviku ja teiselt poolt hallparuni erikaalu tõsist vähenemist Eestis pärast nõukogude maareformi teostamist ning kesktalurahva praegust suurt ülekaalu külas:

	1939. a.	1947. a.
alla 1 ha suurusi talusid	teadmata	1,6%
1—5 ha suurusi talusid	15,8%	8,0%
5—10-ha talusid	17,0%	16,6%
10—20-ha talusid	28,8%	42,4%
20—30-ha talusid	18,2%	31,4%
üle 30-ha talusid	20,2%	—

Kuid nõukogude võimu tingimustes on kulakluse kasv ja mõju piiratud. Kapitalismi taastamine Eestis pole enam võimalik, sest „diferentseerumine ei saa võtta endist ulatust, kesktalupojad jäävad talurahva põhimassiks ja kulakud ei saa omandada endist jõudu juba sellepärast, et maa on meil natsionaliseeritud, see on kaubakäibest kõrvaldatud, ja meie kaubandus, krediidi-, maksu- ja kooperatsioonipoliitika on suunatud sellele, et piirata kulakluse ekspluataatorlikke taotlusi, tõsta talurahva kõige laiemate hulkade heaolu ja tasandada äärmusi külas. Ma ei räägigi sellest,

et võitlus kulaklusega toimub meil nüüd mitte ainult vanal joonel, kehvतालurahva kulakluse vastu organiseerimise joonel, vaid ka uuel joonel, proletariaadi ja kehvतालurahva liidu tugevdamise joonel kesktalurahva hulkadega kulaku vastu." (Stalin.)

Sellel seltsimees Stalini õpetusel on väga suur tähtsus. Töölisklassi ja kehvतालupoegade liitu kesktalurahvaga tuleb igati tugevdada ning vastandada see võimas jõud kulaklusele.

Parteioorganisatsioonid peavad oma töös maal arvestama kesktalupoja huve, peavad temaga nõu pidama ja ära kuumalama tema arvamusi. Ähvardused kesktalupoegade suhtes, niisamuti ka nende kohta abinõude rakendamine, mis on suunatud kulakute vastu, on kategooriliselt keelatud. „Keskmiik on põhiline kuju meie talurahva hulgas,“ ütles sm. N. Karotamm oma kõnes ülemaalisel parteiaktiivi koosolekul 21. märtsil 1947, „ja temale peame osutama eriti suurt tähelepanu. Endastmõistetavalt ei tohi me mitte nõrgendada tööd kehvतालurahva hulgas, kes on nõukogude korra põhitugi maal. Kesktalurahva probleem on meie töös maal suurimaid poliitilisi probleeme.

Me oleme võinud märkida fakte, mis räägivad keskmiku osatähtsusest mitteamusaamisest, kesktalurahva alahindamisest mõningate meie aktivistide poolt maal. Sageli ei oska meie juhtivad töötajad külas õigesti suhtuda talurahvasse, eriti kesktalurahvasse. Nii mõnigi neist kipub kasutama ebaseaduslikke ähvardusi ja sundimist talupoegade suhtes, millel ei ole mitte midagi ühist kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse poliitikaga talurahva suhtes.“ Kahjuks esineb meil siiski veel mõnel pool sääraseid nähtusi. Tuleb arvesse võtta, et seesugune suhtumine kesktalupojasse on kasulik ainult klassivaenlasele, sest see tõukab kesktalupoja nõukogude võimust eemale kulaku rüppe. Tööd kehvतालute hulgas tuleb seostada tööga kesktalupoegade hulgas. Ükski suurem üritus maal ei tohi mööduda nii, et kesktalupojad sellest aktiivselt osa ei võtaks. Kultuurilis-hariduslikul ja massilisel poliitilisel tööl kesktalupoegade hulgas on väga suur tähtsus. Seda tööd tuleb teha pidevalt ja kõigi kesktalupoegadega.

Teisest küljest tuleb mõelda sellele, et töölisklassi ja talurahva liidus peab juhtiv osa tingimata kuuluma töölisklassile, kes peab enda järel viima kesktalurahva sotsialistlikule arenemisteele. See tähendab, et joonduda ei tule mitte osa kesktalurahva mahajäänud vaadete järgi, vaid vastuoksaks, kesktalupoegi tuleb kasvatada sotsialistlikus vaimus, tõendada neile sotsialismi paremusi kapitalismi ees ja juhtida neid selles suunas. Meil aga võib tihtilugu näha, et mitte agitaator või kommunist ei vii enda järel kesktalupoega, vaid kesktalupoeg viib enda järel agitaatorit või isegi kommunisti. Partei- ja massilisel poliitilisel tööl kesktalupoegadega peab olema pealetungiv iseloom. Kui me tähelepaneliku suhtumise kesktalupojasse ühendame töölisklassi juhtiva osaga, siis asume selle talurahva põhirühma suhtes õigel leninlikul seisukohal. Suur tähtsus on talupoegade poliitilisel kasvatamisel, nende tutvustamisel Lenini ja Stalini õpetusega.

Suur osa töös kesktalupoegadega on konkreetseil veenvail näiteil. Nii tuleb paremate sovhooside, masina-traktori-jaamade ja kolhooside eeskuju varal tõestada, milliseid paremusi omab sotsialistlik suurmajand võrreldes väikese kehv- või keskmajandiga. Arvutatagu kas või näiteks välja, kuipalju läheb maksma ühe tsentneri vilja või ühe liitri piima tootmine suures ja väikeses majandis. Edasi on tarvis selgitada komplitseeritud põllutöömasinate tootlikkust suurtes majandites ja talumajandites, viljasaakide tõstmise võimalusi jne. Väga tähtis on korraldada talupoegadele ekskursioone eesrindlikesse sovhoosidesse ja kolhoosidesse.

Eestis laialdaselt levinud vabrikute ja tehaste šeflusvahetord küladega omab väga suurt tähtsust. Me teame kui suur oli töölisbrigaadide osa kollektiviseerimise läbiviimisel Venemaal. Töölisagitaatorid osutusid kõige paremaiks agitaatoreiks maal. Seltsimees Stalin hindas kõrgesti nende tööd. Artiklis „Suure murrangu aasta“ kirjutas seltsimees Stalin: „Tuleb tunnistada, et kõigist olemasolevaist ja võimalikest kollektiviseerimisliikumise propageerijaist on töölispropagandistid kõige paremad propagandistid talurahva masside hulgas. Mis seal siis imestada, et töölistel õnnestus veenda talupoegi kollektiivse suurmajandi paremusel indi-

viduaalse väikemajandiga võrreldes, seda enam, et olemasolevad kolhoosid ja sovhoosid on kujukaks näiteks, mis demonstreerivad seda paremust“.

Ka meie šeflusbrigaadid on head agitaatorid ja propagandistid ning osutavad talupoegadele suurt abi.

Partei- ja nõukogude organisatsioonid Eestis annavad praegu ja ka edaspidi kesktalupoegadele tõsist abi nende majapidamise parandamises, põlluviljakuse tõstmises, kariloomade arvu suurendamises ja nende produktiivsuse tõstmises, inventari remondis, põllutöömashinade, väetiste ning paremate seemnetega varustamises jne. Selles suhtes on väga suur tähtsus põllumajanduslikul koöperatsioonil.

ENSV Ministrite Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee vaatasid hiljuti läbi ja kiitsid heaks määruse põllumajandusühistute ühismajandite kohta. Sellel määruel on tohutu tähtsus meie põllumajandusühistute organisatsioonilis-majanduslikul kindlustamisel.

Partei ja nõukogude töötajad ja põllumajandusliku ühistegevuse aktiiv said dokumendi, mille põhjal neil on võimalik tugevdada ja laiendada põllumajandusühistute tootmistevõuet igakülgse abi osutamiseks kehvikute ja keskmikele nende majandite arendamisel.

Põllumajandusühistute loodavate ühismajandite ülesandeks on ennekõike sisse seada bolševistlik kord neil olemasolevate ühiskondlike tootmisvahendite tarvitamisel, neid laialdaselt ära kasutades kehvikute ja keskmike majandite tootmisvajaduste rahuldamiseks.

Ühismajandid on vajalised ennekõike seepärast, et seal kehvikud ja keskmikud saavad seaduslikus korras seda tootmisabi, mille saamiseks nad varem olid sunnitud pöörama kulaku poole ja selle saamisel sattusid temast majanduslikku sõltuvusse.

Endastmõistetavalt tuleb partei- ja nõukogude organeil tublisti tööd teha selleks, et luua niisugused ühismajandid, mis võiksid kehvikute ja keskmikele osutada reaalselt tootmisabi.

Oma sõnavõtus „Teraviljarindel“ andis seltsimees Stalin kindla juhendi kesktalupoegade suhtes. Seltsimees Stalin ütles: „Meie ei või ega tohi toetada kulakute individuaal-

suurmajandeid. Kuid me võime ja peame toetama väikesi ja keskmisi individuaaltalundeid, tõstes nende viljakust ja juhtides neid kooperatiivorganisatsioonide voolu". See seltsimees Stalini juhend on aluseks EK(b)P KK XVI pleenumi otsusele „Eesti NSV põllumajanduse arendamise ülesannetest sõjajärgsel perioodil“. Selle otsuse täitmine on tähtsaks ülesandeks kõigile Nõukogude Eesti partei-, nõukogude ja majanduslikele organisatsioonidele.

LENINI—STALINI KOOPERATSIOONIPLAAN

Pärast nõukogude võimu kättevõitmist ja tugevdamist kerkis Venemaal täies ulatuses päevakorrale põllumajanduse arenguteede küsimus.

Sotsialismi ülesehitamine majanduslikult mahajäänud maal, kus on ülekaalus väike, killustatud talumajand, on seotud eriliste raskustega.

Tööstuses tekkis pärast vabrikute, tehaste, pankade ja transpordivahendite natsionaliseerimist talumajandusega võrreldes tehniliselt eesrindlik sotsialistlik suurmajandus. Taastamisajajärgul seadistati tehniliselt ümber vanu ja ehitati uusi vabrikuid ning tehaseid. Nii kujunes tööstuse sotsialistlikuks rekonstruktsiooniks juba kindel alus. Ulesandeks oli laiendada, süvendada ja tugevdada juba olemasolevat sotsiaalmajanduslikku baasi, tööstusest ja eriti kaubandusest lõplikult välja tõrjuda kapitalistlikud elemendid ja kindlustada sotsialistlikule majandusele täielik ülevõim.

Selle ülesande lahendamist tööstuses kergendas see, et proletariaat on ainsaks järjekindlaks ja lõpuni revolutsiooniliseks ning organiseeritud klassiks. Erinevalt talurahvast ei ole ta tootmisvahendite omanik. Juba kapitalismi ajal läbis ta poliitilise kasvatuse ja revolutsioonilise organiseerituse kooli. Ehkki töölistel ei puudu väikekodanlikud eelarvamused, vabanevad nad neist kiiremini kui mistahes muu osa meie nõukogude ühiskonnast, eriti talurahvas.

Hoopis teist pilti pakkus põllumajandus. Siin ei olnud sotsialismi ehitamiseks soodsat sotsiaalmajanduslikku baasi. Vastupidi, siin kujunesid juba sotsialismile ülemineku ajajärgul ebasoodsad tingimused. Põllumajanduses ei olnud selleks ajajärguks sotsialismi tugipunkte. Need tuli uuelt luua.

Põllumajandus kujutas endast tohutut merd (ligi 25 miljonit) väikesi, killustatud, tehniliselt mahajäänud, madala kaubatootvusega talumajandeid, paljudes nende hulgast valitses aga naturaalmajandus, s. t. nad ei müünud üldse saadusi turule. Tervikuna oli põllumajandusel väike-kaubatootluse iseloom, aga „väiketootlus tekitab kapitalismi iga päev, iga tund, ürgjõuliselt ja hulgalises ulatuses“ (Lenin, „Teosed“, XXV k., lk. 173). Nii olid põllumajanduses soodsad eeldused kapitalistlike elementide kasvamisele.

Nimelt seepärast oli sotsialismi ülesehitamine, s. o. klasside hävitamine meie maal seotud tohutute omapäraste raskustega. Ainult meie partei, Lenini-Stalini partei võis ületada neid hiiglaslikke raskusi. Lenin kirjutas juba aastal 1919, et klasside hävitamise ülesannet saab lahendada „ainult kogu ühiskondliku majanduse organiseeritud ümberehitamisega, üleminekuga üksikult, lahusesisvalt väikekaubamajandilt ühiskondlikule suurmajandile“ („Teosed“, XXIV k., lk. 511).

Sotsialismi võidu saavutamiseks maal oli tarvis läbi viia põllumajanduse sotsialistlik rekonstruktsioon, s. t. väikekaubatootmiselt üle minna sotsialistlikule suurtootmisele, mis ei oleks rajatud tootmisvahendite eraomandusele, vaid ühiskondlikule omandusele ja kollektiivsele tööle. Oli tarvis likvideerida maakodanlus — kulaklus —, mis on sotsialismi suhtes vaenulik ja on kapitalismi taastamise baasiks.

Ainult sel tingimusel võis arvestada sotsialismi võitu maal. Muidugi põhjustab põllumajanduse säärane ümberehitamine, mis on ainsaks teeks sotsialismile, klassivaenlase ja tema agentide raevunud vastupanu ja on seotud terava klassivõitluse arenemisega maal.

Meie partei teadis seda ja ta juhtis töölisklassi ning töötava talurahva sellele tee, ületades igasugused raskused. See tee on esitatud Lenini-Stalini kuulsas kooperasiioniplaanis.

*

Esimene ja tähtis asjaolu, mis otsustab partei võitluse edu sotsialismi eest põllumajanduses, on jõudude vahekord maal ja tekkinud olukorra üksikasjalik tundmine. Lenini-Stalini

kooperatsiooniplaan arvestas täiel määral neid asjaolusid ja oli partei käes võimsaks relvaks võitluses sotsialismi eest.

Kuiak on proletariaadi diktatuurile vaenulik ja partei poliitika seisab otsustavas võitluses kulakluse ekspluataatorlike taotluste vastu, tema vastupanu mahasurumises, kulakluse piiramises, väljatõrjumises ja lõpuks eksproprioneerimises.

Kehvtalurahvast iseloomustas Lenin kui hingemaaga palgatöölisi. „Väiketalupoeg müüb oma saadusi, proletaarlane müüb oma tööjõudu“ (Lenin). Kehvtalurahvas on linna-proletariaadi tugi maal.

Kesktalupojad on vahepeelses seisundis proletariaadi ja kodanluse vahel. Lenin ja Stalin on korduvalt rõhutanud kesktalupoja kahesugust olemust. Osalt on ta tootmisvahendite omanik, osalt töötaja, kusjuures ta ei ekspluateeri võõrast tööjõudu. Töötajana kaldub kesktalupoeg proletariaadi poole, tootmisvahendite omanikuna aga kodanluse poole. Selles seisabki kesktalupoja kahesugune sotsiaalne loomus, sellega on seletatavad ka tema kõikumised kord proletariaadi poole, kord kodanluse poole. Meie partei ülesanne seisis ja seisab Eesti NSV-s praegu selles, et arendada ja tugevdada kesktalurahvas nimelt seda külge, mis kaldub proletariaadi poole, ja võita kesktalupoeg täielikult proletariaadi poole. Kuid partei teab, et kesktalupoeg loomulikult kõhkleb ja nõustub proletariaadi poole asuma alles siis, kui ta tegelikkuses veendub, et see üleminek on talle vajalik ja kasulik.

Tuleb alati silmas pidada, et kapitalistliku tootmisviisi juures võisid ainult üksikud kesktalupojad pääseda talurahva kõrgematesse kihtidesse, kulakluse hulka, tervikuna aga on kesktalurahvas kapitalismi tingimustes paratamatult määratud hävingule. „Üksnes kapitali langus võib talupoegi ülespoole viia, üksnes antikapitalistlik tööliste valitsus võib lõpu teha tema majanduslikule viletsusele ja üldriiklikule degradeerumisele (Marx).“ Töötavat talurahvast hävingust päästa, vabastada teda kapitalistlikust rõhumisest ja välja viia majandusliku ning kultuurilise õitsengu avarale teele võib seepärast ainult proletariaat. Kuid proletariaat ei juhi töötavat talurahvast mitte temale eraomandi kinnistamise

teel, vaid annab talle kõigekülgset abi üleminekuks majapidamise sotsialistlikele vormidele.

Pärast proletaarse revolutsiooni võitu muutub talurahva olukord põhjalikult. Juhtiva tähtsuse rahvamajanduses omandab sotsialistlik suurtööstus. Sotsialistliku riigi kätte on koondatud kõik talumajanduse mõjutamise majanduslikud tegurid. Maksu- ja krediitipoliitikat teostatakse selliselt, et ühest küljest antakse tõsist abi kehv- ja kesktalu-poegadele ning avaldatakse majanduslikku survet kulaklusele, teisest küljest aga soodustatakse kõigiti majapidamise sotsialistlikke vorme. Kooperatsioon muutub kollektiivsest kapitalistlikust asutisest, milline ta oli kapitalismi juures, selleks teeks, mida mööda talupojad siirduvad väikekaubatootmiselt sotsialistlikule tootmisele, sillaks, mis ühendab proletariaati ja talurahva töötavaid kihte. Nõukogude võimu poolt teostatud maa natsionaliseerimine ei võimalda kulaklusel seda enda kätte koondada.

Olukord maal muutub põhjalikult. Luuakse võimalused ja eeldused küla sotsialistlikuks ümberkorraldamiseks. Nii „muudab proletariaadi diktatuur NSV Liidus põhjalikult põllumajanduse arenemise tingimusi ja järelikult ka kulgu, luues printsiipiaalselt teissuguse agrarsuhete arenemise tüübi, teissuguse klasside ümberkujunemise tüübi maal ja teissuguse suuna põllumajanduslike vormide arenemises. Proletariaadi diktatuur, maa, suurtööstuse ja pankade natsionaliseerimine võimaldab mitte üksnes põllumajandust enda järel viia, vaid loob ka sootuks teissuguse vahekorra linna ja maa vahel kui kapitalistlikus ühiskonnas. Väiketootjate kooperatsioon, mis kapitalismi tingimustes paratamatult kujuneb kapitalistlike majandusorganisatsioonide süsteemiks, muutub proletariaadi diktatuuri tingimustes võimsaks ülekandemehhanismiks, mis aitab sotsialistlikul tööstusel enda järel viia põllumajandust, lihtsaid kaubatootjaid.“ (UK(b)P XV kongressi resolutsioonist.)

Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tulemusena said talupojad peale maade, mida nad olid kasutanud enne revolutsiooni, veel enam kui 150 000 000 ha maad, mis varem kuulus mõisnikele, kloostreile, kirikule, kogukonnale ja kroonule.

Pealeselle vabastati talupojad tohutu suurte rendimaksude tasumisest mõisnikele ja kolossaalsest võlgnevusest pankadele. Kuid ka pärast Oktoobrirevolutsiooni polnud kulakluse majanduslikult veel nõrgestatud ja avaldas ülejäänud talurahvasse suurt mõju. Nõukogud ühendasid tollal veel kogu talurahvast tervikuna. Juhtiv osa nõukogudes kuulus tavaliselt kulaklusele. Partei ees seisis ülesanne: organiseerida kehvatalurahvast võitlusse kulakuga, vabastada kogu töötav talurahvas kulaklike elementide mõju alt.

Haaranud ja kindlustanud oma võimu linnas, andis proletariaat tõsist abi maa proletaarsetele ja poolproletaarsetele kihtidele, organiseerides ja koondades neid võitluseks kulaklusega. Juba 1918. a. algul saadetakse maale tööle paljud tublimad ja eesrindlikumad, sotsialismile ustavad tööliised. Kindlalt astusid nad välja kulakluse, spekulantide, marodööride, altkäemaksuvõtjate ja desorganiseerijate vastu. Need linna tööliklassi parimad esindajad pidid maal looma ja kindlustama nõukogude võimu organeid, organiseerima külakehvikuid võitlusse kulaklusega.

Tol ajajärgul oli partei poliitika maal suunatud külakehvikute organiseerimisele ja ühteliitmisele, talurahva lõhestamisele, töötavate talupoegade vabastamisele sõltuvusest kulakuist. Sel eesmärgil loodi 1918. a. juunis kehvataluraha komiteed, mis pidid olema proletariaadi diktatuuri tugipunktid maal. 1918. a. suvel ja talvel etendasid kehvataluraha komiteed kui proletariaadi diktatuuri organid maal otsustava otsa sabotaaži ja kulakute ülestõusude mahasurumisel, samuti kulakuilt viljaülejääkide äravõtmisel.

Proletariaadi diktatuuri tugevdamiseks maal ja nõukogude võimu organite kindlustamiseks võeti 1918. a. tarvitusele otsustavad abinõud, mille eesmärgiks oli nõrgendada kulakluse majanduslikku võimsust ja tema poliitilist mõju talurahvasse. Toimus kulakluse eksproprieerimine. Kulakuilt võeti ära inventar, rahatagavarad, kariloomad ja üle 50 000 000 ha maad. Kogu maa, kariloomad ja inventar anti kehvatalurahvale. „Mitte selleks ei võtnud me mõisnikelt ära maad, et ta saaks rikkaile ja kulakuile, vaid kehvatalurahvale“ (Lenin, „Teosed“, XXII k., lk. 250). Kuid ka need abinõud ei tähendanud veel kulakluse kui klassi likvideeri-

mist. Kui võrd maal säilisid miljonid laialipillatud talundid, niivõrd säilis ka pind kulakluse kasvuks. Siiski oli kulakluse majanduslik baas tõsiselt nõrgestatud.

Kõik need abinõud, mis tugevdasid nõukogude võimu maal, niisamuti edu kodusõja rindeil, löid tingimused kesktalurahva üleminekuks nõukogude võimu poole.

1918. a. sügisel püstitas Lenin uue, kolmanda loosungi talurahvaküsimuses: kindel tuginemine kehvतालurahvale, liit ja kokkulepe kesktalupojaga, halastamatu võitlus kulakuga. Lenin kirjutas: „Maal on meie ülesandeks hävitada mõisnik, murda ekspluataatori ning spekulandi — kulaku — vastupanu; selleks võime kindlalt tugineda ainult poolproletaarlasile, „kehvikuile“. Kuid kesktalupoeg pole meie vaenlane. Ta kõikus, kõigub ja saab kõikumada: kõikujate mõjutamise ülesanne pole ühesugune ekspluateerija kukutamise ja aktiivse vaenlase võitmise ülesandega. Peab oskama saavutada kokkulepet kesktalupojaga, mitte minutikski loobudes võitlusest kulaku vastu ja kindlasti tuginedes ainult kehvतालurahvale...“ (Lenin, „Teosed“, XXIII k., lk. 294.) See kolmas loosung talurahvaküsimuses, mis kiideti heaks ja võeti vastu meie partei VIII kongressil (1919. a. märtsis) iseloomustas põhilist pööreret partei poliitikas kesktalurahva suhtes. Selleks ajaks olid nõukogude võimu organid maal juba tugevnenud ja kehvतालurahva komiteed polnud enam vajalikud, nad kujunesid ümber nõukogudeks.

Järgnevail kodusõja ja välisinterventsiooni aastail ja sõjakommunismi perioodil omandas töölisklassi liit talurahvaga sõjalis-poliitilise liidu vormi. Proletariaadi ja töötava talurahva ees seisis ühine ülesanne: nõukogude võimu ja Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni saavutuste kaitsmine nõukogude rahva rohkearvuliste vaenlaste eest. Talurahvas ja töölisklass olid sunnitud taluma tohutu suuri sõjaraskusi ning ohvreid. Talupojal tuli anda riigile kõik oma vilja ülejäägid, tööline aga pidi varustama sõjaväge relvastuse ja laskemoonaga. Meie partei oli põhiline organiseeriv ja mobiliseeriv jõud, kes suunas kõiki töölisklassi ja töötava talurahva jõude vaenlase vastu. Erakordseist raskusist hoolimata vaenlane purustati, nõukogude

rahvas suutis ebavõrdses võitluses kaitsta oma rahvavõimu. Partei ette kerkisid uued suured ülesanded: töölisklassi ja talurahva liidu tugevdamine uutes rahuaja tingimustes, majandusliku liidu loomine proletariaadi ja talurahva vahel.

Uue majanduspoliitika perioodil, kus toiduainete andmise kohustus asendati toitlusemaksuga ja talurahvas sai võimaluse oma äranägemise järgi toimida oma majapidamise saadustega, olid töölisklassi pingutused suunatud kaubaringe organiseerimisele linnaja maa vahel. Partei püstitas tollal loosungi: „Õppida kauplema“. See oli vajalik selleks, et tollal, uue majanduspoliitika perioodil, majandussüsteemi tähtsamat lüli — turgu — ei vallutaks kapitalistid. Kaubaringe organiseerimine pidi olema proletariaadi käes. „Kaubandus“, õpetas Lenin, „on ainuke võimalik majanduslik side kümnete miljonite väikemaaomanike ja suurtööstuse vahel... kui nende maaomanike kõrval pole suurt võimsat masinatööstust elektrivõrguga, kui pole tööstust, mis nii oma tehnilise võimsusega kui ka organisatsiooniliste „pealisehitistega“ ja saatenähtustega suudab varustada väikemaaomanikke parimate saadustega suurel hulgal, kiiremini ja odavamini kui enne“.

Seega linna ja maa koostöö* taastamisperioidil kulges kaubaringe liinis (koostöö kaubanduslik vorm). See oli tingitud asjaolust, et töölisklass ei omanud tollal põllumajanduse sotsialistlikuks ümberkorralduseks vajalikku materiaalsel baasi. Siinjuures rõhutas Lenin, et proletariaadi ja talurahva koostöö kaubanduslik vorm on ajutine ning mööduv ja et edaspidi tuleb teda täiendada koostöö kõrgema vormiga, tootmisvormiga.

Pärast kodusõja lõppu oli meie rahvamajandus täiesti

* Tööliste ja talupoegade koostöö loosungi püstitas Lenin meie partei XI kongressil (1922. a.). Selle loosungi püstitamisel seadis Lenin ülesandeks õigete majanduslike vahekordade loomise teel linna ja maa vahel tugevdada töölisklassi ja talurahva liitu, milles töölisklassile kuulub juhtiv osa. Lenini loosung — tööliste ja talupoegade koostöö — taotles talupoegade kaasatõmbamist sotsialistlikule ümberkujundamisele. Koostöö vormid, nagu teada, muutusid sotsialistliku ülesehitustöö mitmesugustel järkudel.

laostatud olukorras. Puudus materiaalne baas põllumajanduse sotsialistlikuks ümberkorralduseks masinatehnika alusel, puudusid isegi tööstuse taastamiseks vajalikud vahendid. Sellises olukorras esitas Lenin oma geniaalse plaani purustatud rahvamajanduse taastamiseks töötajate oma jõudude ja vahenditega.

Lenini geniaalne plaan rahvamajanduse taastamiseks oli järgmine: algul taastada põllumajandus, kindlustada kerge-tööstuse kasvu ja, kasutades siis rahvamajanduse üldist tõusu, koguda vajalikke vahendeid rasketööstuse taastamiseks ja edasiseks kasvuks, mis on sotsialismi ainuke alus ja mis on võimeline ümber kujundama põllumajandust sotsialistlikul teel.

Üleminek toiduainete andmise kohustuselt toitlusmaksule ja seejärel rahalisele põllumajandusmaksule, samuti ka terve rida teisi partei ja Nõukogude valitsuse üritusi väiketalundite tootmisjõudude arendamise alal kindlustasid põllumajanduse kiire taastamise. Selle kõrval arenes kiiresti ka kerge-tööstuse taastamine. Nii viis partei tööliklassi ning töötava talurahva rahvamajanduse taastamisele ja rasketööstuse loomisele.

Rahvamajanduse rekonstrueerimise perioodil kerkis erilise teravusega üles põllumajanduse edasise arendamise küsimus. Teatavasti võib põllumajandus areneda ainult kahel teel: kapitalistlikul või sotsialistlikul teel. Kolmandat põllumajanduse arenemise teed pole olemas.

Oleks naiivne arvata, et põllumajandus asub ise sotsialistlikule arenemisteele ilma proletariaadi aktiivse vahelesegamiseta, ilma Nõukogude riigi tõsise majandusliku abita. Partei nägi sel teel ette tohutu suuri raskusi, sotsialismi vaenlased (trotskistid, parempoolsed oportunistid jt.) aga püüdsid parteid suunata ebaõigele teele. Lenin ja Stalin mõistsid selgesti, et talurahvas oma loomuselt on mittesotsialistlik. Partei XVI konverentsi resolutsioonis ütles partei rahvale avameelselt: „Kas talurahva hulgas jäävad truuks liidule töölistega või lasevad nad kodanlusel end töölistest lahutada, see oleneb sellest, millist teed mööda läheb põllumajanduse arenemine: sotsialistlikku või kapitalistlikku teed mööda, ja vastavalt sellele, kes saab juhtima majand-

duse arenemist: kulak või sotsialistlik riik". Ainult sellised olid võimalused. Teatavasti koosnes põllumajandus tollal tohutu suurest hulgast (rohkem kui 25 miljonist) väikesest laialipillatud talundist. „Siin on meil erakordselt avar ja väga sügavaid, väga tugevaid juuri omav kapitalismi baas. Sellel baasil kapitalism säilib ja sünnib uuesti — kõige ägedamas võitluses kommunismiga“ (Lenin). Lenin õpetas, et väikekaubatootmine sünnitab kapitalismi iga päev ja iga tund, stiihiliselt ja massilises mastaabis. Sellepärast ütles Lenin, et talupoegade väikekodanlik loomus on meie peamine vaenlane, sest kapitalismi jõud seisab tegelikult väiketootmise jõus: kui säilib üks, siis on alati olemas hädaoht, et säilib ka teine.

Nii ei sulgenud bolševike partei silmi selle ees, et põllumajanduse arenemise kapitalistlik tee oli meie maal võimalik, mis loomulikult oli sotsialismi lõplikule võidule väga ohtlik. Kuid ei tohi unustada, et nagu eespool märgitud, kaldub kesktalupoeg, kes on põllumajanduses keskne kuju, ühelt poolt töölisklassi poole, samuti ei tohi unustada, et kehvtalurahvas oli tol ajal juba koondunud bolševike partei ümber ja oli maal muutunud suureks jõuks. See tähendab, et kuigi põllumajanduse arenemise kapitalistlik tee oli võimalik, polnud ta siiski proletariaadi diktatuuri tingimustes vältimatu. „Vastupidi, just sellepärast, et linn juhib maad, linnas valitseb meil proletariaat, kelle käes on kõik rahvamajanduse juhtivad positsioonid, just sellepärast peab talumajandus oma arenemises minema teist teed, sotsialismi ülesehitamise teed“, ütles seltsimees Stalin. Siit tegid Lenin ja Stalin ainuõige järelduse, et nõukogude võim peab edasi viima talurahvast, näitama talle ümberkujunduseks selliseid teid, mis oleksid talle vastuvõetavad. Lenini ja Stalini suureks teeneks on rahvale nende konkreetsete teede kättejhatamine. „Talurahvas on mittesotsialistlik oma seisundilt. Kuid ta peab asuma ja asub tingimata sotsialistliku arenemise teele, sest ei ole ega saagi olla muid teid talurahva päästmiseks vaesusest ja laosest peale koostöö proletariaadiga, peale koostöö sotsialistliku tööstusega, peale talumajanduse lülitamise sotsialistliku arenemise üldisse voolu talurahva massilise koopereerimise kaudu“ (Stalin).

Nii oli juba taastamisperioodil proletariaadil tarvilik kaubanduse organiseerijast muutuda põllumajandusliku tootmise organiseerijaks, korraldades põllumajanduse ümber sotsialismi nõuete kohaselt, tõmmates paljumiljonilised töötava talurahva hulga kaasa sotsialistlikule ülesehitustööle ja rakendades põllumajanduses kaasaegset masinatehnikat. Proletariaadi ja talurahva vaheline koostöö vorm tootmises, mis avaldus sovhooside, kollektiivmajandite, kontraktisiooni ja masina-traktorijaamade kaudu, omandas järk-järgult põhilise tähtsuse, tõrjudes järk-järgult kõrvale ja asendades koostöö vanu kaubandusvorme.

Lenin ja Stalin näitasid geniaalse tee töötava talurahva kaasatõmbamiseks sotsialistlikule ülesehitustööle. Nad näitasid selliseid sotsialismi ülesehitamise vorme ja teid meie maa tingimustes, mis mitte ainult ei too kesktalurahvast proletariaadi poole, säilitades seega tööliklassi liidu kesktalurahvaga, vaid annavad ka võimaluse sel teel edasi minnes tugevdada sidet tööstusproletariaadi ja kesktalurahva vahel, muuta seda liitu veelgi kindlamaks. See aga tähendab, et proletariaat läheb sotsialismi poole koos talurahva põhimassidega. Selleks teeks on kooperatsioon. Lenin ütles, et talurahva põhimasside koopereerimine on peatee sotsialismi poole, et isegi lihtne kooperatsiooni kasv on meie jaoks identne sotsialismi kasvuga. Siit tulenebki töötavate talupoegade sotsialistlikule ülesehitustööle kaasatõmbamise nimetus: Lenini ja Stalini kooperatsiooniplaan.

Oma 1923. a. avaldatud artiklis „Kooperatsioonist“ kirjutab Lenin: „Tõepoolest, riigi võim kõigi suurte tootmisvahendite üle, riigivõim proletariaadi käes, selle proletariaadi liit paljude miljonite väike- ja pisitalupoegadega, selle proletariaadi juhtiva osa kindlustamine talurahva suhtes jne., — kas see ei ole kõik, mis on vaja selleks, et kooperatsioon, ainuüksi kooperatsioon, mida me varem halvustasime kui sahkerdamist ja mida meil teatavast küljest õigus on halvustada nüüd nepi ajalgi, kas see ei ole kõik, mida me vajame täieliku sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks“.

Seltsimees Stalin rõhutas veel, et talurahva kaasatõmbamise tee sotsialistlikule ülesehitusele „on miljonite talun-

dite massilise koopereerimise tee kõigis kooperatsiooni liinides, laialipillatud talundite ühendamise tee sotsialistliku tööstuse ümber, kollektivismi aluste levitamise tee talurahva hulgas esmalt põllumajandussaaduste müügi ja talundite linnatoodetega varustamise liinis ning hiljem põllumajandusliku tootmise liinis". (J. Stalin, „Leninismi küsimusi", lk. 129—130.)

See tee on talupoegadele, sealhulgas ka kesktalupoegadele, mõistetav ja lähedane.

Talupojad astuvad kooperatsiooni (turustamis-, krediidi- jne. kooperatsiooni), lähtudes oma isiklikest huvidest, oma materiaalse seisundi parandamise ja rahvamajanduse tõusu huvidest. Selleks astuvad nad masina- või seemneühistuisse, kollektiivse maaharimise ühistuisse või muudesse kooperatiivorganisatsioonidesse. Kooperatsioon, mis nõukogude võimu tingimustes on majanduse sotsialistlik vorm, muutub omakorda talumajanduse arenemise võimsaks mõjutusvahendiks. Nii ühtivad kooperatsioonis talupoja isiklikud huvid üldriiklike huvidega. Lenini ja Stalini kooperatsiooni- plaan ongi sellepolest geniaalne, et ta on lihtne ja lähedane igale talupojale, et ta ei nõua talupojalt viivitamatut lahtiütlemist aastasadade vältel sissejuurdunud harjumustest ja tavadest. Talupoeg lülitub järk-järgult sotsialistlikku ülesehitustöösse, algul kooperatsiooni turustusvormi kaudu, hiljem aga ülemineku kaudu kooperatsiooni turustusvormilt kõrgemale tootmisvormile, mis kasvab ühte riikliku sotsialistliku ülesehitustöö süsteemiga, muutub üheks ühtse sotsialistliku majandussüsteemi lüliks.

Lenin rõhutas, et me ei saa piirduda talurahva koopereerimisega ainult turustusvormi ulatuses. Ta ütles, et kooperatsiooni turustusvormilt tuleb tingimata üle minna tootmisvormile. Brošüüris „Toitlusmaksust" kirjutas Lenin: „Üleminek väikemajapidajate kooperatsioonilt sotsialismile on üleminek väiketootmiselt suurtootmisele, s. o. palju komplitseeritum üleminek, kuid see-eest on suuteline edu korral hõlmama palju laiemaid rahvahulki, on suuteline välja kiskuma palju sügavamaid ja palju visama hingega vanade, eelsotsialistlike, isegi eelkapitalistlike suhete juuri, mis on kõige visamad igale „uuendusele" vastupanemise

mõttes... Kooperatsioonipoliitika annab meile edu korral väikemajandi tõusu ja hõlbustab selle üleminekut, määramata ajal, suurtootmisele vabatahtliku ühinemise alusel".

Lenini ja Stalini kooperatsiooniplaan on Marxi-Engelsi põhiideede jätkamine ja geniaalne edasiarendamine neis küsimustes. Oma teoses „Talurahvaküsimus Prantsusmaal ja Saksamaal“ kirjutas Engels: „Milline on meie suhtumine väiketalumajapidamisse... Esiteks, tingimata õige on järgmine prantsuse programmi tees: me näeme varemalt ette väiketalupoja paramatut hävingut, kuid me pole mingil juhul kutsunud seda mõnesuguse omapoolse vahelesegamisega kiirendama. Teiseks aga täpselt niisamuti on selge, et omades riigivõimu ei hakka me mõtlema väiketalupoegade vägivaldsele eksproprieerimisele (kas tasu eest või ilma, see on ükskõik), nagu me seda oleme sunnitud tegema suurmaaomanikega. Meie ülesandeks väiketalupoegade suhtes on ennekõike nende eraviisilise tootmise ja eraomanduse muutmine ühiseks, kuid mitte vägivaldselt, vaid eeskuju ja selleks ühiskondliku abi andmise kaudu...“

Teravalt arvustasid Lenini ja Stalini kooperatsiooniplaani trotskistid ja zinovjevlast. Nad püüdsid parteile peale sundida tööliklassi ja talurahva liidule hukatuslikku teed, talurahva „äraneelamise“ teed, milleks oli tööstuse arendamine talurahva ekspluateerimise ja eksproprieerimise arvel. Meie partei XII kongress mõistis taolised püüded karmilt hukka. „... Tööstuse, kaasa arvatud ka rasketööstus, arenemine ei pea käima talurahvahulkade huvide vastu, vaid peab arenema nende huvidega kooskõlas, peab arenema kogu töötava elanikkonna huvides“ („ÜK(b)P ajaloo lühikursus“, 1946. a. väljaanne, lk. 260). Seltsimees Stalini juhtimisel paljastas ja purustas partei tööliklassi ning töötava talurahva huvide reeturid.

•Ka parempoolsed vastasrindlased eesotsas Buhhariniga astusid välja kooperatsiooniplaani, eriti aga koostöö tootmisvormi vastu. Nad püüdsid varjutada klassivõitlust maal ja kujutada talurahvast ühtse klassina, eesmärgiga tööliklassi talurahvast lahutada. Kõik need kontrrevolutsioonilised rühmad ühinesid hiljem üheks kontrrevolutsioonili-

seks trotskistide-buhhaarinlaste terroriorganisatsiooniks, mille eesmärgiks oli nõukogude võimu kukutamine ja kapitalismi restaureerimine Venemaal. Kõik nad paljastati ja hävitati rahvavaenlastena.

Lenini kooperatsiooni plaan leidis edasiarenduse seltsimees Stalini õpetuses põllumajanduse kollektiviseerimisest. Sellest juhindudes on partei seltsimees Stalini juhtimisel saavutanud põllumajanduse ümberkujundamisel ajaloolisi võite, on rajatud maailma suurim ja mehhaniseerituim sotsialistlik põllumajandus.

Partei tunnistas Lenini ja Stalini kooperatsiooni plaani ainuõigeks teeks töötava talurahva hulkade kaasatõmbamisel sotsialistlikule ülesehitustööle. See põhjustas vajaduse igati toetada kõiki kooperatsiooni liike. Partei ja valitsus võtsid tarvitusele kõik abinõud, et kooperatsiooni tööst võtaksid aktiivselt osa kõige laiemad talurahva kihid, et selle järgi, kuidas talurahvahulgad astuvad kooperatsiooni ja paraneb kooperatsiooni töö, luua tingimusi edasiseks üleminekuks kooperatsiooni kõrgemale vormile.

Loomulikult polnud võimalik seda üleminekut teostada kiiresti. Selleks oli vajalik pikem aeg. Lenin ütles: „Me teame väga hästi, et sellised suured pöörakud kümnete miljonite inimeste elus, mis puudutavad kõige sügavamaid elu ja elamise aluseid, nagu üleminek väikeselt üksiktalumaajapidamiselt ühisele maaharimisele, on võimalikud ainult pikaajalise tööga, et nad on üldse teostatavad ainult siis, kui vajadus sunnib inimesi oma elu ümber korraldama“ („Teosed“, XXIII k., lk. 423). Selline ajalooline üleminek on teostatav ainult siis, kui selle ülemineku vajadust mõistab ja tunnetab talurahvas ise ja eriti kesktalurahvas. Et seda saavutada, oli tarvis talurahva hulgas teha suurt selgitustööd ja — mis peaasi — näidata konkreetsete eeskujudega selle ülemineku eeliseid, et talupoeg ise veenduks selle vajalikkuses ja kasulikkuses. Partei viis selle töö läbi.

Kuidas kulges Venemaal kooperatsiooni ajalooline arenemine ja kuidas kujunes turustuskooperatsioon järk-järgult ümber tootmiskooperatsiooniks? Peatume lühidalt selle küsimuse juures.

Eriti suure tähtsuse omandas põllumajanduslik kooperatsioon uue majanduspoliitika perioodil, kus ta arenes nii turustus- kui ka varustuskooperatsioonina. Pärastpoole, kui viidi läbi rahareform, hakkas kooperatsioon maal arenema eriti hoogsalt ja hõlmas laiu talurahvakihite. Juba 1924./25. a. turustasid talupojad põllumajandusliku kooperatsiooni kaudu 50% kariloomi, 42% võid ja 41,5% kartuleid üldisest kaubatoodangust. Talupojad said kooperatsiooni kaudu põllutöomasinaid, väetusaineid ja seemneid. Juba 1924./25. aastal realiseeriti 75% kõigist maale minevaist masinaist põllumajandusliku kooperatsiooni kaudu.

Kui kooperatsioon 1924. a. hõlmas 1,2 miljonit talundit, siis oli viimaste arv 1926. a. tõusnud juba 4,4 miljonini. 1927. a. oli kooperatsiooni liikmeks juba üks kolmandik talundeist, 1. oktoobriks 1927. a. aga juba 55%. 1928. a. kuulus kooperatsiooni rohkem kui 50 000 ühistut.

Kui esialgu põllumajanduslikul kooperatsioonil oli kitsam iseloom, siis sedamööda, kuidas ta arenes ja kuidas suurenes tema mõju talumajandusesse ja liikmete hulk, laiendas kooperatsioon oma tegevusvälja. Ühtselt põllumajandusliku kooperatsiooni keskusest (1922. a.) olid 1927. a. juba eraldunud linakeskus, kartulikasvatajate liit, linnukasvatajate liit, tubakakasvatajate keskliit, teraviljakasvatajate keskus, mesindusliit, loomakasvatajate liit ja peedikasvatajate liit. Kõiki neid liite juhtis ühine keskus.

See näitab, kuidas kasvas kooperatsiooni mõju talurahvasse ja laienes tema ulatus. Turustus- ja varustuskooperatsioonist muutus ta järk-järgult tootmiskooperatsiooniks, mis hõlmas talumajanduse kõiki alasid, tõrjudes kaubarینگest välja erakaupleja ja vabastades töötava taluraha majanduslikust sõltuvusest kulakuist.

Nii lõi põllumajanduslik kooperatsioon järk-järgult tingimused töötava taluraha koopereerimiseks, põllumajanduse kollektiviseerimiseks.

Tihti on kooperatsiooni vastandatud kolhoosidega, väites, et kolhoosid pole kooperatiivse majanduse vorm. Oma teoses „Teraviljarindel“ kirjutas seltsimees Stalin sellest järgmist: „Mõnikord seatakse kollektiviseerimisliikumine kooperatsiooniliikumisele vastu, arvates nähtavasti, et kol-

hoosid on üks, kooperatsioon aga teine asi. See pole muidugi õige. Mõned lähevad isegi niikaugemale, et seavad kolhoosid Lenini kooperatsiooniplaanile vastu. Ei maksa rääkidagi, et niisugusel vastuseadmisel pole midagi ühist tõega. Tegelikult on kolhoosid kooperatsiooni liik, kõige selgem tootmiskooperatsiooni liik. On olemas turustamiskooperatsioon, on olemas varustamiskooperatsioon, on olemas ka tootmiskooperatsioon. Kolhoosid on lahutamatu osa kooperatsiooniliikumisest üldse ja Lenini kooperatsiooniplaanist eriti. Teostada Lenini kooperatsiooniplaan, — see tähendab tõsta talurahvas turustamis- ja varustamiskooperatsioonilt tootmiskooperatsioonile, nõnda-ütelda kolhooslikule kooperatsioonile. Sellega on muide seletatav seegi fakt, et kolhoosid hakkasid meil tekkima ja arenema alles turustamis- ja varustamiskooperatsiooni arenemise ja intensiivistumise tagajärjel". (J. Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 164—165.)

Muidugi pole kooperatsiooni arenemine kaugeltki ainus tegur, mis tingis talupoegade vabatahtliku ja massilise kolhoosistumise. Otsustav tähtsus kolhoosikorra võidu suhtes oli meie maa kiiresti areneval industrialiseerimisel ja rasketööstuse kasvul. Elu kinnitas täielikult Lenini ennustust, et kui anda maale 100 000 esmaklassilist traktorit, varustada need bensiini ja masinistidega, siis ütleb kesktalu-poeg: „Olen kommunismi poolt.“ Masina-traktorijaamad ja sovhoosid etendasid suurt osa talupoegade veenmises suure sotsialistliku majanduse paremustes väiketalumajanduse ees. Juba 1. jaanuaril 1933 töötas põllumajanduses üle 148 000 traktori, 1938. a. alguseks oli aga põllumajanduses juba 367 000 traktorit, 106 000 kombaini ja 62 000 mootorveokit.

Kollektiviseerimisliikumine arenes samuti järk-järgult, võrdselt ja rööbiti põllumajandusliku kooperatsiooni arenemisega. Kolhoose hakati looma kohe pärast Oktoobri-revolutsiooni. Kuni 1919. aastani loodi peamiselt kommuune endistest mõisamaadest. Neisse astusid enamasti eesrindlikud maatamehed, kehvtalupojad ja maale elama jäänud tööliselised. 1919. a. oli 2862 kolhoosi ja nende liikmeks oli 39 000 talumajandit.

Pärast 1919. a. hakati looma põllumajanduslikke artelle ja kollektiivse maaharimise ühistuid. Neisse kolhoosidesse astusid peamiselt kehvatalupojad ja osa kesktalupoegi, kel tänu nõukogude võimu abile oli õnnestunud kehvatalupojast saada kesktalupojaks. Tol ajajärgul loodi kolhoose juba endistest talumaadest. 1921. a. oli organiseeritud 14 607 kolhoosi ja neisse kuulus ligi 215 000 talumajandit, 75% kõigist tolleaegsetest kolhoosidest olid kollektiivse maaharimise ühistud. 1927. a. oli juba ligi 19 000 kolhoosi.

Järk-järgult kasvas kolhooside ja neisse astunud talupoegade arv. Kesktalupoeg ja kogu töötav talurahvas veendus nende kolhooside eeskujul suurmajanduse paremuste väikemajanduse ees. Talupoegade, eriti aga kesktalupoegade massiline kolhoosistumine algas 1929. a. See oli suure murrangu aasta. Seltsimees Stalin kirjutas oma tuntud artiklis „Suure murrangu aasta“: „Jutt on põhjalikust murrangust meie põllutöö arenemises mahajäänud individuaalsest väikemajapidamisest eesrindlikule ja kollektiivsele suurpõllundusele, ühisele maaharimisele, masina-traktorijaamadele, artellidele ja kolhoosidele, mis tuginevad uuele tehnikale, ja lõpuks hiiglasovhoosidele, mis on varustatud sadade traktorite ja kombainidega. Partei saavutus seisab siin selles, et meil läks korda pöörata taluraha põhimassid terves reas rajoonides vanalt, kapitalistlikult arenemisteelt, millest saab kasu ainult käputäis rikkaid-kapitaliste, kuna määratu enamik talurahvast on sunnitud kirasema viletsuses, — uuele, sotsialistlikule arenemisteele... Partei saavutus seisab selles, et meil läks korda organiseerida see põhjalik murrang taluraha enese hulgas ja endaga kaasa tõmmata laiad kehv- ja kesktalupoegade massid, hoolimata uskumatuist raskustest, hoolimata meeletuist vastutöötamisest kõigi igasuguste tumedate jõudude poolt kulakutest ja pappidest filistriteni ning parempoolsete oportunistideni.“ (J. Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 235—236.)

Teostades Lenini-Stalini kooperatsiooniplaani, viis partei töötava taluraha majandusliku ja poliitilise õitsengu avarale teele.

Selle bolševike partei õige poliitilise liini teostamise tulemusena likvideeriti NSV Liidus täielikult kollektiviseerimise alusel kulaklus kui klass. See oli oma tähtsusest sügav revolutsiooniline murrang, mis oma tagajärgede poolest on võrdne revolutsioonilise murranguga 1917. a. oktoobris. Selle murrangu tulemusena on NSV Liidus alles jäänud kaks sõbralikku klassi: töölisklass ja kolhoositalurahvas. On hävitatud inimese kurnamine inimese poolt ja seda esilekutsuvad põhjused. On rajatud sotsialistlik ühiskond, millest unistasid inimkonna parimad pead. Nii leidis Lenini-Stalini kooperatsiooniplaan täieliku teostuse põllumajanduse kollektiviseerimisega.

*

Lenini-Stalini õpetus põllumajanduse sotsialistlikust ümberkorraldusest kehtib otseselt ka Nõukogude Eesti põllumajanduse suhtes. Võrreldes vanade vennasvabariikidega on siin erinevused muidugi väga suured, kuid on ka palju ühist.

Nõukogude Eesti tingimustes on põllunduses keskseks kujuks kesktalupoeg. Nõukogude maareform ja nõukogude võimu abi töötavale talurahvale tõstsid suure osa kehvtalurahvast kesktalupoegade tasemeni. Seepärast on eesti külas kesktalupoegade arv märksa kasvanud. Nõukogude Eesti parteiorganisatsioon rakendab praegu talurahva suhtes partei kolmandat loosungit. Nõukogude võimu ülesandeks maal on praegu kindlalt tuginedes kehvtalupojale ja liidus kesktalupojaga pidada otsustavat võitlust kulakuga. Kehvtalupoegade ja maatameeste ühendamine ning töö nende hulgas omavad erakordselt suurt tähtsust. Klassivõitlus maal võtab juba nüüd väga teravad vormid. Kulaklus saboteerib partei ja Nõukogude valitsuse üritusi ning astub nende vastu avalikult välja, püüdes vastu töötada nõukogude võimu poliitikale, mis taotleb keh- ja kesktalupoegade ühendamist, nende materiaalse olukorra parandamist, nende vabastamist majanduslikust sõltuvusest kulakuist ja talurahva liidu tugevdamist töölisklassiga.

Eesti põllumajanduses tuleb ennekõike kindlustada tootmisjõudude kasvu, suurendada saaduste kogust ja põllumajanduslikku kaubatoodangut. Eespool mainitud artiklis

„Teraviljarindel“ kirjutas seltsimees Stalin: „Meie ei või ega tohi toetada kulakute individuaal-suurmajapidamist. Kuid me võime ja peame toetama väikesi ja keskmisi individuaaltalundeid, tõstes nende viljakust ja juhtides neid kooperatiivorganisatsioonide voolu“. (J. Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 165.)

Teiseks peame oma põllumajandust arendama ja edasi viima sotsialistlikule teele. Selle ülesande õigeks lahendamiseks on väga tähtis kogu põllumajandusliku kooperatsiooni kasv ja laiendamine. Seepärast omandab kooperatsiooni töö meie vabariigi tingimustes esmajärgulise tähtsuse. Seda mõistab muide väga hästi ka kulak, kes püüab pääseda kooperatsiooni juhtimisele. Harjumaal, Virumaal ja Viljandimaal pääsesid kulakud möödunud valimistel suurel hulgal kooperatsiooni juhtivaisse organeisse. Parteiorganisatsioonide ülesandeks on ära hoida kulakute sissepääsu kooperatsiooni, kindlustada kesktalupoegade aktiivset osavõttu kooperatsiooni tööst.

Eesti talupojad on ammust ajast ühinenud kooperatiividesse, kuid kapitalismi tingimustes oli kooperatsioon hallparunite rikastamise ja kehvtalupoegade ekspluateerimise vahendiks.

Töötajate ja väikekaubatootjate kooperatiivid kapitalistlikes maades ei kujuta endist suurt majanduslikku jõudu. Nende nõrkuseks on see, et neil puudub oma kooperatiivne tootmisbaas ja seepärast on nad täiesti olenevad kapitalistidest. Nii näiteks moodustab tarbijate kooperatsiooni erikaal Ameerikas üldisest jaekaubanduse läbikäigust 0,2%, Belgia kolme miljoni liikmega tarbijate-kooperatsiooni läbikäik oli vaid 600 miljonit franki ehk 5% jaekaubanduse läbikäigust.

Kodanlikus Eestis olid arenenud põllumajanduslikud kooperatiivid (piimaühingud, meiereid jne.), mille eesmärgiks oli oma liikmete majapidamissaaduste võimalikult soodsam turustamine, toorainete ja tootmisriistade ülesost. Eesti põllumajanduslikud kooperatiivid, mis tekkisid väikekaubatootja kaitsmiseks suurkapitali vastu, olid oma sotsiaalselt koostiselt ja tegevuse iseloomult kapitalistlikud. Kooperatiivide majanduslik nõrkus tegi nad olenevaks suurpanka-

dest ja monopoliorganisatsioonidest, kes nende toodangut turustades ja neile krediiti andes sidusid neid käsist ja jalust. Võimaldades kooperatiivide olemasolu vaid sel määral, mil nad ei õõnestanud kapitali autoriteeti, kasutas eesti kodanlus samal ajal ära asjaolu, et kooperatiivid „võivad tekitada ja tekitavad illusiooni, nagu oleksid nad vahendiks sotsiaalküsimuse lahendamisel“. (Lenin, „Teosed“, XIV k., lk. 343.) Seda illusiooni kasutasid kodanlikud kooperaatorid oma ajakirjanduses laialdaselt, eesmärgiga juhtida töölisklass kõrvale võitlusest kapitalismi vastu.

Nõukogude võimu tingimustes on kooperatsioon majanduse sotsialistlik vorm, mis peab abistama kehv- ja kesktalurahvast.

Majanduse sotsialistlike vormide võrk on juba praegu väga suur. Eestis on 72 sovhoosi, 24 masina-traktorijaama, 240 hobulaenutuspunkti, 1550 mitmesugust põllumajanduslikku ühistut. Kooperatsioon hõlmab 130 000 talundist 112 000. Kõigi nende organisatsioonide õigesti korraldatud töö annab kindlasti suuri tulemusi.

Väga suur tähtsus on sovhooside, masina-traktorijaamade ja hobulaenutuspunktide töö. Nende ettevõtete töö tuleb eeskujulikult korrastada. Sellest oleneb suurel määral partei poliitika edu põllumajanduse sotsialistliku ümberkorralduse alal Eesti NSV-s. Masina-traktorijaamad ja hobulaenutuspunktid peavad kesk- ja kehvtalupoegadele olema tõsiseks abiks nende talundite seisundi parendamisel. Sovhoosid peavad talupoegadele näitama suure sotsialistliku majandi paremusi väiketalumajanduse ees, mis ei saa täiel määral kasutada kaasaegset põllumajanduslikku tehnikat. Tööjõudlus sovhoosis peab olema palju kõrgem kui talumajapidamises.

Nõukogude Eesti, koos teiste liiduvabariikidega, teeb fülesehitustööd. Eesti töötavad talupojad võivad rahulikult arendada oma majandust: vennasvabariigid annavad neile vajalikku poliitilist ja materiaalist abi, ühtlasi võivad nad kasutada vennasvabariikide rikkalikke kogemusi põllumajanduse ümberkorraldamise alal. Kõik see on tagatiseks, mis kindlustab Nõukogude Eesti põllumajanduse edukat arenmist ja tölisklassi ning talurahva liidu edasist tugevnemist.

STALINI ÕPETUS KOLLEKTIVISEERIMISEST

Imperialismi ajajärgu kapitalismi arengu ebaühtluse seadust avastades tõestas Lenin, et sotsialismi võit on võimalik ka ühel eraldi võetud maal. See Lenini ülisuur avastus innustas meie maa töölisklassi ajaloolisiks sangaritegudeks Oktoobrirevolutsiooni päevil, kodusõja päevil ja hiljem rahuaegse ülesehitamise ajajärgul. Sellele põhimõttele ongi rajatud Lenini kuulus kooperatsiooniplaan.

Meie partei vaenlased — trotskistid, buhhaarinlased ja kõik teised töölisklassi huvide reetjad, kelle hulgast paljud olid tollal veel meie partei ridades — püüdsid igati tõendada, et on võimatu üles ehitada sotsialismi ühel maal, eriti Venemaal, mis on teistest maadest majanduslikult maha jäänud. Nad ülesid, et maal rõhuvast enamikus olevad talurahvahulgad on sotsialismile vaenulikud ja töölisklass ei suuda neid endaga kaasa viia. Seetõttu on kokkupõrked vältimatud. Säärane väide võttis töölisklassilt relvad, külvas umbuskude tema jõusse ja võimeisse ning partei ei võinud jätta paljastamata neid valelikke teooriaid. Nende levitajad avaldasid erilist aktiivsust pärast Lenini surma, püüdes tõendada, et neil on õigus ja püüdes parteid leninlikult teelt kõrvale juhtida.

Suurimad teened nende antileninlike teooriate paljastamisel on seltsimees Stalinil. Väsimatult, samm-sammult paljastas ta nende „teooriate“ rahvavastast iseloomu, arendas edasi Lenini õpetust sotsialismi võidust ühel maal, sisendas parteile, töölisklassile ja kõigile töötajatele veendumust võidusse, andis selge perspektiivi ja tähistas konkreetseid teed liikumiseks sotsialismi poole. Maal, kus ülekaalus oli talurahvas, oli sotsialismi ülesehitamisel omapäraseid

raskusi. Ainult leninlik suhtumine talurahvasse võis kindlustada töötavate talupoegade täieliku ülemineku proletaariaadi poole.

Lenin näitas oma kooperatsiooniplaanis kätte teed ja meetodid, kuidas töötavaid talupoegi kaasa tõmmata sotsialistlikule ülesehitustööle. Toetudes neile Lenini õpetustele ja neid edasi arendades töötas seltsimees Stalin välja ja viis ellu põllumajanduse kollektiviseerimise teooria.

„Uut on Stalinil sel alal selles, et ta

1) töötas igakülgset läbi küsimuse sotsialistliku majapidamise kollektiivsest vormist maal;

2) näitas, et põhiliseks ja peamiseks lüliks kolhooside rajamisel käesoleval etapil on põllumajanduslik artell kui kõige õigem ja talupoegadele arusaadavam vorm, mis annab võimaluse ühendada kolhoosnike isiklikud huvid nende ühiskondlike huvidega, kohandada kolhoosnike isiklikud huvid ühiskondlikele huvidele;

3) põhjendas üleminekut kulakluse piiramise ja väljatõrjumise poliitikalt kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikale üldise kollektiviseerimise alusel;

4) selgitas traktorijaamade kui tugipunktide tähtsuse põllumajanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel ning põllumajanduse ja talurahva abistamisel sotsialistliku riigi poolt“. (Jossif Vissarionovitš Stalin. Lühike elulugu, lk. 114—115.)

*

Pärast proletaarse revolutsiooni võitu muutus talupoegade olukord meie maal põhjalikult. Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel said talupojad 150 miljonit ha maad, mis varem kuulus mõisnikele, kloostritele, kirikule, keisrikojale ja kroonule. Pealeselle vabastati talupojad määratu suurte rendimaksude tasumisest mõisnikele ja kolossaalsest võlgnevusest talurahvapangale. „Töötavad talupojad on vabastatud põliseist rõhujaist ja ekspluateerijaist, mõisnikest ja kapitalistidest. See on samm edasi tõelisele vabadusele ja tõelisele võrdsusele, samm, mis oma suuruselt, ulatuselt ja kiiruselt on maailmas seninägematu... Talupoeglikul maal võitsid proletariaadi diktatuurist esimestena, kõige enam ja

kohe talupojad üldse. Talupoeg nälgis Venemaal mõisnike ja kapitalistide ajal. Talupojal polnud meie pika ajaloo vältel veel kunagi võimalust töötada endale: ta nälgis, andes sadu miljoneid puudasid vilja kapitalistidele, linnadesse ja välismaale. Es makordselt proletariaadi diktatuuri ajal töötas talupoeg endale ja elatus paremini linnasest. Esmakordselt sai talupoeg tunda vabadust tegelikkuses: vabadust süüa oma leiba, vabanemist näljast" (Lenin). Töötavad talupojad jõudsid omaendi kogemuste najal arusaamisele, et ainult liidus töölikklassiga ja töölikklassi juhtimisel võivad nad pääseda viletsusest, näljast, õigusetusest ja alandusest. Kuid isegi nõukogude võimu tingimustes ei suuda töötavad talupojad individuaalse talumajapidamise raamides täielikult, majanduslikult ja poliitiliselt vabaneda sõltuvusest kulakuist. Lenin õpetas, et väikemajapidamine kaubatootmise süsteemi juures ei ole suuteline päästma inimkonda masside viletsusest ja nende rõhumisest. „Väiketalu dega ei pääse hädast“. „Kui me hakkame vanamoodi istuma väiketalu des, olgugi vabade kodanikena vabal maal, siis ähvardab meid ikkagi paratamatu hukkumine... Tingimata on tarvis üle minna ühisele maaharimisele suurtes eeskujulikes majandites“, sest „ilma selleta pole võimalik pääseda sellest laosest, sellest otse mee leheitlikust seisundist, milles on Venemaa“. (Lenin, „Teosed“, XX k., lk. 417—418.)

Oli tarvis luua suurmajapidamised, mis oleksid võimelised kasutama kaasaegset tehnikat. Kuid suurmajapidamised võivad olla ainult kas sotsialistlikud või kapitalistlikud. Meie partei ei võinud lubada kapitalistlike suurmajandite loomist, sest see oleks tähendanud kapitalismi restaureerimist, kehv- ja kesktalu poegade laostamist ning rõhumist, tagasipöördumist minevikule. Sellele tee le püüdsid lükata parteid parempoolsed kapitulandid. Kuid partei hülgas selle tee, asus looma sotsialistlikke suurmajapidamisi ja tõmbas sellele tee le kaasa töötavaid talupoegi.

Seltsimees Stalin kirjutas oma ajaloolises artiklis „Vastus seltsimeestele kolhoosnikuile“, et „kolhoosid on ainus vahend, mis võimaldab talupoegadel viletsusest ja pimedusest välja pääseda“.

Meie partei ongi töötavaid talupoegi kasvatanud selles suunas. Nõukogude võim on andnud ja annab kolhoosidele suuri soodustusi ja suurt abi võrreldes üksiktalupoegadega.

Lenini koöperatsiooniplaan taotles töötavate talupoegade kaasatõmbamist sotsialismi ülesehitamisele. Pika aja vältel valmistas partei ette kollektiviseerimistingimusi. Oli tarvis luua oma tööstus, oma masinaehitustehased, mis oleksid võinud põllumajandusele anda kaasaegseid masinaid (traktoreid, kombaine, rehepeksuagregate, külvimasinaid jt.).

1925. a. lõpuks oli meie rahvamajandus lähenenud sõjaeelsele tasemele. Partei XIV kongress (1925. a. detsembris) kuulutas välja kursi maa industrialiseerimisele. Partei püstitas grandioosse ülesande: muuta meie maa agraarmaast tööstusmaaks. Kui „... uue majanduspoliitika esimesel perioodil oli meil tarvis alustada põllumajandusest, sest kogu rahvamajanduse arenemine tugines põllumajandusele, siis nüüd selleks, et jätkata meie ühiskonna sotsialistliku aluse ehitamist, et edasi viia majandust tervikuna, tuleb keskendada tähelepanu just tööstusele. Nüüd ei suuda põllumajandus ise edasi jõuda, kui õigeaegselt ei anta põllutöömashinade, traktoreid, tööstustooteid jne.“ (Stalin, „Nõukogude Liidu majanduslikust olukorrast“.)

Vastavalt XIV parteikongressi otsustele maa industrialiseerimise kohta hakkas sotsialistlik tööstus kiiresti arenema. Juba XV kongressiks (1927. a. detsembris) oli selles suhtes saavutatud tõsist edu. Võrreldes 1913. a. tööstustoodangu mahuga moodustas 1927./1928. a. tööstustoodang 122% ja 1928./1929. a. — 142,5%.

Tööstuse suure edu taustal ilmnes väga teravalt põllumajanduse mahajäämine. Võrreldes sotsialistliku tööstuse kasvutempoga oli põllumajanduse kasvutempo äärmiselt väike ja see ei suutnud rahuldada rahvamajanduse, eriti kiiresti kasvava tööstuse vajadusi põllumajandusliku tooraine järele, linnade ja töölisasulate vajadusi vilja ja teiste põllumajandussaaduste järele.

Kuigi põllumajandus tervikuna oli sõjaeelse taseme ületanud, oli siiski tema põhiline haru — teraviljakasvatus — suuresti maha jäänud. Teraviljakultuuride külvipind oli meil

1927. a. pisut suurem kui enne sõda, kuid üldsaak moodustas ainult ligi 90% ja linnade varustamiseks mineva müügililja toodang kõigest 37% sõjaelsest. 1928. a. teravilja müügitoodang langes isegi 36,8%-ni, s. t. suurenemise asemel see mõnevõrra vähenes. Meie maad, linna, asulaid ja armeed ähvardas krooniline näljaoh.

Meie maa kiire arenemine oli tõeliselt takistatud. Seega pidurdas tööstuse edasist kasvu põllumajanduse mahajäämine, eriti aga teraviljatootmise alal, mis sugugi ei suutnud rahuldada meie maa tarvidusi müügililja järele.

Kriis teraviljatootmises näitas ilmekalt, et sotsialistlik suurtööstus ei saa areneda, kui põllumajanduses domineerib väiketootmine. Niisuguse olukorra edasikestmine oleks kaasa toonud kogu rahvamajanduse täieliku laostumise.

Säärane olukord põllumajanduses oli seletatav peamiselt põllumajanduse struktuuri muutumisega Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel. Valdava osa müügitoodangust andsid enne sõda mõisnike ja kulakute suurmajandid. Oktoobrirevolutsioon likvideeris mõisnikud, märksa nõrgestati ka kulakute majanduslikku võimsust. Samal ajal sai suur hulk maatamehi ja kehvtalupoegi nõukogude võimult maad, inventari ja tööloomi. 1928. a. moodustas keskmine külvipind talundeis kõigest 4,5 ha. Väikeste individuaaltalundite arv oli samaks ajaks (1928. a.) kasvanud 25 miljonini, kuna enne revolutsiooni oli neid 15—16 miljonit. Kui mõisnike majandite müügitoodang enne revolutsiooni moodustas ligi 50% ja kulakute majandail ligi 35% nende kogutoodangust, siis müügitoodang kehv- ja kesktalundeis moodustas ainult 11%. Kolhooside ja sovhooside müügitoodang oli juba 1928. a. kõrgem kui isegi endistes mõisnike majandais, kuid kolhoose ja sovhoose oli veel niivõrd vähe, et nende viljatoodang moodustas vaid 1,7% üldtoodangust ja nende müügitoodang moodustas 6% üldisest teravilja müügitoodangust.

Masinaid kasutati talumajandais veel väga vähe, maahari mine oli mahajäänud tasemel. Olgu vaid mainitud, et 1928. a. külvati ligi 75% suviviljadest käsitsi, rohkem kui 40% teraviljast koristati vikatite ja sirpidega. Peaaegu kõik suviviljapõllud künti üles puuatradeaga. Meie maal tollal loomisel

olevat eesrindlikku tehnikat ei olnud väikesed killustatud talumajandid võimelised kasutama. Valdaval enamikul talumajandeist ei olnud tulus omada lihtsamaid põllutöömehhanismid, kõnelemata traktorist või viljapeksuagregaadist.

Väljapääs sellest olukorrast, mis ohustas kogu sotsialistliku ülesehitustöö käiku, seisis üleminekus väiketootmiselt suurtootmisele. Seda võis saavutada väiketalundite järkjärgulise ühendamise teel vabatahtlikkuse alusel suurteks kollektiivmajanditeks, mis olid võimelised kaasaegsete komplitseeritud põllutöömehhanismide abil kiiresti tõstma teravilja toodangut ja andma maale vajalikul hulgal vilja.

Partei XV kongressil (1927. a. detsembris) tõstis seltsimees Stalin täie teravusega üles põllumajanduse edasise arenemisteede küsimuse. „Milles on väljapääs?“ küsis seltsimees Stalin, ja vastas: „Väljapääs on selles, et väiketalud ja pisikohad järk-järgult, kuid järjekindlalt, mitte survel abil, vaid eeskujul näitamise ja veenmise kaudu ühendada suurmajapidamiseks ühiskondliku, ühingu viisi korraldatud, kollektiivse maaharimise alusel, kus rakendatakse põllutöömehhanismid ja traktoreid, kus kasutatakse teaduse saavutusi põlluviljakuse tõstmisel. Teist väljapääsu ei ole“. Edasi ütles seltsimees Stalin: „Me kas lahendame selle ülesande ja siis on lõplik võit kindlustatud, või me eemaldume sellest, ei lahenda seda ülesannet — ja siis võib osutada paratamatuks tagasimineku kapitalismile“. Partei XV kongress võttis seltsimees Stalini ettepaneku vastu. See kongress ongi ajaloos tuntud kollektiviseerimiskongressina. Kongressi otsustes on öeldud: „Käesoleval perioodil tuleb väikeste individuaaltalundite ühendamine ja ümberkujuundamine suurteks kollektiivmajanditeks võtta partei põhiliseks ülesandeks maal“. („UK(b)P resolutsioonidest“, II k., lk. 251.) Ühtlasi seadis kongress ülesandeks jätkata koos kehvatalupoegadega pealetungi kulakutele, osutada rohkem abi kehvatalupoegadele, tugevdada kehv- ja kesktalupoegade koöperatsiooni ja eriti koöperatsiooni tootmisvormi.

Selle ajaloolise ülesande elluviimine nõudis parteilt väga hoolikat ettevalmistustööd, mida tema sügavuselt ja ulatuselt võib julgesti kõrvutada Suure Sotsialistliku Oktoobri-revolutsiooni ettevalmistamisega.

Viies ellu Lenini kooperatsiooniplaani, viies töötavad talupojad turustus- ja varustuskooperatsioonilt üle tootmis-kooperatsioonidele, kolhoosidele, tõmbas partei talupojad järk-järgult kaasa sotsialismi ülesehitamisele. Sotsialism aga on „klasside hävitamine“, nagu õpetas Lenin. „Et hävitada klasse, selleks on tarvis esiteks kukutada mõisnikud ja kapitalistid. Selle ülesande osa oleme me lahendanud, kuid see osa ei ole kõige raskem. Et hävitada klasse“, kirjutas Lenin, „on teiseks tarvis hävitada vahe töölise ja talupoja vahel, teha k ö i k t ö ö t a j a i k s. Seda ei saa teha korraga. See ülesanne on võrratult raskem ja vajaduse tõttu aeganõudvam. See on ülesanne, mida ei saa lahendada mõne klassi kukutamiseega. Seda võib lahendada ainult kogu ühiskondliku majanduse organisatsioonilise ümberkorraldamisega, üleminekuga individuaalselt killustatud väikeselt kaubamajanduselt ühiskondlikule suurmajapidamisele. Säärane vajadusest tingitud üleminek on väga aeganõudev. Seda üleminekut võib kiirustavate ja ettevaatamatute administratiivsete seadusandlike abinõudega ainult aeglustada ja raskendada. Seda üleminekut kiirendada võib ainult talupojale niisugust abi andes, mis annaks talle väga suures ulatuses võimaluse parandada oma maaharimistehnikat, kujundada seda põhjalikult ümber.

Ülesande teise, raskema osa lahendamiseks peab kodanluse võitnud proletariaat vääramatult teostama oma poliitika talurahva suhtes järgmist põhijoont: proletariaat peab eraldama, piiritlema töötava talupoja talupojast-omanikust, talupoja-töötaja talupojast-kauplejast, talupoja-töoinimese talupojast-spekulandist.

Selles piiritluses seisab kogu sotsialismi olemus“. Seltsimees Stalin ja meie partei võtsid oma tegevuse lähtekohaks need Lenini juhendid. Ainult niisugune poliitika võis kindlustada edu kesktalupoja võitmisel proletariaadi poole, tugevdada töölisklassi liitu kesktalupoegadega.

Partei poliitika suund põllumajanduse kollektiviseerimi-

sele, mis võeti vastu ja kiideti heaks partei XV kongressil, kutsus välja klassivaenlaste ja nende agentuuri meeleheitliku vastupanu. Nagu vastuseks XV parteikongressi otsustele asus kulaklus aastail 1927—1929 saboteerima viljavarumist. Nagu juba eespool mainitud, andsid kolhoosid ja sovhoosid tollal kõigest 6% kogu maa müügitoodangust, samal ajal kui kulakute osa oli 20%. Seda asjaolu ära kasutades hakkas kulaklus viljavarumist saboteerima. Kulakud keeldusid igati täitmast varumisplääni, peitsid vilja, püüdes veelgi enam suurendada Nõukogude riigi raskusi linnade ja töölisasulate varustamisel viljaga, püüdes sundida riiki tõstma viljahindu ja seega takistades maa industrialiseerimist ning põllumajanduse kavatsetavat kollektiviseerimist.

Partei ei võinud neisse kulakute riugastesse suhtuda ükskõikselt. Kulakutele vastulöögi andmiseks arendati laialdaselt poliitilist tööd kesk- ja kehvtalupoegadega ning maameestega. Partei selgitas neile kulakute sabotaaži poliitilist eesmärki ja mobiliseeris neid võitlusse kulakute vastu, taotelles kulakluse isoleerimist maa töötavatest kihtidest. Peale kulakute ühiskondliku boikoteerimise kesk- ja kehvtalupoegade poolt suurendati kulakute maksukohustusi, määrati neile kindlad riiklikud normid. Konfiskeeriti viljaülejäägid. Nii läks parteil korda murda kulakluse sabotaaži.

Selle kõrval võeti seltsimees Stalini algatusel tarvitusele abinõusid põllumajanduse tootmisjõudude ja ennekõike teraviljatootmise edasiseks tõusuks. Töötati välja praktilised abinõud kollektiviseerimise arendamiseks vastavalt XV kongressi otsustele, uute sovhooside rajamiseks ja olemasolevate töö parandamiseks, väikeste talundite põlluviljakuse tõstmiseks.

Kõigile neile partei üritustele, mis teostati või kavatseti teostada, avaldas ka kulakluse agentuur parteis (parempoolsed kapitalismi restaureerijad Buhharin, Rõkov, Tomski jt.) raevukat ja avalikku vastupanu. Need välismaa luureagendid, töölisklassi ja töötavate talupoegade huvide reetjad püüdsid moonutada partei kurssi põllumajanduse kollektiviseerimisele, sovhooside loomisele ja maa industrialiseerimisele. Nad soovitasid tõsta viljahindu sisemaal, puudujääv viljahulk sisse vedada välismaalt, loobuda maa industriali-

seerimisest, ei mingil juhul riivata kulakuid, kes nende arvates pidid rahulikult sotsialismi sisse kasvama, ja seejärel ei tohi rakendada nende vastu mingeid karistusabinõusid. Ka Trotski ja tema käsilased omaltpoolt püüdsid teha kõik, et nurja ajada maa industrialiseerimist ja põllumajanduse kollektiviseerimist, lahutada töölisklass talurahvast.

Olles hirmutatud sotsialistliku ülesehitustöö edust NSV Liidus, püüdsid imperialistid omakorda nurja ajada partei plaanide täitmist maa industrialiseerimisel ja põllumajanduse kollektiviseerimisel. Nad mõistsid, et variseb kokku nende tugi Nõukogude Liidus, et nüüd juuritakse välja kapitalismi viimsed juured. Uhed neist katkestasid Nõukogude Liiduga diplomaatlikud ja kaubanduslikud suhted (Inglismaa), teised organiseerisid meie saadikute tapmist (Poola). Tugevnesid spionaaž ja diversioon, valmistati ette interventsiooniplaan Nõukogude Liidu vastu. Selleks otstarbeks kasutasid imperialistid trotskiste, buhhaarinlasi, zinovjevleri ja kõiki teisi rahvavaenulikke elemente ning purustatud parteivastaste rühmitiste riismeid. „Tekkis midagi ühtse rinde taolist Chamberlainist Trotskini“, märkis seltsimees Stalin.

Seltsimees Stalini silmapaistvaks teeneks partei ja rahva ees on see, et ta paljastas nende rahvareeturite urgitsused, kaitses partei peajoont põllumajanduse kollektiviseerimisele ja maa sotsialistlikule industrialiseerimisele, koondas parteid veelgi enam Keskkomitee ümber ja mobiliseeris kogu nõukogude rahva ennastalgavale tööle selle suure programmi täitmiseks.

Partei ei taganenud omaksvõetud eesmärgist ja juhtis rahvast sotsialistliku ülesehituse teel kindlalt edasi.

Seltsimees Stalini juhiste ja meie partei XV kongressi otsuste elluviimise tulemusel läks juba 1929. a. korda saavutada otsustavaid edusamme sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisel. Selleks ajaks saavutati tõsist edu traktorite ja põllutöömashinade ehitamises, niisamuti ka mineraalväetiste tootmises. Hakkas välja kujunema laialdane sovhoo-side võrk, olemasolevad kolhoosid tugevnesid. Kiiresti süvenes Nõukogude valitsuse plaanikindl ja reguleeriv mõju põllumajandusele, arenes põllumajandussaaduste kont-

raktatsioon¹. 1929. a. hõlmas kontraktatsioon rohkem kui poole teraviljakülvidest, üle 80% suhkrupeedi- ja ligi 75% tubakatoodangust. Kiiresti arenes maal kooperatsioon, mis on ühenduslüliks linna ja maa vahel. 1929. a. lõpuks kuulus põllumajanduslikku kooperatsiooni rohkem kui 55% talundeist. Seltsimees Stalini algatusel loodi masina-traktorijamad, mis said põllumajanduse sotsialistliku ümberkorralduse võimsaiks tugedeks. Kõik need ühendusvormid linna ja maa vahel edenesid kiiresti. Valmistati ette talupoegade massilist üleminekut kooperatsiooni kõrgeimale vormile — kolhoosidele.

Rööbiti eduga põllumajanduses arenes kiiretempoliselt ka sotsialistlik tööstus. Nende edusaavutuste tulemusena suutis partei juba 1929. a. teostada põhjaliku murrangu meie maa rahvamajanduse arenemises. Oma ajaloolises kirjutises „Suure murrangu aasta“, mis ilmus Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni XII aastapäevaks (1929. a.) ütles seltsimees Stalin: „Möödunud aasta oli suure murrangu aasta sotsialistliku ülesehitustöö kõigil rinnetel. See murrang toimus ja toimub sotsialismi otsustava pealetungi tähe all linna ja maa kapitalistlikele elementidele. Selle pealetungi iseloomulik omapärasus seisab selles, et see on juba toonud meile rea otsustavaid edusamme meie rahvamajanduse ülesehitamise põhialadel“. („Leninismi küsimusi“, lk. 232.)

Kollektiviseerimine arenes hiiglasliku tempoga. Kui 1927. a. oli kõigest 19 000 kolhoosi, kuhu kuulus 285 000 talundit, siis 1928. a. oli neid juba 37 000 ja kolhoosidesse kuulus 595 000 talundit. 1929. a. aga oli kolhoose juba 67 000 ja neisse kuulus ligi kaks miljonit talundit. Eriti kiiresti hakkas

¹ „Kahepoolne leping riigi ja talundite kooperatiivühenduste vahel, mis näeb ette kindla riikliku tellimise kooperatiivi tootjaile teatud hulga ja väärtusega põllumajandusliku toodangu peale ja selle organiseeritud müügi riigile kindlaksmääratud tähtaegadel lepingus ettenähtud tingimustel“. (UK(b)P KK otsus 26. augustist 1929. a. „Teraviljakülvide kontraktatsiooni põhilistest tulemustest ja järjekordsetest ülesannetest“.) Hiljem hõlmas kontraktatsioon ka üksiktalupoegi. Lepingud sõlmiti tähtsamate kultuuride (puuvill, suhkrupet, riis, kanep, lina jm.) ja loomakasvatussaaduste (piim, liha, vill, karusnahad jne.) tootmise kohta.

kollektiviseerimisliikumine arenema 1929. a. teisel poolel. Sel ajajärgul astusid kehvtalupoegade järel suurel hulgal kolhoosidesse ka kesktalupojad, andes oma tootmisvahendeid ühiskondlikuks kasutamiseks. Talupojad astusid kolhoosidesse tervete külade ja isegi rajoonide viisi. Selles seisiski põhjaliku murrangu alus sotsialistliku ülesehitustöö arenemises põllumajanduses.

Täites XV parteikongressi otsuseid, toetudes kindlalt kehvtalupoegadele ja tugevdades liitu kesktalupoegadega alustas partei otsustavat võitlust kulaklusega.

1929.—1930. a. kujunes kollektiviseerimine üldiseks. See tähendas, et kõik küla ja isegi terve rajooni maad läksid kolhooside kätte. Talupojad ise tegid riigile ettepaneku organiseeritavaile kolhoosidele üle anda maad, loomad ja inventar, mis kuulusid kulakuile ja kulakud välja saata. Nii ei toimunud kollektiviseerimine rahulikult, vaid terava klassivõitluse tingimustes.

Kuni 1929. a. lõpuni teostas nõukogude võim kulakluse suhtes piiramise ja väljatõrjumise poliitikat. Ühenduses kolhooside kiire kasvuga ja kesktalupoegade massilise astumisega kolhoosidesse asus nõukogude võim 1929. a. kulakluse kui klassi likvideerimisele täieliku kollektiviseerimise alusel. See oli viimne ja otsustav võitlus kapitalismi jõududega meie sisemaal.

Seltsimees Stalini ajalooliseks teeneks on see, et ta õigeaegselt püstitas ja igakülgsest põhjendas „kulakluse likvideerimise“ loosungit. Partei teostas selle loosungi seltsimees Stalini juhatusel, eksproprieerides kodanluse kõige arvukama kihi — kulakluse. Seltsimees Stalin püstitas selle loosungi oma ajaloolises kõnes agraarlaste-marxistide konverentsil 1929. a. Selles kõnes paljastas seltsimees Stalin kodanliku teooria rahvamajanduse sektorite „tasakaalust“, niisamuti ka antimarksistlikud „teooriad“ sotsialistliku ülesehitustöö „isevoolust“ ja väiketalumajapidamise „püsivusest“. „Purustanud kõik need kodanlikud, antimarksistlikud ja parempoolsed oportunistlikud teooriad, analüüsis seltsimees Stalin põhjalikult kolhooside kui sotsialistliku majandusvormi olemust ja põhjendas üleminekut üldise kollektiviseerimise poliitikale ning viimase alusel

kulakluse kui klassi likvideerimisele". (Jossif Vissarionovitš Stalin. Lühike elulugu, lk. 103.)

Seltsimees Stalin juhtis tähelepanu sotsialistliku linna juhtivale osale väiketalupoegliku küla suhtes. „... selleks, et väiketalupoeglik küla läheks sotsialistlikule linnale järele, tuleb peale kõige muu veel rajada sotsialismi baasidena külas sotsialistlikke suurmajapidamisi sovhooside ja kolhooside näol, mis on suutelised sotsialistliku linna juhtimisel viima enda järel talurahva põhimasse... Sotsialistlik linn peab viima enese järel väiketalupoegliku küla, rajades maal kolhoose ja sovhoose ning kujundades küla uuelaadseks, sotsialistlikuks". (Stalin, „Leninismi küsimusi", lk. 246.)

Lähtudes seltsimees Stalini juhendeist, saavutas partei ajaloolisi võite sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisel maal, kus domineeris väiketootmine, mis Lenini väljenduse järgi „sünnitab kapitalismi iga päev, iga tund, stiihiliselt ja massilises mastaabis". Kulakluse kui klassi likvideerimine täieliku kollektiviseerimise alusel „... oli sügavaim revolutsiooniline pööre, hüpe ühiskonna vanast kvalitatiivsest olekust uude kvalitatiivsesse olekusse, mis oma tagajärgedelt võrdub revolutsioonilise pöördega 1917. a. oktoobris.

Selle revolutsiooni omapärasus seisis selles, et ta viidi läbi ülalt, riigivõimu initsiatiivil, kuna alt teda otseselt toetasid talupoegade miljonilised hulgad, kes võitlesid kulakliku orjaikke vastu ja vaba kolhoosielu eest.

See revolutsioon lahendas ühel hoobil kolm sotsialistlikku ehitustöö põhiküsimust:

a) ta likvideeris meie maal arvukaima ekspluateerijate klassi, kulakute klassi, kapitalismi restaureerimise kantsi;

b) ta viis meie maa arvukaima töörahvaklassi, talupoegade klassi, kapitalismi tekitava üksikmajapidamise teelt ühiskondliku, kolhoosliku, sotsialistliku majapidamise teele;

c) ta andis nõukogude võimule sotsialistliku baasi rahvamajanduse kõige laialdasemal ja eluliselt tarvilikul, kuid ka kõige mahajäänud alal — põllumajanduses.

Seega hävitati sisemaal kapitalismi restauratsiooni viimased allikad ja ühtlasi loodi uued, otsustavad, tarvilikud

tingimused sotsialistliku rahvamajanduse ülesehitamiseks" („ÜK(b)P ajaloo lühikursus", lk. 300—301).

Kõik need edusammud ja põhjaliku murrangu maal saavutas partei mitte isevoolu korras, vaid terava klassivõitluse olukorras. Töötavad talupojad ehitasid uut elu, murdes kulakluse ägedat vastupanu, kes ei tahtnud vabatahtlikult loovutada oma positsioone külas.

XVI parteikongressil selgigi aseltsimees Stalin talurahva massilist pööret sotsialismi poole järgmiselt:

„Talarahva pööre kollektiviseerimise poole ei alanud järsku. See pööre ei võinudki alata järsku. Tõsi, kollektiviseerimise loosung kuulutati partei poolt välja juba XV kongressil. Kuid talurahva massiliseks pöördeks sotsialismi poole ei piisa veel loosungi väljakuulutamisest. Pöördeks on vaja vähemalt veel üht asjaolu ja nimelt, et talurahva-massid ise veenduksid väljakuulutatud loosungi õigsuses ja võtaksid selle vastu omaenda loosungina. Sellepärast eelnes sellele pöördele pikaline ettevalmistus. Seda valmistas ette kogu meie arenemiskäik, kogu meie tööstuse arenemiskäik ja kõigepealt selle tööstuse arenemiskäik, mis varustab põllumajandust masinate ja traktoritega. Seda valmistas ette osustava võitluse poliitika kulakluse vastu ja meie viljavarumise käik selle uutes vormides 1928. ja 1929. a., mis asetasid kulaklikud majapidamised kehvikute ja keskmike hulkade kontrolli alla. Seda valmistas ette põllumajandusliku ühistegevuse arenemine, mis harjutas individuaalset talupoega kollektiivse asjaajamisega. Seda valmistas ette kolhooside võrk, kus talupoeg järele proovis kollektiivse majapidamise vormi paremust individuaalmajapidamise üle. Lõpuks valmistas seda ette kogu NSV Liidu ulatuses laialipillatud ja uue tehnikaga varustatud sovhooside võrk, kus talupoeg sai võimaluse veenduda uue tehnika jõus ja paremuses. Oleks ekslik näha meie sovhoosides ainuüksi leivavilja ressurside allikat. Tegelikult on sovhoosid oma uue tehnikaga, oma abiga ümbruskonna talupoegadele ja oma seninägematu majandusliku jõulisusega selleks juhtivaks jõuks, mis kergendas talurahvamasside pööret ja juhtis nad kollektiviseerimise teele.

Niisugusel alusel tekkis see miljonite kehvikute ja kesk-

mike massiline kolhoosiliikumine, mis algas 1929. a. teisel poolel ja mis avas suure murrangu ajajärgu meie riigi elus". (J. Stalin, „UK(b)P Keskkomitee poliitiline aruanne XVI kongressile“. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn, 1946, lk. 36.)

Pärast 1929.—1930. a. jätkus kollektiviseerimisliikumise kasv laiuti. 1932. a. algas kolhooside organisatsiooniline, majanduslik ja poliitiline tugevnemine. Sel ajajärgul saavutas partei sotsialistliku ülesehitustöö alal maal veelgi suurepärasemaid ja grandioossemaid tulemusi.

*

Suurt tähtsust omistas seltsimees Stalin kolhooside sotsiaalsele loomusele ja kolhooside ülesehituse vormidele.

Väikekodanlikud põllumajanduse teoreetikud ja ideoloogid püüdsid tõendada, et kolhoosid pole oma loomult sotsialistlikud ettevõtted. Niisuguseid hääli oli kuulda veel 1929. a. agraarlaste-marksistide konverentsil. Seltsimees Stalin paljastas need katsed kolhoose maha teha sotsialistlike ettevõtetena. Seltsimees Stalin ütles, et „kolhoosid kui majapidamise tüüp on üks sotsialistliku majanduse vorme. Selles ei saa olla mingit kahtlust“. „Mis määratleb majapidamise tüüpi?“ küsis seltsimees Stalin, ja vastas: „Ilmselt inimeste suhted tootmisprotsessis. Mille muuga siis võib määratleda majapidamise tüüpi? Kuid kas kolhoosis on klass inimesi, kes on tootmisvahendite omanikud, ja klass inimesi, kel puuduvad need tootmisvahendid? Kas siis kolhoosis on ekspluateerijate klass ja ekspluateeritavate klass? Kas kolhoos ei ole põhiliste tootmisriistade kollektiviseerimine maapinnal, mis kuulub pealegi riigile?“ („Leninismi küsimusi“, lk. 253.)

Oma kirjutises „Kooperatsioonist“, mis ilmus 1923. a., kui ei olnud veel massilist kollektiviseerimisliikumist, ise loomustas Lenin väga selgesti kooperatsiooni majanduse sotsialistliku vormina. Ta näitas, et kolhoosid on kooperatsiooni kõrgeim vorm. Selles kirjutises määratles Lenin kooperatsiooni (mõistes selle all kolhoose) sotsiaalset loo-

must nõukogude võimu tingimustes järgmiselt: „Meil ole-
masoleva korra juures erinevad kooperatiivsed ettevõtted
erakapitalistlikest ettevõtetest kui kollektiivsed ettevõtted,
kuid ei erine sotsialistlikest ettevõtteist, kui nad on rajatud
maapinnal ja tootmisvahenditega, mis kuuluvad riigile, s. o.
töölisklassile“. (V. I. Lenin, „Valitud teosed“, II k., lk. 686.)

Kolhoosid on rajatud maal, mis on üldrahvalik omandus,
ja töötavad tootmisvahenditega, mis kuuluvad riigile
(masina-traktorijaamadele) ning kolhoosideks ühinenud
talupoegade kollektiividele. Erasikuile kuuluvaid tootmis-
vahendeid kolhoosides ei ole. Neis pole ka ekspluateerijaid
ega ekspluateeritavaid. Kõik kolhoosnikud on oma kolhoosi
ühedõiguslikud liikmed. Seega on kolhoosid majanduse
sotsialistlik vorm. Seepärast on nad ühetüübilised
riiklike ettevõtetega, mis nendega võrreldes on ainult sot-
sialistliku majanduse kõrgemaks vormiks, mille tõttu nime-
tataksegi viimaseid järjekindlalt sotsialistlikku tüüpi
ettevõteteks.

Erinevalt sovhoosist, mis on riiklik ettevõtte
ja on loodud riigi vahenditega, on kolhoos talupoegade
vabatahtlik ühiskondlik ühendus, mis on loo-
dud talupoegade endi vahendite alusel koos
kõigi sellest tulenevate tagajärgedega.

Kolhooside ülesehituse vormi küsimus on väga tähtis,
sest selle küsimuse lahendamisel olenes kollektiviseeri-
mise edu. Seltsimees Stalin määras kindlaks kollektiviseeri-
misliikumise põhivormi, ja põhjendas seda. Tänu sellele
suutis meie partei suunata kollektiviseerimisliikumist õigele
teele ja kindlustada sotsialistliku ülesehitustöö edu maal.

Teatavasti on olemas kolm talupoegade tootva ühine-
mise põhivormi: ühise maaharimise ühing, põllumajandus-
lik artell ja kommuun, mis üksteisest erinevad talu-
poegade tootmisvahendite kollektiviseerimise astme poolest.

Ühise maaharimise ühingu suhtes talude tootmisriistu
ja -vahendeid ei kollektiviseerita, vaid neid ainult kasuta-
takse ühiselt. Maatükid (põld, niit, karjamaa) ühendatakse
ühtseks massiiviks ja neid kasutatakse ühiselt. Põllutööde
ajal kasutavad ühingu liikmed ühiselt oma põllumajandus-
likku inventari (põllutöomasinaid, tööloomi, veovahendeid).

Tulude jaotamisel arvestatakse mitte üksnes ühingu liikme poolt tehtud tööd, vaid ka tema inventari kasutamist. Nii toimub ühingu üldtulude jaotamine nii tehtud töö kui ka talupoegadele kuuluvate tootmisvahendite järgi, mis on ühingu liikmeks olevate talupoegade eraomandus. Need ühingud on kolhooside madalaim vorm, sest tootmisvahendid võivad siin siiski olla ja tegelikult ongi nende peremeestele rikastumisallikaks teiste ühinguliikmete arvel.

Põllumajanduslikus kommunis aga kollektiviseeritakse kõik tootmisvahendid, sealhulgas elumajad ja kõrvalhooned, aiamaad ja väikeloomad. Kommuun on kolhooside kõrgeim vorm. Siin võtab kõigi kolhoosnike elutarbeliste vajaduste (toitlustus, riietus, pesumajad, lasteasutised jne.) teenindamise täielikult enda peale kommuun. Et aga täielikult rahuldada kommuuni liikmete mitmekülgseid tarvidusi, selleks tuleb kõigepealt saavutada sotsialistliku põllumajanduse kõrge arenemistase.

Kollektiivse majapidamise vahepealseks vormiks on põllumajanduslik artell. Põllumajanduslikus artellis kollektiviseeritakse kõik põhilised tootmisvahendid (põllutööriistad, tööloomad, majanduslikud ehitised, põllumajandussaaduste ümbertöötamise ettevõtted ja osaliselt produktiivne kari). Kolhoosnike isiklikku kasutusse jäävad elumajad, neile antakse aiamaad. Isiklikku kasutusse jäetakse osa produktiivsest karjast, sulgloomad, vähemad põllutööriistad jne. Nii kollektiviseerimisele kuuluvate ja kolhoosnike isiklikku kasutusse jäävate tootmisvahendite üksikasjaline loetelu kui ka lubatud aiamaa suurus on antud põllumajandusliku artelli tüüppõhikirjas. Viimane töötati välja kolhoosnike-lööktööliste II kongressil (1935. a.) seltsimees Stalini otsesel osavõtul ja juhtimisel ning kinnitati NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja UK(b)P KK poolt 17. veebruaril 1935. a.

Juba 1929. a. põhjendas seltsimees Stalin oma ajaloolises kirjutises „Peapõõritus edusammudest“ teoreetiliselt tõsisasja, et kolhooside rajamise põhiliseks ja ainuõigeks vormiks antud etapil on põllumajanduslik artell. Seltsimees Stalin kirjutab: „Kollektiviseerimisliikumise põhilüliks, selle domineerivaks vormiks käesoleval momendil, mil-

lest nüüd tuleb kinni haarata, on põllumajanduslik artell“.

Kõneldes töötavate talupoegade kaasatõmbamisest sotsialistlikule ülesehitustööle, on Lenin ja Stalin alati arvestanud talurahva iseärasusi, tema sotsiaalset loomust. Lenin õpetas meie parteile, et talupoegade muutmine sotsialistliku ühiskonna töötajaiks on seotud pikaajalise ja visa võitlusega nende ümberkasvatamise eest. „Kapitalistlik ühiskond on jätnud meile niisuguseid jälgi ja niisuguseid harjumusi, nagu töötamine omaette, umbusaldus ühiskondliku majanduse vastu, vanad väikeperemehe harjumused... Kõik see on vastukäiv tõelisele kommunistlikule majandusele“. (Lenin, „Teosed“, XXIV k., lk. 651.) On selge, et ka nõukogude võimu tingimustes ei või talupojad korraga saada sotsialistideks. Lenin soovitas talurahva ümberkasvatamiseks otsida lihtsamaid, kergemaid ja talupoegadele omasemaid vorme. Kogu üleminekuperioodil kapitalismilt kommunismile rakendab ja kasutab meie partei seltsimees Stalini juhatusel talurahva kaasatõmbamiseks sotsialismile mitmeid vorme ja viise, mis on talupoegadele endile vastu võetavad.

Juba Lenini kooperatsiooniplaanis oli ühe tähtsama teesina fikseeritud vajadus õigesti seostada talupoegade isiklikud huvid ühiskondlike huvidega. Ja just põllumajanduslik artell on niisugune kollektiviseerimisliikumise vorm, milles need mõlemad küljed on edukalt ühendatud. „...artell seob õigesti ühte kolhoosnike isiklikud, heaolulised huvid nende ühiskondlike huvidega, ...artell kohandab edukalt isiklike, heaolulisi huvisid ühiskondlike huvidele, kergendades seega eilsete üksiktalunike kasvatamist kollektivismi vaimus“. („Leninismi küsimusi“, lk. 414.)

Põllumajanduslikus artellis on ühiskondlik majapidamine peamine, isiklik aga teisejärguline, kõrvaline. Üldriiklike huve ja oma põhilisi isiklike tarvidusi rahuldavad kolhoosnikud ühiskondliku majapidamise arvel, väikesi ja teisejärgulisi tarvidusi aga isikliku majapidamise arvel. Kolhoosnikute-lööktöölise II kongressil (1935. a.) komisjonis põllumajandusliku artelli tüüppõhikirja väl-

jatootamisel ütles seltsimees Stalin: „Kui teil artellis pole veel saaduste küllust ja kui te ei või üksikuile kolhoosnikutele, nende perekondadele anda kõike, mis neile on tarvis, siis ei saa kolhoos võtta enda peale nii ühiskondlike kui ka isiklike tarviduste rahuldamist. Siis on parem otseselt öelda, et see ja see tööala on ühiskondlik, teine aga isiklik. On parem otseselt, avalikult ja ausalt lubada, et kolhoosnikul oleks oma isiklik majapidamine, väike küll, aga isiklik. On parem lähtuda sellest, et on olemas ühiskondlik ja suur artellimajapidamine, mis on vajalik ühiskondlike tarvete rahuldamiseks ning selle kõrval on ka väike isiklik majapidamine, mis on vajalik kolhoosnikute isiklike tarvete rahuldamiseks. Kui on olemas perekond, lapsed, isiklikud tarvitud ja isiklikud maitset, siis ei saa seda arvestamata jätta. Ja teil pole õigust arvestamata jätta kolhoosnikute isiklike elutarbelisi huve. Ilma selleta on võimatu kolhoose tugevdada. Kolhoosnikute isiklike huvide seostamine kolhooside üldriiklike huvidega annab meile võimaluse kolhooside tugevdamiseks.“ Nendest seltsimees Stalini juhendeist lähtudes ongi koostatud põllumajandusliku artelli tüüpõhikiri, mis on kolhoosielu põhiseaduseks.

Seltsimees Stalin andis vastuse ka teisele küsimusele: mis pärast põllumajanduslik kommuun ei saa praegu olla kollektiviseerimisliikumise põhivormiks? Seltsimees Stalin ütles, et kommuun on kollektiviseerimisliikumise põhivormiks tulevikus. Tuleviku kommuun kasvab välja jõukast põllumajanduslikust artellist. „Tuleviku põllumajanduslik kommuun tekib siis, kui artelli põldudel ja farmides on vilja, kariloomade, lindude, aedviljade ja igasuguste muude saaduste küllus, kui artellide juurde rajatakse mehhaniseeritud pesukojad, moodsad köögid-sööklad, leivavabrikud jne., kui kolhoosnik näeb, et tal on kasulik saada liha ja piima farmist kui pidada oma lehma ja väikeloomi, kui naiskolhoosnik näeb, et tal on kasulik lõunatada sööklas, tuua leiba leivavabrikust ja saada pestud pesu ühiskondlikust pesukojast, kui endal tegelda nende asjadega. Tuleviku kommuun tekib enam arenenud tehnika ja enam arenenud artelli alusel, saaduste külluse alusel. Millal see tuleb? Muidugi mitte kiiresti. Kuid see tuleb. Oleks kuritegu kunstlikult kii-

rendada artelli tuleviku kommuunikis ümberkasvamise protsessi. See ajaks kõik kaardid segamini ja kergendaks meie vaenlaste tegevust. Artelli tuleviku kommuunikis ümberkasvamise protsess peab toimuma järk-järgult, sedamööda, kuidas kõik kolhoosnikud veenduvad niisuguse ümberkasvamise vajaduses". („Leninismi küsimusi", lk. 415.)

1929.—1930. a. talvel, millal algas massiline kollektiviseerimine, kus talupojad tervete külade ja rajoonide viisi astusid kolhoosidesse, murdes maha kulakute vastupanu ja ajades kulakud nende kohtadelt välja, tegi rida kohalikke parteiorganisatsioone tõsiseid vigu, rikkudes Lenini, Stalini ja meie partei juhendeid suhtumisest talurahvasse. Mitmel pool kiirustati ülemäära kollektiviseerimisega, ilma et oleks arvestatud kohalikke tingimusi. Rikuti vabatahtlikkuse põhimõtet kolhoosi astumisel, tarvitati sundimist eksproprieerimise ähvardusel, arvati kulakute hulka kesktalu-poegi, kes esialgu veel ei soovinud astuda kolhoosi ja rakendati nende suhtes kulakute vastu suunatud abinõusid. Vastuoksa seltsimees Stalini ja UK(b)P KK juhendeile, et kollektiviseerimisliikumise põhivormiks on põllumajanduslik artell, loodi kohe kommuune, kollektiviseerides eluhoo-neid, väikeloomi, sulgloomi jne.

Neid eksimusi kasutasid vaenulikud elemendid.

Klassivaenlased lootsid ära kasutada kohtadel tehtud vigu, ajada nurja partei kurssi kollektiviseerimisele, talupoegi üles ässitada, tekitada nendes pahameelt nõukogude võimu vastu, lõhestada tööliklassi liitu talurahvaga. Imperialistlike riikide staapides määrati juba kindlaks tähtaegu uueks interventsiooniks Nõukogude Liidu vastu. „See oli üks kõige ohtlikumaid ajajärke meie partei elus. Viga seisis selles, et meie seltsimehed unustasid kolhooside rajamise vabatahtlikkuse, unustasid, et talupoegi ei saa viia kolhooside teele administratiivse surve kaudu, unustasid, et kolhooside rajamine nõuab paari mitte paari kuud, vaid mitu aastat hoolikat ja läbimõeldud tööd". (Stalin, „Lõppsõna UK(b)P KK pleenumil 5. märtsil 1937. a.")

Seltsimees Stalin ja meie partei suutsid need tõsised vead õigeaegselt parandada, paljastada rahvavaenlased ja suunata kollektiviseerimine soovitud teele. 2. märtsil 1930. a.

avaldati UK(b)P KK otsusel seltsimees Stalini ajalooline artikkel „Peapööritus edusammudest“, mis paljastas „pahempoolseid“ moonutusi kollektiviseerimisel. Seltsimees Stalin rõhutas veeldkordselt vajadust kolhooside loomisel tingimata kinni pidada vabatahtlikkuse põhimõttest, arvestada kollektiviseerimise tempo ja meetodite kindlaksmääramisel kohalikke iseärasusi. Seltsimees Stalin näitas veeldkordselt, et kollektiviseerimisliikumise põhivormiks pole mitte kommuun, vaid põllumajanduslik artell. See kirjutis aitas parteiorganisatsioonidel parandada kolhooside rajamisel tehtud vigu. Ühtlasi anti purustav hoop partei vaenlaste püüdeile tekitada talupoegade hulgas rahulolema.ust, kasutada ära tehtud vigu, et ässitada talupoegi nõukogude võimu vastu.

Varsti pärast seda, 3. aprillil 1930. a., avaldati seltsimees Stalini teine kirjutis: „Vastus seltsimeestele kolhoosnikutele“. Selles kirjutises, mis oli vastuseks talupoegade kirjale seltsimees Stalinile ja oli määratud kogu paljumiljonilisele töötavale talurahvale, näitas seltsimees Stalin vigade juurt talurahvaküsimuses ja peamisi vigu kollektiviseerimisliikumises. Enne seda, 15. märtsil, anti välja UK(b)P KK otsus „Võitlusest partei joone moonutamiste vastu kollektiviseerimisliikumises“, milles analüüsiti üksikasjaliselt kolhooside rajamisel tehtud vigu ja anti direktiivid nende parandamiseks. UK(b)P KK märkis selles otsuses, et „pahempoolsete“ moonutuste praktika tähendab klassivaenlaste otsest abistamist. UK(b)P KK tegi ettepaneku: „tegelased, kes ei oska või ei taha võidelda partei joone moonutamiste vastu otsustavalt, t a g a n d a d a kohtadelt ja a s e n d a d a teistega.“

Nende seltsimees Stalini juhendite ja UK(b)P KK otsuse alusel parandati täielikult kolhooside rajamisel tehtud vead. Kunstlikult loodud kolhoosid likvideeriti ja kõikjal taastati õige vahakord kesktalupoegadega. Kollektiviseerimisliikumine hakkas kulgema seltsimees Stalini poolt kättenäidatud teed mööda. Nii viidi põllumajanduse kollektiviseerimine lühikese ajaga lõpule.

Partei XVI kongressil (26. juunist — 13. juulini 1930. a.), mis tähistas laiaulatuslikku sotsialistlikku pealetungi kogu

ülesehitustöö rindel, avaldas seltsimees Stalin, et meie maa on astunud sotsialismi ajajärku. Kolhooside rajamise viie aasta programm oli kahe aasta jooksul ületatud enam kui poolteisekordselt. Partei XVI kongress määras kindlaks kollektiviseerimisliikumise põhimõtted, kusjuures kongressi otsuses öeldi, et kolhooside rajamisel saavutatud edu kindlustamine on võimalik ainult „...siis, kui praktikas vääramatult rakendatakse järgmisi kollektiviseerimisliikumise marksistlik-leninlikke põhimõtteid, millest taganemine on raske kuritegu proletariaadi diktatuuri vastu.

1. Kolhoose võib rajada ainult vabatahtlikkuse alusel...

2. Kolhoosi põhivormiks antud staadiumis on põllumajanduslik artell. Nõue, et talupojad artelli astudes kohe loobuksid igasuguseist individuaalseist harjumustest ja huvidest, võimalusest omada ühiskondliku majapidamise kõrval isiklikku majapidamist (lehma, lambaid, sulgloomi, aiamaad), võimalusest kasutada kõrvalsissetulekuid omaenda huvides jms. — tähendab marksismi-leninismi algtõdede unustamist.

3. Kolhoosi vorm peab vastama antud rajooni ja majandusharu majanduslikele iseärasustele. Artelli kõrval võivad mõnes mitteteraviljarajoonis, niisamuti ka ida rahvuslikes piirkondades esialgu laialt levida ühise maaharimise ühingud üleminekuvormina artellile.

4. Kolhoosi astumise liikumine võib tõusta kõrgeima vormini — k o m m u n i n i, vastavalt tehnilise baasi tõusule, kolhoosikaadrite kasvule ja kolhoosnikute kultuurilise taseme tõusule, kusjuures talupojad ise peavad vastavaid muudatusi tunnistama põhikirjas ja neid teostama...“

Partei XVI kongressi otsuste alusel jätkus kollektiviseerimisliikumine uue hooga. Kollektiviseerimise edusammud tekitasid olukorra, et juba 1930. a. määrasid põllumajanduse ja tema põhiprobleemide saatust mitte individuaaltalundid, vaid kolhoosid ja sovhoosid. Kesktalupoja pööre kolhooside poole lõi maal uue klassijõudude vahekorra. Kolhoosi astuv kesktalupoeg muutus proletariaadi liitlasest nõukogude võimu toeks maal. Kaotati viljatootmise sõltuvus kulakuist, selle asemel andsid nüüd vilja kolhoosid ja sovhoosid.

Kulakluse piiramise ja väljaõrjumise poliitikalt asus partei nüüd kulakluse kui klassi likvideerimisele täieliku kollektiviseerimise alusel. Sellega viis meie partei ellu Lenini loosungi „nepi-Venemaa muutmisest sotsialistlikuks Venemaaks“. „Kui mõisnike maa konfiskeerimine oli Oktoobrirevolutsiooni esimeseks sammuks maal, siis üleminek kolhoosidele on teiseks ja sealjuures otsustavaks sammuks, mis määrab kindlaks tähtsa eapi sotsialistliku ühiskonna alusmüüri ehitamisel NSV Liidus“. (UK(b)P resolutsioonides, II k., lk. 428.)

Põllumajanduses tekkisid erakordselt soodsad tingimused tootmisjõudude kasvuks, komplitseeritud põllutöömashinate levitamiseks ja kasutuselevõtuks. Juba 1930. aastast peale hakkasid kiiresti arenema seltsimees Stalini algatusel loodud masina-traktorijaamad, kui maa energeetilised baasid. Uhtlasi oli masina-traktorijaamadel juba algusest peale ka suur organisatsioonilis-poliitiline tähtsus. Nad andsid kolhoosidele mitte üksnes tehnilist, vaid ka organisatsioonilist ja poliitilist abi.

Edusammud põllumajanduse kollektiviseerimisel ja masina-traktorijaamade võrgu loomisel kutsusid välja purustatud kulakluse ja tema agentide raevuka vastupanu.

Tehes kokkuvõtteid partei tööst maal, esitas seltsimees Stalin oma kõnes UK(b)P KK jaanuaripleenumil (1933. a.) programmi kolhooside organisatsioonilis-majanduslikuks ja poliitiliseks tugevdamiseks, näitas klassivaenlase uut taktikat, paljastas maskeerunud kulakluse ja tema agentuuri meetodeid ning tõelise palge. Seltsimees Stalin ütles, et viimasel ajal on klassivaenlase ilme muutunud, on muutunud ka tema taktika ja klassivõitluse vormid maal. „Vaenlane on taibanud muutunud olukorda, on taibanud uue korra jõudu ja vägevust külas ja on, olles seda taibanud, ümber orienteerunud, oma taktikat muutnud, on otseselt rünnakult kolhooside vastu üle läinud salakavalale õõnestustööle... Praegused kulakud ja nende sabarakud, praegused nõukogudevastased elemendid maal, need on enamikus „vaiksed“, „mahedad“, peaaegu „pühad“ inimesed. Neid ei maksa otsida kaugel kolhoosist, nad istuvad kolhoosis endas ja peavad seal laohoidjate, majandusjuhtide, arvepidajate,

sekretäride jne. ameteid. Nad ei ütle kunagi „maha kolhoosid“. Nad on kolhooside „poolt“. Kuid nad teevad kolhoosides sellist saboteerimis- ja kahjustamistööd, mis on kolhoosidele hädaohtlik“. (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 359.)

Selles kõnes seadis seltsimees Stalin parteile uue ülesande: saavutada kolhooside organisatsioonilist ja poliitilist tugevnemist, teha kõik kolhoosid bolševistlikeks, ajada neist välja kulakud ja kahjurid, taotleda kolhoosides töö ja tootmisvahendite eeskujulikku kasutamist. Selleks otsustatavaks asutati seltsimees Stalini ettepanekul masina-traktorijaamades ja sovhoosides poliitilised osakonnad, kuhu UK(b)P KK läkitas parimaid parteijõude, kogenud ja kõrge kvalifikatsiooniga seltsimehi. Poliitilised osakonnad aitasid kolhoosnikel kolhoosidest välja ajada kulakuid ja kahjureid, korrastada ühiskondlikku majapidamist. Poliitilised osakonnad tegid maal suurt poliitilist tööd, lõid tugeva kolhoosiaktiivi, aitasid rajoonikomiteedel parteiorganisatsioonide töö ümber korraldada tootmispõhimõtte järgi.

Esimesel üleliidulisel kolhoosnikute-lööktöölise kongressil 1933. a. veebruaris tegi seltsimees Stalin kokkuvõtte kolhooside tööst ja näitas nende arenemisperspektiive. „Mida me oleme kolhooside teed käies saavutanud käegakatsutavat?“ küsis seltsimees Stalin, ja vastas: „Me oleme saavutanud selle, et oleme aidanud kehvtalupoegade miljonilistel hulkadel astuda kolhoosidesse. Me oleme saavutanud selle, et kolhoosidesse astudes ja seal paremat maad ning paremaid tööriistu kasutades kehvtalupoegade miljonilised hulgad on tõusnud kesktalupoegade tasemele. Me saavutasime selle, et kehvtalupoegade miljonilised hulgad, kes varem elasid pooleldi näljas, on saanud nüüd kolhoosides kesktalupoegadeks, on saanud kindlale elujärjele jõudnud inimesteks. Me saavutasime selle, et kaotasime talupoegade kihistumise kehvtalupoegadeks ja kulakuteks, purustasime kulakud ja aitasime kehvtalupoegadel kolhoosides oma töö peremeesteks saada, aitasime neil kesktalupoegadeks saada“ (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 367—368). Kuid seltsimees Stalin ütles, et see on kolhooside rajamisel alles esimene samm, esimene saavutus. Me peame astuma ka teise sammu,

peame jõudma niikaugele, et kõik kolhoosnikud saaksid jõukaks.

Selle seltsimees Stalini juhendi täitmisel tegid kolhoosid teisel viisaastakul silmapaistvaid edusamme. Suurimaks sündmuseks selles suhtes oli kolhoosnikute-lööktöölise II kongress (1935. a.), mis töötas seltsimees Stalini otsesel osavõtul välja põllumajandusliku artelli tüüppõhikirja.

Kolhoosid on loodud tänu seltsimees Stalinile. Seltsimees Stalini juhatusel ja tema kollektiviseerimisõpetuse põhjal lahendas partei lühikese ajaga ajaloolise ülesande: väike, killustatud ja vähetootlik talumajandus muudeti kõige mehhaniseeritumaks ja maailma kõige suuremaks sotsialistlikuks majanduseks. Sellega lahendati lõplikult ja vääramatult probleem, kes keda võidab.

Põllumajanduse kollektiviseerimine teostati põhiliselt juba esimese viisaastaku jooksul. Esimese viisaastaku lõpuks oli kolhoosideks ühinenud juba ligi 60% talundeist, oli loodud üle 200 000 kolhoosi. Esialgu, kui kolhooside kasv toimus laiuti ja kui kolhoosnikuil polnud veel suurmajapidamises kogemusi, esines kolhooside töös tõsiseid puudusi. Töötasu alal kehtis paljudes kolhoosides võrdsustus, masinate, tööloomade ja inventari kasutamisel polnud kehtestatud isikliku vastutuse nõue. Seltsimees Stalini juhatusel läks parteil korda neid puudusi kõrvaldada.

Teisel viisaastakul viidi kollektiviseerimine lõpule ja kolhoosikord tugevnes lõplikult. 1937. a. kuulus kolhoosidesse juba 93% talundeist. Põllumajanduses oli selleks aiaks juba teostatud täielik tehniline ümberkorraldus. 1938. a. töötas põllumajanduses 483 000 traktorit, ligi 200 000 veoautot ja üle 150 000 kombaini. Järsult tõusis põllumajanduse turutootang. Kui teravilja müügitoodang revolutsioonieelsel Venemaal oli 26%, siis NSV Liidus on see 40%. See tähendab, et sotsialistlik põllumajandus annab linnade elanikkonna toitmiseks poolteist korda rohkem teravilja kui andsid tsaari-Venemaa talupojad ja mõisnikud. Tänu sellele lahendab meie maa edukalt teraviljanprobleemi, viljasa varustamise probleemi. Edukalt lahendati ka teised põllumajanduse probleemid tehniliste kultuuride ja loomakasva-

tuse alal. Põllumajanduse toodang 1937. a. oli 1913. a. võrreldes kasvanud 207%.

Paranes tunduvalt rahva ainealine heaolu. Esimesel üleliidulisel stahhaanovlaste nõupidamisel ütles seltsimees Stalin, et meie revolutsioon on ainuke, mis mitte üksnes purustas kapitalismi köidikud ja andis rahvale vabaduse, vaid jõudis ka luua rahvale materiaalsed tingimused jõukaks eluks. Revolutsiooniaegsel Venemaal oli talupoegade hulgas 65% kehvikuid, 30% ei omanud hobust, 34% ei omanud inventari ja 15% ei omanud põllumaad. Enne kollektiviseerimist moodustasid kehvikud 25 miljoni talundi hulgas 35%. Kolhoosikord likvideeris maal vaesuse ja alatoitluse. Oma kõnes eesrindlike kombaineriite nõupidamisel (1935. a.) ütles seltsimees Stalin: „Juba 2—3 aastat pole meil enam kehvikuid, on kadunud tööpuudus, alatoitus, ja me oleme kindlalt astunud jõukuse teele. Te küsite: kuhu on siis kadunud 20—30 miljonit näljast kehvtalupoega? Nad läksid kolhoosi, kodunesid seal ja rajavad edukalt oma jõukat elu.“

Kolhoosikord tõi maale kultuuri. Nagu teada, oli Venemaal, eriti Kesk-Aasia ääremaades suur protsent elanikkonnast kirjaoskamatu. Kolhoosikorra tingimustes likvideeriti täielikult kirjaoskamatus. Maa kultuuriline tase on võrnatult tõusnud. Maainimeste hulgast on tulnud rohkesfi täiendust nõukogude haritlaskonnale. Eriti palju on kolhoosikord andnud talunaisele. „Tööpäevadega vabastas kolhoos naise ja tegi ta iseseisvaks.“ (Stalin.)

Põllumajanduses nagu kõigis teistes Nõukogude Liidu rahvamajanduse harudeski hakkas 1935. a. alates laialt levima stahhaanovlik liikumine.

Aluse stahhaanovliku liikumise arenemisele põllumajanduses pani Kiievi oblasti kolhoosi „Komintern“ töötaja Maria Demtšenko. Ta andis juba II kolhoosnikute-lööktöölise kongressil seltsimees Stalinile lubaduse saavutada sellal seniolematu suhkrupeedisaak — 500 tsentnerit hektaarilt. Demtšenko täi. is oma lubadused auga. 1935. a. sügisel ta saavutas tema poolt töötletud kolhoosipõllu-osalt 523,7 tsentnerit suhkrupeedi igalt hektaarilt. Sellest ajast peale hakkas põllumajanduse eesrindlaste hulk kiiresti kasvama, missugune nähtus võttis peagi massilise iseloomu.

Suurt tähtsust stahhaanovliku liikumise arenemises põllumajanduses omasid põllumajanduse eesrindlaste nõupidamised partei ja valitsuse juhtidega 1935. a. lõpul ja 1936. a. algul. Need nõupidamised organiseeriti seltsimees Stalini initsiatiivil ja need toimusid kõik tema osavõtul. Novembris 1935. a. toimus „suhkrupeedi-viiesajaliste“ nõupidamine, millest võttis osa juba 32 kolhoosnikut, kes saavutasid suhkrupeedi saagi üle 500 tsentneri hektaarilt. Detsembris toimus eesrindlike kombainerite nõupidamine jne.

Pärast nõupidamisi levis põllumajanduse eesrindlaste liikumine üle kogu maa kõigis põllumajanduse harudes, haardates üha uusi ja uusi kolhoosnikuid.

Teise viisaastaku põhiline ülesanne — „Kolhooside ja sovhooside põldude viljakuse otsustav tõstmine“ — täideti edukalt. Kui tsaari-Venemaa tingimuses 52% talupoegade majandest ei jätkunud oma vilja kuni uue saagini ja suurem osa neist taludest kiratses näljas, siis kolhoosikorra tingimuses oli juba 1938. a. juulis, s. o. enne uut saaki „isiklik viljatagavara keskmiselt iga elaniku kohta 9,3 puuda“¹. 1937. a. oli vilja hulk iga kolhoosipere kohta 2,5 korda suurem kui tsaari-Venemaa talupoja majandis.

Kogu möödunud neljal sõjaeelisel aastal koguti meie maal igal aastal 7—7,3 miljardit puuda vilja, kuna tsaari-Venemaa kogus vilja parimatel aastatel 4—5 miljardit puuda. Nii-sama häid resultate saavutati kolhoosikorra alusel ka teistes põllumajanduse harudes. Puuvillatoodang suurenes 3,5 korda, võrreldes tsaari-Venemaaga, samuti suurenes kaks korda suhkrupeedi külvipind. Suhkrupeedi-toodangu poolest on meie maa esimene maailmas.

Kolhoosides arenes kultuurne kindlustatud elu. Toome ühe näite. Bronniski rajooni (Moskva oblastis) kolhoos „Borets“ on üks meie maa tuhandeid kolhoosidest. Kolhoosis on 213 peret, 1100 ha maad, 1500 veist, 80 siga, 150 tõulammast, 150 kodujänest ja 30 mesipuud. Iga kolhoosipere omab peale selle veel isiklikku majandit — lehma ja väikesi loomi. Kolhoosis on oma elektrijaam, radio igas majas, oma helikinoseadeldis, kolhoosi raamatukogu 5000

¹ J. D. Laptev, „Sotsialistliku teraviljamajanduse jaotus“, lk. 13.

raamatuga. Siin on olemas lastesõimed ja mängumurud. Kolhoosis on oma agronoom ning zootehnik ja saavutatakse aastast aastasse kõrgemaid saake. 1941. a. saadi hektaarilt keskmiselt 13 tsentnerit teravilja, 1942. a. 25 tsentnerit. Sõja-aastail kogus kolhoos 16—17 tonni kartuleid hektaarilt; juurviljasaak tõusis 45 tonnini hektaarilt. Käesoleva viisaastaku lõpuks kavatakse kolhoos saavutada keskmiselt 30 tsentnerit teravilja hektaarilt, kartuleid 20 t ha-lt, juurvilja 50 t ha-lt.

Suur Isamaasõda nõudis meie rahvalt ülimaid jõupingutusi ja suuri kaotusi ning tõi arvamatu hulga purustusi. Fašistid süütasid ja hävitasid 70 000 küla ja asulat, 98 000 kolhoosi, tapsid ja viisid Saksamaale 17 milj. hobust, 17 milj. veist, 220 milj. siga, 27 milj. lammast ja kitse ning 110 milj. kodulindu. Hävitati või veeti Saksamaale 137 000 traktorit, 49 000 kombaini, 4 milj. atra ja teisi põllutöömehhanismid ning 885 000 koristamis- ja sorteerimismehhanismid.

Sõda eemaldas põllumajandusest suure hulga kvalifitseeritud tööjõudu, traktoreid ja hobuseid. Okupatsiooni tagajärjel kaotas meie maa ajuliselt rikkamad põllumajanduslikud rajoonid — Ukraina, Kubani, Krimmi jt. Suur Isamaasõda oli kolhoosikorra tugevuse ja kindluse karmiks katsumisajaks.

Meie sovhoosid, kolhoosid ja masina-traktoriijaamad tulid auga välja sellest karmist katsumusest. Kolhoosnikud, masina-traktoriijaamade ja sovhooside töölised näitasid ennenägematuid töösangaruse eeskujusid. Sellist ennenägematut töösangarust võisid talupojad näidata ainult kolhoosikorra tingimuses, mille suured hüved ilmsid erilise jõuga sõjapäevil. Kulakust ja mõisnikust sõltuvate ja rõhutud kesk- ja kehvatalupoegade töö muutus esmakordselt ajaloos vabaks, sai auks ja kuulsuseks, tubliduseks ja kangelaslikkuseks. „Ainult kolhoosielu võis muuta töö auksjaks.“ (Stalin.)

Sõjapäevil ilmutas kolhoositalurahvas ennenägematut patriotismi. Eriti eredalt ilmses see rinde toetamiseks levinud sotsialistlikus võistluses. Ajaloos ei ole seni esinenud sellist juhtumit, kus mingi sõdiva maa põllumajandus oleks nii edukalt toime tulnud temale pandud ülesannetega, nagu

tuli sellega toime meie sotsialistlik põllumajandus, meie veel võrdlemisi noored kolhoosid. Selles väljendus suurima jõulisusega „kolhoosikorra jõud ja elulisus, kolhoositalurahva patriotism.“ (Stalin.)

Ilma kolhoosikorra võiduta poleks meie maal saanud tekkida nõukogude rahva moraalset ja poliitilist ühtsust, nõukogude patriotismi, mis ilmekalt esile tuli Suure Isamaasõja päevil. Ilma kolhoosikorrata poleks me suutnud saavutada nii hiilgavat võitu hitlerliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani üle. Kolhoosikord tagab nõukogude rahvale põllumajanduse kiire taastamise ja veelgi võimsama arenemise sõjajärgsel perioodil.

Meie maa põllumajanduse ees seisab grandioosne ülesanne: taastada fašistlike okupantide poolt purustatud rahvamajandus. Käesoleva viisaastakuga peame saavutama sõjaeelse taseme tööstuses ja põllumajanduses ning selle tunduvalt ületama. Meie rahva, võitja-rahva kogu võimas jõud, kõik püüded on suunatud sellele, et täita ja ületada uus viisaastakuplaan. Pole kahtlust, et meie rahvas täidab selle ülesande partei ja seltsimees Stalini juhtimisel.

PÕLLUMAJANDUSLIKU ARTELLI PÕHIKIRI

Kolhoosikord on meie maa uhkuseks. Ainult kolhoosikorra alusel oli võimalik saavutada neid ajaloolisi võite, mida me omame. Kolhoosikorra alusel likvideeriti viimne kapitalistlik klass — kulaklus. Väike-kaubatootlus aga, mis Lenini väljenduse kohaselt tekitab kapitalismi iga päev, iga tund, ürgjõuliselt ja hulgalises ulatuses, muudeti sotsialistlikuks suurpõllumajanduseks. Kolhoosikorra alusel õnnestus meie maal lühikese aja jooksul lahendada sääraseid sotsialistliku ülesehitustöö põhiprobleemid nagu teravilja-probleem — kiirelt kasvavate linnade ja töölisasulate varustamine viljaga —, tööstuse põllumajanduslike toorainetega varustamise probleem jt. Kolhoosikord võimaldas mitmekordselt suurendada tööviljakust põllumajanduses. Väikeste, laialipillatud, madala tehnilise tasemega tööriistadega ja viletsate maaharimisvõtetega talundite koondamine suurteks kollektiivmajanditeks andis piiramata võimalused keerukate moodsate põllutöömashinade (traktorid, kombainid) kasutamiseks ja põllumajanduses kõikide agronoomia saavutuste rakendamiseks. See kõik kergendas suuresti talupoja tööd ja tõstis mitmekordselt tema tööviljakust, muutis põllumajanduse produktiivsemaks, tootvamaks. Täius Lenini geniaalne ettenägemine, kes juba 1918. aastal kõneles talupoegadele, et inimtööd säästetakse kahe- ja kolmekordselt, kui toimub üleminek laialipillatud väikemajandelt kollektiivseile suurmajandele. Üleminek moodsa põllumajandustehnilise varustusega sotsialistlikule suurmajandile võimaldas tõepoolest suuresti laiendada külvipinda, tõsta viljasaaki ja suurendada kariloomade tootlikkust. Nii ületas põllumajanduse üldtoodangu iga-aastane

juurdekasv juba teisel stalinlikul viisaastakul (aastail 1933—1937) kümnekordselt selle iga-aastase juurdekasvu kolhoosikorraeelset ajajärgul (aastail 1926—1929).

Kolhoosikord vabastas töötavad talupojad kulakute orjast, viletsusest ning laostumisest, suunas nad vaba, kultuurse ning jõuka elu avarale teele.

Kolhoosikorra ja industrialiseerimise läbiviimine meie maal lõi reaalse võimaluse ajaloolise ülesande teostamiseks, mille esitas meie rahvale seltsimees Stalin: peamistele kapitalistlikele riikidele majanduslikult mitte ainult järele jõuda, vaid neist ka ette jõuda. „Me võime seda teha ja me peamegi seda tegema. Ainult sel juhtumil, kui me tähtsamat kapitalistlikest maadest majanduslikult ette jõuame, võime loota, et meie maa saab täielikult küllastatud tarbeesemetega, et meil saab olema produktide küllus, ja me saame võimaluse kommunismi esimesest faasist üle minna tema teise faasi“ (Stalin, „Leninismi küsimusi“, eestikeelne tõlge 11. trüki järgi, lk. 509. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn, 1945).

Nõukogude Liidu põllumajandus, olles praegusel ajal kõige suurem ja mehhaniseeritum võrreldes mistahes kapitalistliku maaga üle maailma, on suuteline lahendada seda ajaloolist ülesannet, mille esitas seltsimees Stalin.

Nõukogude talurahva hulgas on toimunud erakorraliselt sügavaid sotsiaalseid muutusi. „Nõukogude talurahvas on täiesti uus talurahvas, kelle sarnast ei ole veel tundnud inimkonna ajalugu“. (Stalin.) Ta on vabastatud ekspluateerimisest, elab ilma mõisnike ja kulakuteta, rajab oma töö ja oma vara kollektiivsele tööle, tänapäeva tehnikale ja kollektiivsele omandile.

Kolhoosikorra jõudu, elulisust ja tugevust prooviti Suure Isamaasõja tules. Kolhoosikord pidas auga vastu kõigile raskeile sõjakatsumustele. Sõjapäevil varustasid kolhoosid õigeaegselt ja pidevalt sõjaväge ning kogu maad viljaga ning teiste põllumajandussaadustega. Kolhoosnikud võitlesid rindel ennastsalgavalt, kaitstes meie kodumaa vabadust ja kolhoosikorra olemasolu, tagalas aga töötasid mees- ja naiskolhoosnikud samasuguse ennastsalgavusega, säästmata jõudu, et anda maale ja rindele kõike tarvilikku.

Seega osutus kollektiviseerimismeetod, ütles seltsimees Stalin oma kõnes valijate ees 9. veebruaril 1946, ülimal määral progressiivseks meetodiks mitte ainult seepärast, et ta ei nõudnud talupoegade laostumist, vaid ka eriti seepärast, et ta võimaldas mõne aastaga katta kogu maa suurte kollektiivmajanditega, kus oli võimalik rakendada uut põllumajandustehnilist varustust, kasutada kõiki agronoomia saavutusi ja anda kogu maale rohkem kaubatoodangut.

Põhivormiks kolhooside ülesehitamisel selle praeguses arengujärgus on põllumajanduslik artell.

Artellis kooskõlastatakse õigesti ühiskondlikud ja kolhoosniku isiklikud huvid, mis loob soodsad eeldused talupoegade kasvatamiseks kollektivismi vaimus. Artell võimaldab lahendada põllumajanduse arengu põhiprobleeme: teravilja- ning loomakasvatuseprobleemi, tööstuse varustamise probleemi põllumajanduslike toorainetega, keerukate põllumajandusmasinate kasutamise probleemi, õigete külvikordade rakendamist, agronoomia saavutuste kasutamist jne. Artellis väheneb suuresti talupoegade töövaev ja mitmekordistub nende tööviljakus, kaubatoodang jõuab suurte mõõtmeteni, kuna põllumajandus on saanud suurpõllumajanduseks, kõrgelt mehhaniseerituks ja tootvamaks.

Artell oli juba ammu tuntud väikekaubatootjate tootluskoondisena. Talupojad püüdsid ka kapitalismi ajal koonnuda, et oma seisundit kergendada. Oma algelisi tootmisvahendeid ühendades töötasid nad ühiselt. Venemaa talupoegade hulgas tunti või- ja juustuvalmistamise artelle, metsaraieartelle jt. Sääraseid artelle oli ka Eesti talupoegade hulgas. Artell pälvis ammu avaliku elu tegelaste tähelepanu.

Väikekaubatootjate artellides ja külakogukonnas arvasid narodnikud nägevat isegi sotsialismi idusid kapitalistliku ühiskonna oludes. Nad väitsid, et talupojad võivad külakogukonna ja artelli kaudu vahetult üle minna kommunistlikule ühiskonnale, et artell olevat uus, kapitalismile vastandlik majandussüsteem.

Elu kummutas narodnikute väited täiel määral kui utopilised. Narodnikuid paljastades tõestas Lenin täie veenusega, et ei artell, külakogukond ega kooperatsioon ei ole

kapitalismi oludes vastandlikud kapitalismi arengule ega sellega vastuolus. Kulak tundis end suurepäraselt nii küla-kogukonnas, artellis ning ühistus kui ka väljaspool neid. Töö ekspluateerimine esineb kõigis neis koondistes, veel enamgi: nad kõik on kapitalismi ajal üks kapitalismi arenguvorme.

Paljastades reaktioonilist olemust narodnikute õpetuses artellist kapitalistliku ühiskonna oludes, kirjutas Lenin narodnikute poole pöördudes: „Soovitades töötajaile artelli kui „teed, mille näitavad kätte tänapäeva teadus ja tänapäeva moraalsed ideed“, ei pannud teie tähele üht väikest asjaolu: meie ühiskondliku majanduse kogu organisatsiooni. Mõistmata, et see on kapitalistlik majandus, ei pannud teie tähele, et sel aluspinnal jäävad kõik artellid tillukesteks abivahendeiks, mis põrmugi ei kõrvalda tootmisvahendite, seehulgas ka raha koondumist vähemiku kätte (see koondumine on vaieldamatu tõik) ega rahva tohtu hulga jäämist vaeslapse ossa, nad jäävad abivahendeiks, mis paremal juhul tõstavad ainult käputäie kodutööndajaid väikekodanluse ridadesse. Töötaja ideoloogist muutute väikekodanluse ideoloogiks“ (Lenin, „Teosed“, I k., lk. 282—283).

Alles pärast Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, pärast kapitalismi kukutamist, nõukogude korra oludes osutus töötavail talupoegadel võimalikuks luua säärast põllumajanduslikku artelli, kus ei ole ega võigi olla ekspluatatsiooni, kus kõik talupojad on võrdõiguslikud ja ise oma elu ja töö peremehed. „Selleks, et üle minna kolhooside teele, oli eelkõige tarvis teostada Oktoobrirevolutsioon, kukutada kapitalistid ja mõisnikud, võtta neilt maa ja tehased ning rajada uus tööstus.“ (Stalin.) Tähendab, kolhooside ülesehitamine ja selle põhivorm — põllumajanduslik artell — võis tekkida ja anda suuri tulemusi ainult nõukogude korra oludes, mõisnike ja kapitalistideta, pärast kulakluse kui klassi likvideerimist üldise kollektiviseerimise alusel.

Et kolhoosikord võidule pääseks ja kindlustuks nõukogude külas, et ta saaks miljonite töötavate talupoegade, eilsete üksiktalunike, väikeomanike elu aluseks, selleks oli

tarvis põhjalikku murrangut nende teadvuses. Säärast murrangut ette valmistada ja läbi viia võis ainult meie partei, Lenini-Stalini partei. See murrang valmistati ette meie partei poolt Lenini kooperatsiooniplaani alusel ja teostati ning fikseeriti seltsimees Stalini õpetuse alusel kollektiviseerimisest, tema vahetul juhtimisel.

Peale põllumajandusliku artelli tekkis põllumajanduse sotsialistlikul rekonstrueerimisel teisigi kolhooside ülesehitamise vorme. Nõukogude võimu algaastail rajati üldiselt põllumajanduslikke kommuune. Neisse kommuunidesse astusid linnast saabunud töölised, samuti sulased ja osa kehvtalupoegi, kusjuures kommuunid organiseeriti mõisamajandite baasil. Kommuunis kollektiviseeritakse kõik tootmisvahendid, seehulgas ka elamud, mõisa juurde kuuluvad krundid ja väikesed kariloomad.

Hiljem hakati looma ühise maakasutamise ühistuid (TOZ'e) ja kollektiviseerimisele eelnenud ajajärgul (aastail 1927—1928) moodustasid nad juba 60% kõigist kolhoosidest, 35% oli põllumajanduslikke artelle, ülejäänud aga olid kommuunid. Kui algas üldine kollektiviseerimine, hakkas põllumajanduslike artellide osatähtsus järsult suurenema ja nad saavutasid ülekaalu.

Ühise maakasutamise ühistuis ei kollektiviseerita talupoegade tootmisriistu ja -vahendeid, neid vaid kasutatakse ühiselt.

Talupoegade maatükid (põllud, heina- ja karjamaad) ühendatakse ühtseks tervikuks ja neid haritakse ühiselt. Saadud tulud jaotatakse mitte ainult sooritatud töö järgi, vaid ka ühiskondlikust tootmisest osavõtnud tootmisvahendite järgi.

Nii on põllumajanduslik artell vahepealseks vormiks. Põllumajanduslikus artellis kollektiviseeritakse kõik tootmisvahendid (põllumajanduslik inventar, tööloomad, majanduslikud ehitised, osalt produktiivne kari — see kõik põllumajandussaaduste töötlemise käitistes). Ei kollektiviseerita aga, s. t. jäävad kolhoosnikuile isiklikult kasutada: elamud, osa produktiivset karja ja ehitised selle hoidmiseks, kodulinnud ja väikeinventar, igale kolhoositalule eraldatakse aiamaa. Tähendab — peamiseks erinevuseks talupoegade

tootmiskoondiste vahel on tootmisvahendite kollektiviseerimise aste.

Üks tähtsamaid teese Lenini kooperatsiooniplaanis ja seltsimees Stalini õpetuses põllumajanduse kollektiviseerimisest on talupoegade isiklike huvide ja nende ühiskondlike huvide õige kooskõlastamise põhimõte, isiklike huvide teataval määral allutamine ühiskondlikele huvidele. Sellest põhimõttest juhindudes ja meie maal toimunud kolhooside ülesehitamise kogemustest lähtudes määratleski seltsimees Stalin põllumajanduslikku artelli kolhooside ülesehitamise põhivormina käesoleval ajajärgul, kuna artell „... kooskõlastab õigesti kolhoosnike isiklike, igapäevaseid huve nende ühiskondlike huvidega, ... sobitab edukalt isiklike, igapäevaseid huve ühiskondlike huvidega, hõlbustades seega eilsete üksiktalunike kasvatamist kollektivismi vaimus“ (Stalin). Seepärast ei võinud ühise maakasutamise ühistu ega kommuun saada kolhoosiliikumise põhivormiks. Kollektiviseerimise lõpuleviimise ajajärgul (aastal 1936) oli 250 tuhandest kolhoosist kommuune ja ühise maakasutamise ühistuid kõigest 1%, kõik ülejäänud kolhoosid aga olid põllumajanduslikud artellid.

Leninlik-stalinlik põhimõte kolhoosnike isiklike huvide õigest kooskõlastamisest nende ühiskondlike huvidega võimaldas edukalt lõpule viia maa sotsialistliku ümberkujundamise sotsialistlikule laadile ning tugevdada ja kindlustada kolhooside ülesehitamist selle artellivormis. See põhimõte ongi võetud põllumajandusliku artelli stalinliku põhikirja aluseks, mis võeti vastu kolhoosnike-lööklaste II kongressil 1933. aastal seltsimees Stalini vahetel osavõtul. Esinedes sõnavõetuga selle kongressi komisjonis tüüpõhikirja väljatöötamisel ütles seltsimees Stalin: „Kui teil artellis ei ole veel saaduste küllust ja te ei saa anda üksikuile kolhoosnikuile, nende perekondadele kõik, mis nad vajavad, siis ei saa kolhoos enda peale võtta nii ühiskondlike kui ka isiklike tarvete rahuldamist. Siis on parem otsekohe öelda, et üks teatav tööala on ühiskondlik ja teine isiklik. Parem on möönda avameelselt ja ausalt, et kolhoositalul peab olema oma isiklik majapidamine, väike, kuid isiklik. Parem on lähtuda sellest, et on olemas artelli majapidamine, ühis-

kondlik, suur, ulatuslik ja otsustav, mis on tarvilik ühiskondlike tarvete rahuldamiseks ja sellega rööbiti on olemas väike isiklik majapidamine, mis on tarvilik kolhoosniku isiklike tarvete rahuldamiseks. Kuivõrd on olemas pere, lapsed, isiklikud tarvidused ja maitse, ei saa seda jätta arvestamata. Ja teil ei ole õigust jätta arvestamata kolhoosnikute isiklike igapäevaseid huve. Selleta on võimatu kolhoose tugevdada. Kolhoosnikute isiklike huvide koostõlastamine kolhooside ühiskondlike huvidega ongi kolhooside tugevdamise võtmeks." Neist seltsimees Stalini juhendeist lähtudes ongi koostatud „Põllumajandusliku artelli tüüppõhikiri“, mis on kolhoosielu põhiseaduseks.

*

„Põllumajandusliku artelli tüüppõhikirja“ väljatöötamine ja vastuvõtmine 1935. a. veebruaris oli suursündmuseks mitte ainult talupoegade, vaid ka kogu meie maa elus.

Sel eesmärgil kutsuti kokku kolhoosnikute-lööklaste teine kongress. Kolhoositalurahvast esindasid kongressil parimad maainimesed, kes olid näidanud oma tublidust töös kolhooside loomisel ja tugevdamisel. Kongressi tööst võtsid osa ka VII Üleliidulise Nõukogude Kongressi saadikud.

Kolhoosnikud-kongressisaadikud koos partei ja valitsuse juhtidega eesotsas seltsimees Staliniga arutasid punktide kaupa tüüppõhikirja projekti. Enne seda arutati projekti kongressi poolt loodud komisjonis. Seltsimees Stalin võttis aktiivselt osa tüüppõhikirja väljatöötamisest ja avaldas kolhoosnikuile oma kaalutlusi, jagas neile näpunäiteid ning nõuandeid. Pärast üksikasjalist ja igakülgset arutlemist kongressil võeti tüüppõhikiri kongressi poolt vastu ja kinnitati 17. veebruaril 1935. a. NSV Liidu RKN ja UK(b)P KK poolt. Kolhoosnikud ja kogu nõukogude rahvas nimetasid selle stalinlikuks kolhoosielu põhikirjaks ja see sai kolhoosikorra vääramatuks seaduseks.

Põllumajandusliku artelli stalinliku põhikirja vastuvõtmisel oli ülisuur tähtsus kolhooside ülesehitamise edasiarendamisele ja kolhooside organisatsioonilis-majanduslikule ning poliitilisele tugevdamisele. Tüüppõhikirjas sõnastati

selges, stalinlikus keeles artelli eesmärgid ja ülesanded, kolhoositootluse korralduse põhisätted. Tüüpõhikiri näitas kolhoosnikuile kätte teed ja vahendid kultuurse ning jõuka elu saavutamiseks. Pärast tüüpõhikirja vastuvõtmist võttis artellides laialdaselt hoogu stahhaanovlik liikumine, hakkas ilmema põllumajanduse eesrindlasi, kelle arv kiiresti kasvas.

Tüüpõhikirjal ei olnud ainult ülisuur praktiline tähtsus, vaid ta on ka suurdokumendiks teoreetilises suhtes, mis üldistab kolhooside ülesehitamise kogemusi ja määratleb ühiskondliku majanduse arenguvorme ning -meetodeid pikemaks ajajärguks. Terve rida tüüpõhikirjas sõnastatud sätteid leidis hiljem väljenduse stalinlikus konstitutsioonis.

„Põllumajandusliku artelli tüüpõhikiri“ koosneb järgmistest peaosadest: põllumajandusliku artelli eesmärgid ja ülesanded, osad maa, tootmisvahendite, artelli tegevuse ja selle juhatuse, artelli liikmeksoleku ja tema vahendite kohta; seejärel on eriosad pühendatud töö organiseerimise ja töötasu küsimustele artellis, distsipliinile ja artelli haldamisele.

Peatume lühidalt iga osa iseloomustusel.

Esimeses osas „Eesmärgid ja ülesanded“ esitatakse erakordse teoreetilise sügavusega artelli eesmärkide määratlus. Tüüpõhikirjas öeldakse: „..... rajooni küla (staniitsa, huutori, kišlaki, auuli) töötavad talupojad ühinevad vabatahtlikult põllumajanduslikuks artelliks, et ühiste tootmisvahendite ja ühise organiseeritud tööga üles ehitada kollektiivne, s. t. ühiskondlik majapidamine, tagada täielik võit kulakute ja kõigi töötajate ekspluateerijate ning vaenlaste üle, tagada täielik võit viletsuse ja vaimse arenematus üle, individuaalse väikemajapidamise mahajäämuse üle, saavutada kõrge tööviljakus ja tagada sel viisil kolhoosnikuile parem elu.“ („Stalinlik põllumajandusliku artelli põhikiri“, lk. 8. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn, 1946.) Edasi näidatakse põhikirjas ära vahendid selle eesmärgi saavutamiseks. Selleks on tarvis, et kõik artelli liikmed töötaksid ausalt, jaotaksid kolhoositulud töö järgi, hoiaksid ja soetaksid juurde ühiskondlikku vara ja korralikult täidaksid riiklikke ülesandeid.

Kolhoosnikutelt ei nõuta rohkem midagi, et artellis töötades saavutada õnnelikku, kultuurset ja jõukat elu. Juba esimesel kolhoosnikute-lööklaste kongressil (aastal 1933) sõna võttes ütles seltsimees Stalin kolhoosnikute poole pöördudes: „Teilt nõutakse ainult ühte — töötada ausalt, jaotada kolhoosi tulud töö alusel, hoida kolhoosi vara, hoida traktoreid ja masinaid, sisse seada hea hoolitsus hobuste eest, täita teie tööliste ja talupoegade riigi ülesandeid, kindlustada kolhoose ja kolhoosidest välja tõrjuda sinna sissetunginud kulakud ja nende käsilased”. (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 367, eestikeelne tõlge 11. trüki järgi. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn, 1945.)

Säärane on tüüpõhikirja esimese osa sisu, kus on sõnasutatud põllumajandusliku artelli eesmärgid ja ülesanded.

Teine osa on pühendatud artelli poolt maa, selle kolhooside rikkuse peamise allika, kasutamise küsimusele.

Nõukogude Venemaa talupoegadele anti pärast Oktoobri-revolutsiooni üle enam kui 150 miljonit hektaari maad, mis kuulus varem mõisnikele, kloostreile ja riigile. See on lisaks maadele, mida talupojad varem kasutasid. Peale selle sai kolhoositalurahvas üle 80 miljoni hektaari maad, mis varem kuulus kulakuile. Nii kuulub kolhoositalurahvale tohtu maarikkus, mille õigel kasutamisel on ülisuur tähtsus. Kokku on kolhoosidele kinnistatud 400 miljonit hektaari maad. Kolhooside külvipind moodustas 1936. a. ligi 100 miljonit hektaari. See on 25 miljonit hektaari rohkem kui seemendasid talupojad-kolhoosnikud enne kolhoosidesse astumist.

Tüüpõhikirjas öeldakse: „Kõik varem artelli liikmete maid jaotanud piirid kaotatakse ja kõik põllumaad muudetakse ühiseks artelli kollektiivselt kasutada olevaks maa-massiiviks”.

Stalinliku konstitutsiooni kohaselt on kolhoosidele kuuluv maa nagu iga muu maa NSV Liidus riiklik, kogu rahva omand, see kinnistatakse kolhoosidele maksuta ja tähtjatuks kasutamiseks, s. o. igaveseks. Iga artell saab riikliku akti maa põliseks kasutamiseks.

Kolhoos kasutab oma äranägemise järgi maad, mis ei kuulu ostmisele-müümisele ega rentimisele. Kolhooside maad

ei saa väheneda, vaid saavad ainult suureneda riikliku fondi vabade maade arvel ja kolhoosi astuvate üksik-talunike maade arvel.

Kolhoosidele maad andes nõuab riik selle õiget kasutamist, s. o. kooskõlas riikliku põllumajandustoodangu-plaaniga, maa harimist armastuse ja hoolega, viljakandva pinnase laiendamist, agrotehniliste juhendite täitmist ja seega viljasaagi järjekindlat tõstmist. Kõik need sätted ongi väljendatud artelli tüüppõhikirjas.

Järgnevalt näeb põhikiri ette kohalikest oludest sõltuvalt eriabinõude rakendamist pinnase parandamiseks ja kultuur-maade laiendamiseks (kändude juurimine, soode kuivenda-mine, heinamaade puhastamine, karjamaade parandamine, uudismaade üleskündmine, niisutamine, aedade ja viina-puaaedade rajamine, metsavööndite istutamine jne.). Artelli maad tuleb täielikult ära kasutada ja nad peavad järjest paremaks, kultiveeritumaks muutuma. See tähendab, et artell peab majandama oma ühiskondlikku majandit kul-tuurselt, teaduslikel alustel, kasutades kõiki tänapäeva agro-noomia saavutusi, ja sel alusel kindlustama kolhoosnikute jõukuse vääramatu kasvu.

Kolhoosnikute ühiskondlike huvide õigeks kooskõlasta-miseks nende isiklike huvidega eraldatakse ühiskondlikest maadest iga kolhoositalu isiklikuks kasutamiseks talumaa, kuhu kuulub: kolhoosniku hoonete all olev maa, tema juur-viljaaed, aed, viinapuaed ja muud mitmeaastased istandi-kud.

Tüüppõhikiri määrab, et kolhoosnikute talumaade suuru-seks võib olla 0,25 kuni 0,5 ha ja isegi kuni üks hektaar, sõltuvalt kohalikest oludest (arvestamata elamute all ole-vat maad).

Talumaade väiksema suuruse näeb tüüppõhikiri ette mitte-mustmullavööndi intensiivse põllumajandusega piirkonda-des, suurte linnade linnalähedases 25-kilomeetrilises vöönd-is ja lõunapoolsetes piirkondades, mis kasvatavad erikul-tuure. Niisutatavatel maadel (Ferghana jt.) on talumaade suurus isegi alla 0,25 ha.

Suuremad talumaade mõõtmed määratakse kolhoosnikuile eeskätt NSV Liidu lõuna- ja kagupiirkondades. Talumaa suu-

rus üks ha on ette nähtud Jakuutia, Kasahstani ja Kaug-Ida piirkondades.

Põllumajandusliku artelli tüüpõhikirja kohaselt kärbitakse kolhoosnikute ülemääraseid talumaid ja vastupidi, neile, kellel on vähem, antakse maad juurde. Kui talumaid on ikkaqi vähe, toimub üksiktalunike talumaade vähendamine 10% võrra kolhoosnikute talumaade suhtes, seejärel toimub juurdemõõtmine juuritud, puhastatud ja harimisele võetud uute maade arvel. Mõningais piirkondades (Ida-Siber, Usbekistan jt.), kus ei ole võimalik rahuldada kolhoosnikuid talumaade ja teiste maade arvel, on ette nähtud talumaade eraldamine põllumaade arvel.

Artelli tootmisvahendid moodustatakse talupoegade kollektiviseeritud tootmisvahendeist (tööloomad, põllutöömasinad jm.) ja riigile kuuluvaist tootmisvahendeist (masinatraktori jaamad). Tüüpõhikiri näeb ette artelli astuvate talupoegade mõnesuguste tootmisvahendite kollektiviseerimise.

„Kollektiviseeritakse: kõik tööloomad, põllumajanduslik inventar (ader, külvimasin, äke, viljapeksumasin, niidumasin), seemnetagavarad, söödad kollektiviseeritud karja toitmiseks vajalikus ulatuses, artelli majapidamiseks tarvilikud majapidamishooned ning kõik põllumajandussaadusi ümber-töötavad ettevõtted.

Ei kollektiviseerita ja jäävad kolhoosipere isiklikku kasutusse: eluhooned, tema isiklik kari ja kodulinnud ning kolhoosipere isiklikus kasutuses oleva karja kasvatamiseks tarvilikud majapidamishooned.“ („Stalinlik põllumajandusliku artelli põhikiri“, lk. 10.)

Põllumajanduslik inventar, mis on tarvilik kolhoosniku talumaa harimiseks, ei kuulu kollektiviseerimisele ja jääb tema isiklikule kasutamisele.

Nii kollektiviseeritakse kõik peamised tootmisvahendid. Produktiivset karja ei kollektiviseerita täielikult. Kollektiviseeritud produktiivsest karjast luuakse kolhooside karjandusfarmid. Karja hulk farmides suureneb juurdekasvu ja juurdesoetamise arvel ning kolhooside kaubafarmide kaudu otsustatakse maa tarviduste rahuldamise probleem karjandussaaduste alal. Peamine, otsustav tähtsus on artel-

lis kollektiviseeritud majapidamisel, seehulgas karjanduslikul, see on kaubatoodangu ja kolhoosnikute ühiskondlike tarvete rahuldamise peamiseks allikaks.

Tüüpõhikiri näeb ette, et igas artellis peab olema segafarm, seal aga, kus karja on rohkem, peab olema mitte üks, vaid mitu spetsialiseerunud karjandusfarmi, mis luuakse karja liikide järgi (piima-, seakasvatus-, lambakasvatusfarmid jne.).

Põllumajandusliku artelli eriliseks iseärasuseks on see, et peamise, suure ja otsustava ühiskondliku majandi kõrval on igal artelli liikmel oma väike isiklik abimajand. Tüüpõhikirjas on määratletud selle majandi suurus.

Kolhoosnikute isiklike tarvete rahuldamise eesmärgil jäävad nende individuaalsele kasutamisele ega kollektiviseerita osa produktiivset karja ning kodulinnud. Tüüpõhikiri määratleb väga diferentseeritult kolhoosnikute isiklikul kasutamisel oleva karja suuruse.

Põhikiri näeb ette neli põhirühma. Esimeses rühmas, kuhu kuuluvad ulatuslikult arenenud põllunduspiirkonnad ja kus esinevad puuvill, suhkrupeet, lina ja muud tehnilised kultuurid, võib kolhoosnikuil olla isiklikult kasutada üks lehm, kuni kaks noort suurt sarvloomat, üks emis põrsastega või, kui kolhoosi juhatus peab seda tarvilikuks, kaks emist põrsastega, kuni kümme lammast ja kitse kokku, piiramatul hulgal kodulinde ja kodujäneseid ning kuni 20 taru mesilastega.

Teises rühmas (põllunduspiirkonnad arenenud karjandusega — Valge-Vene Polesje piirkonnad, Ukraina Tšernigovi ja Kiievi oblasti rajoonid, Barabini rohtla ja Altai-äärsed rajoonid, Omski oblasti Išimi ja Tobolski rajoonirühm, Baškiiria mäginine osa jt.) 2—3 lehma ja peale selle noorkari, 2—3 emist põrsastega, 20 kuni 25 lammast ja kitse kokku, kuni 20 taru ja piiramatul arvul kodulinde ning jäneseid.

Kolmandas ragoonide rühmas (paikse ja poolpaikse karjanduse piirkonnad, kus põllundusel on teisejärguline tähtsus ja karjandus on peamise iseloomuga — Kasahstani rajoonid, mis külgnevad rändkarjandusaladega, Turkmeenia, Tadžikistani, Kara-Kalpaki, Kirgiisia, Oirootia, Hakas-

sia jt. karjandusrajoonid) 4—5 lehma ja peale selle noorkari, 30—40 lammast ja kitse kokku, 2—3 emist põrsastega, piiramatul hulgal kodulinde ja kodujäneseid ning kuni 20 taru mesilastega. Peale selle võib nende rajoonide kolhoosnikuil olla isiklikult kasutada üks hobune või kumõssimära, või kaks kaamelit, või kaks eeslit, või kaks hobueeslit.

Neljas rajoonide rühmas (rändkarjanduse rajoonid) võib kolhoosnikuil olla isiklikult kasutada: kuni 10 hobust, 5 kuni 8 kaamelit, 8 kuni 10 lehma, 100—150 lammast ja piiramatul hulgal kodulinde.

Artelli vahendid koosnevad artelli liikmete sisseastumismaksudest, kollektiviseeritud vara osa väärtuse kandmisest jagamatusse fondi ja peamiselt artelli poolt toodetava toodangu realiseerimisest. Artelli astujad maksavad rahalist sisseastumismaksu 20 kuni 40 rubla talu kohta, sõltuvalt sisseastuja varalisest seisundist. Rahalised sisseastumismaksud kantakse täiel määral artelli jagamatusse fondi. Veevand kuni pool artelli astuva talupoja kollektiviseeritud vara väärtusest, samuti likvideeritud kulakumajandite vara kantakse jagamatusse fondi. Ulejäänud osa sisseastuja varast kantakse osakapitali. Talupojad, artelli liikmed, kes ühel või teisel põhjusel artellist lahkuvad, saavad ainult selle osa varast, mis on arvatud osakapitali hulka. Jagamatu fond ei kuulu jaotamisele, ta võib ainult kasvada, ei tohi aga kahaneda.

Nagu juba märkisime, on jagamatu fondi täienemise ja kasvamise peamiseks allikaks vahendid, mida artell saab oma toodangu müügist. Selle kohta ütleb tüüppõhikirja § 11: „Artelli poolt saadavast viljasaagist ja loomakasvatuse saadustest artell:

a) täidab oma kohustused riigi vastu kohustuslike naturaalandamite ja seemnelaenu tagastamise alal, tasub naturas masina-traktorijaamale viimase töö eest vastavalt sõlmitud lepingule, mis omab seaduse jõu ning täidab kontraktiooni lepingud;

b) varub seemne külviks ja vajaliku sööda karja kogu aastaseks toitmiseks ning loob samuti iga aasta uuendatava seemne ja sööda puutumatu tagavara aastase tarbimise 10—15% ulatuses ikalduse ja söödapuuduse puhuks;

c) loob üldkoosoleku otsusel toetusfondid invaliididele, vanadele, ajutiselt töövõimetuile, puudust kannatavaile punaarmeeaste perekondadele, lastesõimede ja vaeslaste ülalpidamiseks, — kõik see ei tohi ületada 2% üldtoodangust;

d) eraldab artelli liikmete üldkoosolekul kindlaks määratud ulatuses osa saadusi müügiks riigile või turule;

e) kõik ülejäänud artelli viljasaagi ja loomakasvatussaadused artell jaotab artelli liikmete vahel tööpäevade järgi. („Stalinlik põllumajandusliku artelli põhikiri“, lk. 15.)

Samas korras jaotatakse ka artelli rahalisi tulusid. Pärast saadusega kehtestatud maksude ja kindlustusmaksete tasumist katab artell oma jooksvad kulud tootmistarbeks, haldusmajanduslikud kulud (need ei pea ületama 2% rahalistest tuludest), eraldab vahendid kultuurilisteks vajadusteks ja kannab teatud summa artelli jagamatusse fondi. Tera-viljapiirkondades kannavad artellid jagamatusse fondi 12 kuni 15%, tehniliste kultuuride piirkondades aga 15 kuni 20% artelli rahaliste tulude kogusummast. Kogu ülejäänud osa rahalistest tuludest, mitte vähem kui 60—70%, jagab artell oma liikmete vahel nende poolt teenitud tööpäevade hulga järgi.

Tüüpõhikirjas osutatakse suurt tähelepanu töö organiseerimisele, töötasule ja distsipliinile. See on ka mõistetav. Töö õigest organiseerimisest ja töö eest tasumisest sõltub täiel määral artelli kogu tegevuse edu. Distsipliinita aga ei saa normaalselt töötada ükski ettevõtte, olgu ta suur või väike, artell aga on suur ettevõtte. See pärast osutataksegi tüüpõhikirjas neile küsimustele nii suurt tähelepanu. Kõik tööd artellis teevad artelli liikmed isiklikult. Põhikiri lubab alaliseks palgata ainult eriteadlasi (agronoome, insenere jt.), ajutist tööjõu palkamist lubatakse aga ainult erandlikel juhtudel ja sedagi ainult põllutööde hooajal, kui artell ei ole suuteline läbi viima kõiki kiireloomulisi põllumajanduslikke töid omal jõul.

Tüüpõhikiri määratleb ka artellis töö organiseerimise põhivormid. Artelli liikmeist moodustatakse erialased brigaadid: põllundus-, karjandus-, juurviljabrigaadid jne. Põllundusbrigadeidele kinnistatakse tööloomad, inventar, tar-

vilikud ehitised ja kindlad tööpiirkonnad külviperioodiks, karjanduse alal aga kinnistatakse igale brigaadile kindel arv loomi.

Juba pärast tüüppõhikirja vastuvõtmist hakati põllundusbrigaade jaotama lülideks, kellele samuti kinnistatakse kindel tööpiirkond ja kõik, mis tööde läbiviimiseks on vaja. Seda kõike tehakse selleks, et ei oleks isikliku vastutuse puudumist maa ja tootmisvahendite kasutamisel ega võrdsustamist töö eest tasumisel. Kõik tööd artellis sooritatakse individuaalse või rühmalise tükitöö alusel. Töö organiseerimise lüüsisüsteem on omandanud ulatuslikud mõõtmed ja ennast täiel määral õigustanud. Suur hulk lülijuhte on saavutanud suurt edu, mõned neist aga silmapaistvaid, põllumajanduse ajaloos ennekuulmatuid viljasaake ja loomade produktiivsust, rajades seega uusi teid teaduses. Altai kraikolhoosi „Politotdel“ rühmajuht A. G. Sergejeva sai oma tööpiirkonnas 101 tsentnerit suvinisu hektaarilt. See on enam kui 600 puuda hektaarilt. Ükski majand maailmas, ükski teaduslik uurimisinstituut ei ole veel saavutanud säärast saaki. Kolhoosnik Tšumanov, samuti Altaist, sai oma tööpiirkonnas 512 puuda nisu hektaarilt. Sääraseid juhtumeid on palju. Stahhaanovlik liikumine artellis on muutunud massiliseks ja saanud kolhoosnikute töö peameetodiks.

Töö eest tasumine toimub eranditult kulutatud töö hulga ja väärtuse järgi ning töötasu-süsteem on rajatud nii, et iga artelli liige oleks huvitatud viljakuse tõstmisest ja kariloomade tootlikkuse suurendamisest.

Brigaadid, kes saavutasid suurema lõikuse või loomade suurema tootlikkuse, saavad vastavalt enam kui need, kes saavutasid oma töös halvemaid tulemusi.

Kõrgemaks artelli juhtivaks organiks on artelli liikmete üldkoosolek. Artelli kogu tegevuse juhtimiseks valib üldkoosolek kaheks aastaks artelli juhatuse täidesaatva organina, kes on üldkoosoleku ees täiel määral vastutav ja annab temale aru. Artelli esimehe, kes on ühtlasi juhatuse esimees, valib samuti üldkoosolek.

Artelli tegevuse juhtimise põhiküsimusi otsustab üldkoosolek. Tüüppõhikiri näeb ette, et üldkoosolek kui artelli kõrgeim organ otsustab järgmisi küsimusi: 1) valib artelli

juhatuse ja juhatuse esimehe; 2) uute liikmete vastuvõtmise ja artellist väljaheitmise; 3) aastase tootmisplaani, sissetulekute-väljaminekute eelarve, ehitusplaani, töönormide ja tööde hindluse tööpäevades kinnitamise; 4) lepingu kinnitamise masina-traktorijaamadega; 5) fondide ja nende suuruse kinnitamise, samuti saaduste ja rahasummade suuruse, mis kuuluvad jaotamisele tööpäevade järgi; 6) sisekorra reeglite kinnitamise; 7) juhatuse aastaaruande ja tähtsamate kampaaniate aruannete kinnitamise. Kõiki neid küsimusi ei saa artelli juhatus otsustada üldkoosolekuta.

Artelli juhatuse majandusliku tegevuse kontrollimiseks valib üldkoosolek revisjonikomisjoni, kelle koosseisu kinnitab rajooni täitevkomitee. Nii on kogu artelli juhtimine üles ehitatud demokraatia põhimõttel. Iga artelli liige, olles oma artelli peremeheks, võib alati avaldada oma arvamust artelli tegevuse kõigi peaküsimuste kohta ja mõjutada nii või teisiti nende lahendamist. Ent artellis täieliku demokraatia olemasolu mingil juhul ei muuda ära artelli liikmete kohuslikku allumist juhatuse esimehele tootmistevõime hooajal. Samuti on kohuslik artelli-liikmete vastava brigaadi allumine brigadiirile.

Artelli juhtkonnast — juhatuse esimehest, tema asetäitjast ja brigadiiridest — sõltub suuresti kogu artelli tegevus. Seepärast ütles seltsimees Stalin oma kõnes tööst maal (1933. a.), et . . . „asi on eeskätt selles, k e s seisab kolhooside eesotsas ja k e s juhib neid.“

Artelli kogu tegevuses omab suurimat tähtsust hästi ja põhjalikult koostatud plaan, eriti töö ja tootmisvahendite organiseerimise küsimuses.

„Kolhoos on suurmajapidamine. Kuid suurmajapidamist ei saa pidada ilma plaanita. Suurmajapidamist põllunduses, mis hõlmab sadu, mõnikord ka tuhandeid talundeid, võib pidada ainult plaanipärase juhtimise korras. Ilma selleta peab ta hukkuma ja kokku varisema“. (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 356.)

Seepärast pühendatakse tüüpõhikirjas majandi plaanikohase majandamise küsimustele suurt tähelepanu. Iga artell koostab aastase tootmisplaani, selle alusel koostatakse brigaadide tööplaanid igaks tähtsamaks tööjärguks (külv,

viljakoristamine jne.) ja kolhooside karjandusfarmide plaanid. Artelli juhatus koostab samuti aastase sissetulekuteväljaminekute eelarve, mille kinnitab üldkoosolek. Kulu- tusi selle kohaselt võib lõikusväljavaadete lõpliku selgu- miseni teha ainult kuni 70% ulatuses.

Artelli tüüppõhikirjas pühendatakse suurt tähelepanu ühiskondliku sotsialistliku omandi kaitsele.

„Igasuguse kolhoosi ühiskondliku ja riikliku omandi va- rastamist, kahjurlikku suhtumist artelli varasse, karjasse ning masina-traktorijaamade masinaisse loetakse artelli poolt kolhoosi ühise ettevõtte reetmiseks ja rahvavaenlaste abistamiseks“. („Stalinlik põllumajandusliku artelli põhi- kiri“, lk. 19.)

Artelli kogu tegevuses on erakordselt suur tähtsus artelli liikmete naiste rakendamisel aktiivsele tööle. On üldiselt teada, et talunaine oli minevikus „kodune ori“, naised olid rahva kõige mahajäänud osaks. Oma majapidamisega tegeldes ja kvalifitseerimata tööd sooritades olid nad ena- masti kirjaoskamatud ega võtnud mingil määral osa ühis- kondlikust elust. Neid rõhus kõige labasem, kõige nürista- vam köögitöö ja igasugune muu kodune töö. Naise sei- sund muutus põhjalikult pärast kollektiviseerimise läbi- viimist. Artellis tasutakse töö eest tööpäevade järgi, tööpäeva poolt on aga kõik võrdsed, naised ja me- hed. „Kes on töötanud rohkem tööpäevi, see on ka rohkem teeninud. Siin ei saa enam isa ega mees naisele ette heita, et ta teda toidab. Nüüd, kui naine töötab ja tal on tööpäevi, on ta iseenda perenaine... Tööpäevadega on kolhoos naise vabastanud ja teinud ta iseseisvaks... See ongi talunaise vabastamine, see ongi kolhoosikord, mis teeb töötava naise võrdseks iga töötava mehega“ (Stalin).

Naine on kolhoosis suur jõud. See ilmnes eriti kujukalt Suure Isamaasõja päevil. Tüüppõhikirjas on eriti ära tähen- datud, et artelli juhatus tõmbaks naise kaasa kolhoositoot- lusse ja ühiskondlikku ellu, „edutades võimelisi ja kogunud naiskolhoosnikuid juhtivale tööle, vabastades neid võima- lust mööda kodustest töödest lastesõimede, lasteaedade ja muu sellesarnase loomisega“. Tüüppõhikirja § 14 kohaselt vabastatakse naised raseduse ajal tööst kuu aega enne

sünnitamist ja kuu aega pärast sünnitamist, kusjuures neile säilitatakse selleks ajaks ülalpidamine pooles ulatuses tööpäevade keskmisest sissetulekust.

Praegu töötab juba kümneid, sadu tuhandeid naiskolhoosnikuid juhtival tööl (artellide esimeestena, brigadiiridena, lülijuhtidena) ja paljud neist on edutatud suurele parteilisele ja riiklikule tööle (parteikomiteede sekretärid, liiduvabariikide ja NSV Liidu Ülemnõukogu saadikud jne.).

*

Põllumajandusliku artelli põhikiri on kolhoosielu vääramatuks seaduseks. Partei, valitsus ja seltsimees Stalin isiklikult jälgivad väsimatult põhikirja täitmist ja hoolitsevad lakkamatult kolhoositalurahva eest.

On teada, et kolhoosi astunud talupoeg ei saa kohe sotsialistiks. Tema kallal on tarvis palju tööd teha ja kulub palju aega ning pingutusi, et ta saaks tõeliseks sotsialistliku ühiskonna ülesehitajaks. Seltsimees Stalini juhtimisel sooritas partei selle hiiglasliku töö. Talupoegade-kolhoosnikute rõhuv enamik peab kolhoosikorda omaenda korraks, nad annavad kogu jõu artelli ühiskondliku majandi tugevdamiseks. Isamaasõja päevil võitlesid kolhoosnikud sangarlikult, et kaitsta meie kodumaa vabadust, kolhoosikorda ja sõltumatut vaba elu. Ent on veel üksikuid kolhoosnikuid, kes püüavad kolhoosilt haarata rohkem ja anda temale vähem. Inimesed, kes ei mõista kolhoosikorra olemust ja mõningail juhtudel ei püüa seda kindlustada, satuvad nende mahajäänud kolhoosnikute sõiduvette. Need inimesed on läinud kolhooside vara ja maa mahasahkerdamise teele. Mõned juhid kohtadel on hakanud artelli ühiskondliku omandi lakkamatu tugevdamise ja artelli põhikirja range järgimise asemel tungima artelli rahakoti kallale ja jultunult kasutama artelli vara ja tooteid, nagu kuulusid need neile. Inimestele, kellel ei olnud kolhoosiga midagi ühist, maksti tööpäevade alusel, neile anti kolhoosi saadusi, karja jne. See kõik põhjustas artelli põhikirja tõsist rikkumist, kahjustas artelli ühiskondlikku majandit.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja UK(b)P KK mõistsid säärase teguviisi teravalt hukka. 1946. a. septembris kehtestati NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja UK(b)P KK erimäärus „Abinõudest põllumajandusliku artelli põhikirja rikkumiste likvideerimiseks kolhoosides“. Selles määruuses nõudsid valitsus ja partei, et tehtaks lõpp maade, tööpäevade ja kolhooside ühiskondliku omandi mahasahkerdamisele ning et välditaks artelli põhikirja rikkumisi tulevikus. NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures loodi Kolhooside Nõukogu, kes peab kolhoose hoidma artelli põhikirja rikkumise katsete eest. Ministrite Nõukogu ja UK(b)P KK määrus on tulvil hoolt kolhoosikorra uue tõusu eest. „On antud otsustav löök bolševistliku tegevusjoone moonutamisele kolhooside ülesehitamise küsimustes ja nende moonutuste sooritajaile. Äärmise selgusega avastati kolhoosielu tõsised puudused, mis põhjustavad ühiskondliku algatuse nõrgestamist, kahjurlike, spekulatiivsete elementide võimutsemist kolhoosides“ (Ždanov). Kolhoositalurahvas võttis selle ajaloolise määruse vastu stalinliku hoole uue avaldusena kolhooside ühiskondliku majandi edasise tugevdamise suhtes. Nõukogude talurahvas vastas partei ja valitsuse hoolitsusele tema eest uute töökangetegudega ja energilise võitlusega ülitähtsate riiklike ülesannete ennetähtaegseks täitmiseks.

Kolhoosides algas uus võimas töövaimustuse tõus, millist nõukogude küla seni veel polnud näinud. Maatöötajad täidavad enneolematu vaimustusega uut viisaastakuplaani ja UK(b)P KK veebruaripleenumi otsuseid. Aastat 1947 tähistas tõsine võit võitlusrindel vilja pärast, kõigi põllumajandussaaduste toodangu suurendamiseks, meie maale hitlerlike anastajate poolt loodud loendamatu sõjahaavade tagajärgede likvideerimiseks.

Eriti ulatuslikult arenes sotsialistlik võistlus nõukogude külas nende kohustuste alusel, mida maatöötajad võtsid endale seltsimees Stalini ees. Paljud neist on oma kohustused juba täitnud, ülejäänud on lähedal nende täitmisele.

Nii kogus kommunistliku noore Hohlova lüli Krasnodari krai Korenevi rajooni artellist „Sotsialistitšeski udarnik“ („Sotsialistlik lööktööline“) 18 hektaari ulatuses igalt hekt-

aarilt 202 puuda talinisu. Voroneži oblasti Panini rajooni artelli „Na novõje relsõ“ („Uutele rööpmeile“) kolhoosnikud eesotsas lülijuhi, NSV Liidu Ulemnõukogu saadiku A. M. Tšornõhhiga said igaühelt kaheksast hektaarist 184 puuda teravilja. Sm. Birinaja lüli Gorki oblasti Bogorodski rajooni kolhoosist „Sovetskaja derevnja“ („Nõukogude küla“) kogus 180 puuda nisu igalt hektaarilt kaheksa hektaari ulatuses ja samas kolhoosis sm. Sotškova lüli sai igalt hektaarilt 200 puuda nisu. Vinnitsa oblasti Žmerini rajooni kolhoosi „Pervoje maja“ („Esimene mai“) lülijuht A. Oleinik võttis endale kohustuse saada kümnehektaariliselt põllult 25 tsentnerit hektaarilt, sai aga 30 tsentnerit. Seltsimees Oleinik võttis kirjas seltsimees Stalinile endale kohustuse koguda 1948. aastal oma kümnehektaariliselt põllult 50 tsentnerit nisu hektaarilt.

Sotsialistliku võistluse hoogsus kolhoosikülas, eesrindlaste edusammud võitluses vilja pärast on ilmekaks tõendiks kolhoositalurahva ammendamatu loovenergiast ja algatusest. Uue stalinliku viisaastaku suured ideed ja püüdlus veelgi enam tugevdada oma armastatud riiki innustavad nõukogude talurahvast uuteks sangaritegudeks. Eesrindlikud mees- ja naiskolhoosnikud, kogu kolhoositalurahvas saavad aru, et kõrge tööpinge on ainus õige tee oma kohustuste täitmiseks enne tähtaega. Ainult sellega võib seletada kolhoosnikute väljapaistvaid saavutusi. Näiteks Omski oblasti Nazõvajevi rajooni artellis „Zavet Iljitša“ on iga täiskasvanud kolhoosniku kohta üle 20 hektaari põldu. Artell kasvatas hea vilja, kogus selle õigel ajal, täitis kohustused riigi vastu enne tähtaega ja andis riigile üle plaani kolm tuhat puuda vilja, nelisada puuda liha ja kakskümmend tuhat liitrit piima. Muidugi nõudis kõige selle saavutamine suurt tööpinget.

Seltsimees Stalinile antud lubadused on nüüd juba täitnud mitte ainult üksikud rajoonid, vaid ka paljud oblastid, kraid ja vabariigid. Ei ole vähimatki kahtlust selles, et kõik oblastid, kõik vabariigid täidavad täielikult enda peale võetud kohustused. Käesolev aasta toob meie maale uut võrratut edu. Ei ole kaugel aeg, mil meie maal saab olema täielik toodete küllus. Harkovi rajooni kolhoosnikud

on juba käesoleval aastal andnud kodumaale 12 miljonit puuda vilja rohkem kui nad andsid parimail viljasaagi-aastail enne sõda.

Valitsuse määrus kolhoosnikuile sotsialistliku töö kangelase nimetuse andmise kohta ja nende autasustamise kohta Nõukogude Liidu ordenitega väljapaistvate saavutuste eest kõrgete teravilja-, kartuli- ning tehniliste kultuuride saakide eest ja kariloomade kõrge tootlikkuse eest on uueks võimsaks tõukejõuks nõukogude küla sotsialistliku võistluse tulemuste massilisel tõusul.

Sotsialistlik põllumajandus taastub ja läheb ülesmäge inimkonna ajaloos enneolematu tempoga. Kolhoositalurahvas on juba saavutanud silmapaistvat edu. Nüüd seisavad tal ees veelgi suurejoonelisemad ja avaramad ülesanded.

Ei ole mingit kahtlust selles, et need ülesanded edukalt lahendatakse. „Maailmas ei ole ega ole olnud säärast võimsat ja autoriteetset võimu nagu meie võim, Nõukogude võim. Maailmas ei ole ega ole olnud säärast võimsat ja autoriteetset parteid nagu meie kommunistlik partei. Keegi ei takista ega saa meid takistada arendamast kolhooside üritust nii, nagu seda nõuavad kolhooside huvid, riigi huvid“ (Stalin).

Meie partei juhtimisel, seltsimees Stalini juhtimisel kasvavad ja tugevnevad kolhoosid edaspidigi, nad täidavad auga neile partei, valitsuse ja kogu rahva poolt pandud lootusi ja loovad meie maal kõigi põllumajandussaaduste täieliku külluse, aitavad teha meie maast kõige rikkama, kõige võimsama ja kõige kultursema maa kogu maailmas.

TERAVILJAPROBLEEM JA SELLE LAHENDAMINE NSV LIIDUS

Meie partei on teostanud maal erakordselt suure töö. Mahajäänud ning killustatud väiketalumajandus on muudetud kõige eesrindlikumaks, kõige suuremaks ja kõige rohkem mehhaniseeritud põllumajanduseks maailmas. Põllumajanduses toimunud suured ajaloolised muudatused omasid põhjalike revolutsiooniliste ümberkorralduste iseloomu.

Peamise tähelepanu põllumajanduses koondas partei põllumajanduse peaprobleemi — teraviljaprobleemi — lahendamisele. Vili on rahva hinnalisim varandus. Vilja olemasolust riigis sõltub suurel määral maa tugevus ja ta kaitsevõime, töötava rahva heaolu, põllumajanduse igakülgse arendamise võimalus ja tööstuskäitiste edukas plaanide täitmine. Sellepärast ütleski seltsimees Stalin, et teraviljaprobleem on peamiseks lüliks põllumajandussüsteemis ja viimase kõigi teiste probleemide lahendamise võtmeks.

Stalinlike viisaastakute aastail lahendati teraviljaprobleem NSV Liidus täielikult. Meie maal oli külluses vilja ja teisi põllumajandussaadusi. Riigil olid suured teraviljavarud. Ja see asjaolu omas väga suurt tähtsust võidu saavutamisel hitlerliku Saksamaa üle.

Fašistlike röövvalitajate poolt meile pealesunnitud sõda nõudis meie rahvalt määratu suuri ohvraid. Kogu rahvamajandusele ja selle hulgas ka põllumajandusele said osaks loendamatud kaotused ning purustused. Traktorite tootmine põllumajandusele oli meie tööstuses sõja ajal katkestatud ja ka tagavaraosi, kütteõli ja masinaid sai põllumajandus tunduvalt vähem. Suur hulk kvalifitseeritud jõude

ja töökäsi, traktoreid ja elusat veojõudu tõmmati põllumajandusest eemale sõjaliste vajaduste rahuldamiseks. Kõik see ei võinud jätta mõju avaldamata põllumajanduse olukorrale, selle hulgas ka viljakasvatusele. Külvipind vähenes, põldude harimise kvaliteet halvenes ja nende viljakus langes. Olukord viljakasvatuse alal muutus veelgi raskeks selle tõttu, et möödunud aastal (1946. a. Toim.) oli paljudes NSV Liidu rajoonides väga tugev põud, mille sarnast meie maa ei ole tundnud viimase 50 aasta jooksul. „Võib ilma igasuguse liialduseta öelda, et kui meil ei oleks kolhoosikorda ja nõukogude valitsust, oleks niisugune põud tähendanud tugevat nälga meie maal“ (Andrejev).

Nüüd seisab meie riigil jälle ees põllumajanduse taseme kiire tõstmise ja meie teraviljakasvatuse endise kuulsuse taastamise probleem kogu suurusel. ÜK(b)P Keskkomitee veebruaripleenum oma otsuses „Abinõudest põllumajanduse arendamiseks sõjajärgsel perioodil“ konstateeris, et „ÜK(b)P Keskkomitee pleenum omistab esmajärgulist tähtsust põllumajanduse kiireimale taastamisele ja edendamisele kui vajalikule tingimusele kogu NSV Liidu rahvamajanduse edukaks arendamiseks ja rahva materiaalse heaolu edasise tõusu kindlustamiseks“.

Pleenum tegi partei- ja nõukogude organisatsioonidele, NSV Liidu Põllumajandusministeeriumile, NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumile ja nende kohapealseile organeile kohuseks „taastada kolme aasta — 1947., 1948. ja 1949. aasta — jooksul teraviljatootmise sõjaeelne tase üldsaagi alal ja viisaastaku lõpuks see suuresti ületada.“

*

Tsaari-Venemaa tootis võrdlemisi palju vilja. Paremail aastail ulatus teravilja üldsaak 4—5 miljardi puudani. Teraviljamajandus oli revolutsioonieelsel Venemaal põllumajanduse domineerivaks haruks. 105 miljoni hektaari suurusel külvipinnast oli 1913. aastal üle 94 miljoni hektaari teraviljakultuuride all. Seega oli põllumajandusel ühekülgne ja ebastabiilne iseloom. Teraviljamajandus oli äärmiselt maha jäänud, agrotehnika tase, eriti taludes, oli madal. Kultuur-

kesad, mineraalväetised ja sügiskünn olid talupojale kättesaamatud: 30 protsenti taludest oli hobuseta ja 35 protsendil oli ainult üks hobune talu kohta. 1910. aasta loenduse andmeil oli põllumajanduses 7,8 miljonit puu- ja harktra. Rõhuv enamik talupoegi elas ikalduse ning nälja hirmu all. Põhilise hulga müügiviljast tootsid mõisnikud ja kulakud.

Oktoobrirevolutsioon eksproprieeris mõisnikud. Varsti pärast Oktoobrirevolutsiooni nõrgenes tugevasti ka kulakute majanduslik baas. Juba 1918. aastal muutus suurte linnade toiduainetega varustamise küsimus väga teravaks. Raskused viljaga varustamise osas ei põhjenenud siis aga veel vilja puudumisel. Purustatud kapitalistlike klasside ja kulakluse jäänused ei tahtnud nõukogude valitsusele vilja anda, taotelles sellega revolutsioonile hoobi andmist. „Nälg ei ole meil mitte selle tõttu, et Venemaal vilja ei ole, vaid selle tõttu, et kõik rikkad peavad tööraha valitsuse, tööliste riigi ja nõukogude võimu vastu viimset ning otsustavat võitlust kõige tähtsamas ja kõige teravamases küsimuses, viljaküsimuses.“ (Lenin.) Võitlus vilja pärast omas esmajärgulist tähtsust, sest see otsustas revolutsiooni saatuse. „Kulakud teavad,“ ütles Lenin, „et siin tuleb otsustava, viimse ning kõige meeletikuma võitluse hetk sotsialismi võidu eest. Näib, et see on vaid võitlus vilja pärast; tegelikult on see võitlus sotsialismi võidu eest.“

Võitluse organiseerimiseks vilja pärast, eriti kodusõja perioodil, andis partei oma parimad jõud. Eriline teene selle ülitähtsa küsimuse lahendamises on seltsimees Stalinil. Lenin saatis ta sel ajal Tsaritsõnise (nüüdsesse Stalingradi), tolelaegsesse Kagu-Venemaa tähtsaimasse ning peamisse toitluskeskusesse, mis pidi varustama viljaga Moskvat, Petrogradi ja teisi tööstuskeskusi. Seltsimees Stalini väljapaistnud tegevusel vilja edasitoimetamise organiseerimise alal nendes tööstuskeskustes oli otsustav tähtsus revolutsiooni saatusele meie maal. Meie partei sai üle kõigist uskumatult suurtest raskustest, mis olid ees linnade varustamisel viljaga, ja kodanlusele ei õnnestunud nälja kondise käega revolutsiooni lüüa.

Kodusõja perioodil muutus olukord teraviljamajanduse alal veelgi raskemaks. Nõukogude valitsus oli sunnitud

talupoegadelt võõrandama kõik vilja ülejäägid. Ja töötav talurahvas, saades aru selliste abinõude vajalikkusest, tuli rõhuvas enamikus vastu Nõukogude riigile, andes sellega valitsusele suurt abi võitluses riigi sisemiste vaenlaste ja välismaiste interventide vastu.

Partei vaenlased, hävitatud klasside ja kulakute jäänused, pidasid vihast võitlust nõukogude võimu poolt maal tarvitusellevõetavate abinõude vastu, varumise ja sel ajal juba tekkima hakkavate kolhooside poliitika vastu. Partei, toetudes kehvtalurahvale, murdis kulakute vastupanu, purustas nii välised kui ka sisemised rahva vaenlased ja võitis enda poole kesktalupoja — Nõukogude põllumajanduse keskse kuju.

1921. aastal tabas meie maad katastroofiline viljaikaldus, mis oli tingitud tugevast põuast, ja see laostas põllumajandust veelgi rohkem.

Partei X kongress muutis V. I. Lenini ettepanekul varumise poliitikat. Kõigi põllumajandussaaduste ülejääkide riigile andmise kohustus asendati toitusmaksuga, millise kohustuse täitmise järel võisid talupojad saaduste ülejääkidega talitada oma äranägemise järgi. See asjaolu oli väga tõsiseks põllumajanduse taseme tõstmise stiimuliks. Pärast kodusõja lõppu oli valitsusel võimalik anda kehv- ja kesktalunditele tõsist majanduslikku abi.

Põllumajanduse ja seega ka teraviljatootmise uuesti elustamine algas väga madalalt tasemelt. 1922. aastal moodustas teravilja kogusaak kõigest 3 miljardit puuda 4—5 miljardi puuda vastu sõjaeelsel ajastul, ja hinnalisima toiduvilja — nisu — toodang oli sõjaeelse toodanguga võrreldes vähenenud 62% võrra.

Sõjalise kommunismi aastail tarvitusel olnud toiduainetega varustamise süsteemi kaotamisega ja selle asendamisega toitusmaksuga viis Nõukogude valitsus ellu terve rea abinõusid, mis olid suunatud talundite majandusliku olukorra tõstmisele ja põllumajanduse tootlikkuse suurendamisele. Seati sisse kindel maakasutamine, anti kehv- ja kesktalupoegadele tõsist abi nende varustamisel viljaseemnega ja neile anti suuri laene, võeti tarvitusele abinõud põllumajandusliku kooperasiiooni töö parandamiseks ja töötavale

talurahvale kooperatsiooni kaudu abi andmiseks. Suuresti kasvas põllumajanduslike masinate ja väetiste tootmine ja talundite varustamine nendega. Juba 1925.—1926. aastal ületas põllumajanduslike masinate toodang sõjaeelse taseme ja 1927.—1928. aastal oli see kolm korda suurem kui enne sõda.

Kõigi nende abinõude tarvituselevõtu tulemusena arenes talumajanduse taastamine kiire tempoga. Juba 1925. aastal ulatus üldine külvipind sõjaeelse tasemeni ja 1928. aastal oli põldude all 8,7 miljonit hektaari maad rohkem kui enne sõda. Teraviljade külvi osas saavutati sõjaeelne tase 1927. aastal, s. o. 10 aastat pärast Oktoobrirevolutsiooni, kuid teravilja kogusaak oli selgi aastal veel tunduvalt vähem kui 1913. aastal, sest põldude viljakus oli madalam kui enne sõda.

Et väikemajand ei anna ega võigi anda suuremaid majanduslikke tulemusi, sellest oli partei juba ammu teadlik. Väike- ja kesktalumajandid on pooltarbiva iseloomuga majandid, nad turustavad vähe ega ole oma loomult võimelised andma vajalikku vilja ja teiste saaduste tootmise kasvu. Seepärast oli killustatud väiketalumajapidamise alusel, mis andis vähe müügivilja ja mis ei olnud võimeline kasutama komplekseeritud põllumajanduslikke masinaid ja uusimaid agrotehnilisi võtteid, võimatu lahendada teraviljaprobleemi ja üldse saavutada põllumajanduse taseme tõusu. Lenin ütles juba revolutsiooni esimestel päevadel, et „väikemajapidamisega ei pääse me hädast välja“. „Kui me istume endiselt edasi väikemajandeis, ehkki vabade kodanikena vabal maal, ähvardab meid ikkagi möödapääsmatu hukkumine.“ Lenin ütles, et „ainult ühise, seltsimeheliku artellitöö abil võib pääseda sellest ummikust, millesse imperialistlik sõda meid on ajanud.“ Selles suunas kasvataski partei talurahvast ja andis igakülgset toetust ning abi neile talupoegadele, kes läksid üle ühiskondlikule maaharimisele.

Sellest hoolimata et teraviljakultuuride külvipind oli 1927. aastaks saavutanud sõjaeelse taseme, laekus vilja riigile vähe. Teraviljamajanduse müügiviljatoodang oli tunduvalt madalam kui enne sõda. Oktoobrirevolutsioon likvi-

deeris mõisnike majandid ja nõrgendas tunduvalt kulakute majanduslikku baasi. 1300 miljonist puudast müügiviljast andsid mõisnikud enne sõda 281,6 miljonit puuda ja kulakud 650 miljonit puuda. Seega andsid mõisnikud ja kulakud kokku üle 70% müügivilja. 1927. aastal, nagu teada, mõisnikke ei olnud, kulakute majandid aga andsid kõigest 126 miljonit puuda müügivilja, s. o. ligi 5 korda vähem kui enne sõda.

Kehv- ja kesktalupoegade majandite müügiviljatootmine oli äärmiselt madal, see ulatus vaevalt üle 11%. Kuid kehv- ja kesktalupojad andsid siiski 466,2 miljonit puuda müügivilja. Enne sõda andsid nad seda 369 miljonit puuda. Enne revolutsiooni moodustas nende majandite müügiviljatootmine 14,7%. Tähendab, vähema müügiviljatootmise juures andsid kehv- ja kesktalupojad sel perioodil rohkem vilja kui enne revolutsiooni. See on seletatav nende majandite arvu kasvamisega 16 miljonilt 25 miljonini. Nende majandite väiksem müügiviljatootmise protsent aga on seletatav vilja suurema tarbimisega neis majandis enestes. Enne Suurt Oktoobrirevolutsiooni oli väiketalupoeg sunnitud vilja ära müüma ning kannatama ise nälga, et vaid maksta määratu suured riigimaksud ja rendirahad mõisnikele maa kasutamise eest. Statistiliste andmete põhjal on teada, et 52 protsendil taludest ei jätkunud oma vilja toiduks. Ometi aga müüsid ka need talud vilja, et tasuda oma võlad riigile ja mõisnikele, ja mõne aja pärast pidid nad vilja ise ostma. Oktoobrirevolutsiooni jõud külas seisabki just selles, et ta päästis talupojad sellest orjusest. Suur osa kehvtalurahvast tõusis nõukogude võimu abil kohe kesktalupoegade tasemeni. Nõukogude küla keskseks kujuks sai kesktalupoeg. Küla jõukus kasvas. Vilja tarvitamine kehv- ja kesktalupoegade majandites tõusis tunduvalt. Sellest tingituna langeski kehv- ja kesktalumajandite müügiviljatootmine revolutsioonieelsest madalamale.

Müügiviljatoodang, s. o. vilja hulk, mis laekub riigile maa varustamiseks, oli 1927.—1928. aastal rohkem kui kaks korda madalam kui enne sõda. See moodustas 630 miljonit puuda, kuna aga enne sõda ulatus müügiviljatoodang 1300 miljoni puudani.

Peamisiks müügivilja tootjaks ja omanikeks olid kehva ja kesktalupoegade väheturustavad majandid. Sovhoosidel ja kolhoosidel oli siis alles väike erikaal viljatootmises. Nende müügivõime oli juba siis kõrge (47,2%), kuid nad tootsid kõigest 80 miljonit puuda vilja.

Riigi viljatarvidus kasvas kiiresti. Meie maa oli selleks ajaks jõudnud lõpule sõja läbi purustatud majanduse taastamisega ja läks üle omaenese rasketööstuse rajamisele. Kiiresti kasvasid uued linnad ja töölisasulad, kiiresti kasvasid ka tehniliste kultuuride (puuvilla, lina, suhkrupeedi jne.) viljelemise rajoonid, mis nõudsid müügivilja.

Meie maa sattus viljaküsimuses tõsisesse raskustesse, mis olid tingitud sellest, et müügivilja tootmise tõus oli tunduvalt aeglasem kui viljanõudmise tõus. Vajaliku hulga vilja puudumine ähvardas vähendada meie maa industrialiseerimise tempot.

Oli tarvis julgesti ning otsustavalt lahendada teravilja-probleem, et tagada riigile vajalik hulk vilja ja luua võimalused selleks, et maa industrialiseerimise tempo ei väheneks. Veel rohkem: oli tarvis saavutada maal vilja küllus ja sellega luua tingimused põllumajanduse isakülaseks arendamiseks ja tööstuse pidevaks ning üha kasvavaks varustamiseks põllumajandusest saadava toorainega. Seltsimees Stalin tegi selles küsimuses ettenaneku ja partei, teostanud selle, lahendas radikaalselt teraviljaprobleemi.

Teraviljaprobleemi oli võimatu lahendada ilma põllumajandust tervikuna edasi arendamata ja ilma koogu rahvamajandust edasi arendamata. „Põllumajanduse ja eriti teraviljamajanduse probleem tuleb päevakorradele alles siis, kui põllumajanduse tavaline arenemine mahajäämine tööstusest muutub ta arenemise tempo ülemääraseks mahajäämuseks. Rahvamajanduse praeguse seisundi iseloomustavaks jooneks on see, et meil esineb tõsiasjana teraviljamajanduse arenemise tempo ülemäärane mahajäämine tööstuse arenemise tempost müügivilja nõudmise kolossaalse kasvu juures kasvavate linnade ja tööstuspunktide poolt. Seejuures ei seisa ülesanne mitte selles, et mada l d a d a tööstuse arenemise tempo teraviljamajanduse tase-

meni (see ajaks kõik sassi ja viiks meid arenemises tagasi), vaid selles, et teraviljamajanduse arenemises jõuda järele tööstuse arenemise tempole ja teraviljamajanduse arenemise tempo t õ s t a tasemeni, mis tagab kogu rahvamajanduse, nii tööstuse kui ka põllumajanduse, kiire edasijõudmise. Me kas lahendame selle ülesande, ja sellega laheneb ka teraviljaprobleem, või me ei lahenda seda mitte, millisel juhul on vältimatu suhete katkemine sotsialistliku linna ja väiketaludest koosneva maa vahel". (Stalin.)

Selline oli küsimus. Trotskistlik-buhhaarinlikud „teoreetikud“ lükkasid partei põllumajanduse kapitalistliku arendamise teele. Ühed neist väitsid, et meie põllumajandus muutub madalama-astmeliseks ja et on tarvis anda võimalus arenemiseks kulakumajapidamistele. Teised soovitasid osta vilja välismaalt ja sellega madaldada maa industrialiseerimise tempot, s. o. tegelikult loobuda maa industrialiseerimisest ja muutuda kapitalistliku majandussüsteemi ripatsiks. Partei hülgas selle tee kui reetliku tee, mis viib töölisklassi ja talurahva liidu purustamiseni, kui tee, mis viib kapitalismi restaureerimiseni NSV Liidus.

Seltsimees Stalin juhatas kätte ainuõige teraviljaprobleemi lahendamise tee. Ta tõendas, et põllumajanduse uuesti ülesehitamise aluseks on meie tööstuse kiire arenemistempo. „Sotsialistlik linn peab v i i m a enese järel väiketalupoeglikku küla, r a j a d e s maal kolhoose ja sovhoose ning kujundades küla uuelaadseks, sotsialistlikuks.“ (Stalin.) Ainult see tee oli teraviljaprobleemi õige, leninliku lahendamise tee.

Partei, asunud Lenini kooperatsiooniplaani teostamise teele, tegi töötavale talurahvale järk-järgult omaseks sotsialistliku ülesehitustöö. Ülesanne, muuta väiketaludest koosnev, mahajäänud maa kollektiivse töö ja nüüdisaegse tehnika alusel organiseeritud sotsialistliku suurpõllunduse jaoks, oli edukalt lahendatav ainult leninliku kooperatsiooniplaani alusel. Seltsimees Stalin arendas Lenini kooperatsiooniplaani edasi, üldistas neid hiiglasuuri kogemusi, mis partei oli selle ajani põllumajanduse sotsialistlikuks ümberkorraldamise alal juba kogunud, ja lõi põllumajanduse kollektiviseerimise õpetuse.

Seltsimees Stalin määras ära kollektiviseerimisliikumise põhivormi. Ta ütles, et kõige õigemini ning kõige õnnestunumalt ühtuvad kolhoosnikute isiklikud huvid ja kolhooside ühiskondlikud huvid põllumajanduslikus artellis, kus kolhoosnikud ühiskonnastavad ainult peamised tootmisvahendid, kuid igaüks neist omab peale põhilise ühiskondliku majapidamise oma isiklikku abimajapidamist, s. o. oma eluhoonet, oma lehma, oma puduloomi, kodulinde jne. Seepärast vastab põllumajanduslik artell täiel määral töötava talurahva huvidele. Põllumajanduslik artell oli kõige õnnestunum teraviljaprobleemi lahendamise vorm. „Artell on kollektiviseerimisliikumise põhilülis sellepärast, et see on kõige otstarbekam teraviljaprobleemi lahendamise vorm. Teraviljaprobleem on aga põhilülis kogu põllumajanduse süsteemis sellepärast, et ilma selle lahendamiseta ei ole võimalik lahendada ei loomakasvatuse (pudukarja ja suurte kariloomade) ega tehniliste spetsiaalkultuuride probleemi, mis annavad põhitoorainet tööstusele”. (Stalin.)

Tähendab, ilma kollektiviseerimiseta oli võimatu tõsta põllumajanduse arenemistaset, oli võimatu põhjalikult parandada keh- ja kesktalupoegade olukorda, viia neid välja mahajäämusest ning kehvusest, ja oli ka võimatu lahendada teraviljaprobleemi kui põllumajanduse tähtsaimat probleemi. Ilma maa industrialiseerimiseta aga oli võimatu teostada põllumajanduse kollektiviseerimist. Kolhoosid võivad anda maksimaalseid tulemusi ja omada suurimat tööjõudlust ainult sel juhul, kui nad saavad küllaldasel määral traktoreid, kombaine ja teisi komplitseeritud põllumajanduslikke masinaid, mille tarvituselevõtmiseks ning kasutamiseks on kolhoosides piiramatud võimalused.

Seega ei saadud meie maa industrialiseerimise, põllumajanduse kollektiviseerimise ja teraviljaprobleemi lahendamise küsimusi, mis on omavahel seoses, üksteisest eraldada ja meie parteil tuli need lahendada koos, üheaegselt. Nende sotsialistliku ülesehitustöö peamiste küsimuste lahendamine stalinlike viisaastakute aastail viis meie maa eesrindlike tööstusriikide hulka suure, mehhaniseeritud põllumajanduse ning kõrgelearenenud teraviljatootmisega.

Juba esimese viisaastaku teostamise tulemusena, 1932. aastaks, kui kollektiviseerimisprotsess oli põhiliselt lõppenud ja väikesed killustatud majandid olid vabatahtlikult ühinenud kolhoosideks, mis juba said suurel hulgal traktoreid, kombaine ja teisi põllumajanduslikke masinaid, oli partei jõudnud niikaugemale, et 500—600 miljoni puuda müügivilja asemel, mis varuti individuaal-talumajandite perioodil, oli tal võimalik igal aastal varuda 1200—1400 miljonit puuda vilja.

Teraviljaprobleemi lahendamisel ja põllumajanduse kollektiviseerimisel omasid suurimat tähtsust sovhoosid. Sovhooside näiteil veendusid talupojad suurmajandite paremuses väikemajanditega võrreldes ja nende ammendamatu võimlustes masinate kasutamisel ja põllumajandusteaduse kaasäegsete saavutuste rakendamisel.

Teraviljade külvipind sovhoosides kasvas erakordselt kiiresti. Kui 1928./29. aastal oli sovhoosides vilja all 150 tuhat hektaari maad, siis ulatus 1930./31. aastal külvipind neis 4500 tuhande hektaarini. 1937. aastal tootsid sovhoosid 617 miljonit puuda vilja, seega rohkem kui mõisnikud sõjaeelsel ajajärgul.

Niiviisi, teostades kollektiviseerimise ja teraviljasovhooside rajamise poliitikat, lahendas partei teraviljaprobleemi põhiliselt juba esimese viisaastaku jooksul.

Kolhoosid andsid 1933. aastal riigile iga liiki laekumistena üle miljardi puuda teravilja.

Teraviljaprobleem lahendati eriti terava klassivõitluse tingimustes. Kulakud pidasid vihast võitlust varumispoliitika ja kolhooside loomise vastu, eriti 1928. ja 1929. aastal. Võitlus kulakutega lõppes nende täieliku lüüasaamisega ja kulakluse kui klassi likvideerimisega üldise kollektiviseerimise alusel. See oli meie partei suurimaks saavutuseks.

Teine viisaastak (1932.—1937. a.) andis edasise veelgi tugevama tõusu teraviljatootmise alal. 1. detsembril 1935. aastal esitas seltsimees Stalin oma kõnes eesrindlike kombainerite üleliidulisel nõupidamisel maale uue suurejoonelise ülesande: „tõsta iga-aastane teraviljatoodang lähimas tulevikus 7—8 miljardi puudani“. Ja see ülesanne täideti.

Teraviljade külvipind kasvas 94,4 miljonilt hektaarilt 1933. aastal juba 1937. aastal 104,4 miljoni hektaarini ja vilja kogusaak tõusis 4—5 miljardilt puudalt 6,8 miljardi puudani.

Teraviljatoodangu müügiosa kasvas samuti tunduvalt. Kui tsaari-Venemaa teraviljamajanduse müügiprotsent oli keskmiselt 26% ja väike- ning kesktalumajandite oma pärast Oktoobrirevolutsiooni 11,2%, siis moodustas kolhooside ja sovhooside teraviljamajanduse müügiprotsent 40%. „Kui võtta . . . kolhooside-sovhooside 1938. a. müügitoodanguks 40 protsenti üldproduktisioonist, siis ilmneb, et meie sotsialistlik teraviljamajandus võis anda ja tõepoolest andiski sel aastal umbes kaks miljardit kolmsada miljonit puuda müügivilja, s. t. 1 miljard puuda rohkem müügivilja kui ennesõjaaegne teraviljamajandus.

Järelikult on kolhooside ja sovhooside toodangu väga tähtsaks iseärasuseks kõrge müügiprotsent, millel on äärmiselt suur tähtsus riigi varustamisel.

Just selles kolhooside ja sovhooside iseärasuses peitubki see saladus, et meie maal läks korda nii kergesti ja kiiresti lahendada teraviljaprobleemi, hiiglasuure maa küllaldase hulga müügiviljaga varustamise probleemi". (Stalin.)

Teise viisaastaku jooksul loodi uued teraviljatootmise baasid. Kui varem kasvatati vilja peaaesjalikult Ukrainas, mis oli meie viljaaidaks, siis rajati nüüd teraviljabaasid idasse ja mitte-mustmullavööndisse, mis varem olid vilja tarvitajad. Nii tõusis mitte-mustmullavööndis teraviljade külvipind 321 tuhandelt hektaarilt 1913. aastal 2730 tuhande hektaarini 1937. aastal.

Külvipinna edasise laiendamise kõrval arenes võitlus põldude viljakuse tõstmise eest kui teise viisaastaku peaülesanne teraviljamajanduse alal. Teraviljakultuuride keskmine saak kasvas teise viisaastaku aastate jooksul 7,5 tsentnerilt 9,1 tsentnerini hektaarilt. Eesrindlikud kolhoosid tõstsid teraviljasaagi kahe- ja isegi kolmekordseks. Toome ühe isoleomustava näite. Zaporozje oblasti Gehitši rajooni Stalini-nimeline kolhoos tõstis nelja aasta jooksul nisu hektaarisaagi rohkem kui kahekordseks — 9,2 tsentnerilt 1935. aastal 20,3 tsentnerini 1938. aastal. Viljasaagi müügiosa ulatus selles kolhoosis 1938. aastal 56,3 protsendini üldsaaqist.

Teise ja eriti kolmanda viisaastaku aastail võttis sotsialistlik võistlus kolhooside, sovhooside ja üksikute brigaadide vahel kõrgete viljasaakide saamiseks eriti laia ulatuse. 1939.—1940. aastal arenes kogu riigis hoogsalt massiline liikumine 100-puudaste teravilja hektaarisaakide saamiseks. 1940. aastal koguti Dnepropetrovski oblasti 15 rajooni 925 kolhoosis, Rostovi oblasti 13 rajoonis, Sumõ oblasti 18 rajoonis ja paljudes teistes meie maa rajoonides teraviljade keskmise saagina üle 100 puuda hektaarilt.

Mõned põllumajanduse eesrindlased said enneolemata kõrgeid viljasaake. Altai krai Andrejevi rajooni „Politotdeli“-nimelise kolhoosi töörühmajuht Sergejeva sai 1939. aastal suvinisu 46,4-hektaariliselt pindalalt keskmiselt 33,2 tsentnerit hektaarilt ja rekordsaagi-maatükilt 101 tsentnerit hektaarilt. Siberi kolhoosnik Tšumanov aga sai 1937. aastal oma maatükilt suvinisu keskmiselt 87,9 tsentnerit hektaarilt. Kolhoosnikud teraviljarajoonides said tööpäeva eest väga palju vilja.

Tsaari-Venemaal tuli iga kehv- ja kesktalumajandi peale keskmiselt 140 puuda vilja, iga kolhoositalu peale aga tuli 1937. aastal 360 puuda. Kui 52% taludest tsaari-Venemaal ei tulnud oma viljaga uue lõikuseni läbi, siis ulatusid kolhoosnikuil isiklikud viljatagavarad 1938. aasta juulis, s. o. uue lõikuse lävel, keskmiselt 9,3 puudani iga elaniku kohta.

Viljasaagid sovhoosides tõusid samuti kõrge tasemeni. Esimene teraviljasovhoos „Gigant“ (Stalingradi oblastis), mis rajati 1928. aastal, sai juba esimesel aastal 60 tuhande hektaariliselt maa-alalt kaks korda kõrgema saagi kui ümbuskonnas asuvad talud. 1937. aastal saadi sovhoosis „Gigant“ teraviljade keskmise saagina 22,6 tsentnerit hektaarilt.

Niiviisi lahendati teraviljaprobleem ja sellised olid need tulemused, mis saavutati kolhoosides ja sovhoosides selle tähtsa küsimuse lahendamisel.

Nelja viimase sõjaeelse aasta jooksul ulatus teraviljade kogusaak meie maal 7—7,3 miljardi puudani. Võrdluseks mainime, et vilja kogusaak Ameerika Ühendriikides moodustas 1933.—1937. a. 5,5 miljardit puuda. Peamisi toiduteravilju (nisu ja rukist) toodeti 1937. aastal NSV Liidus 763

miljonit tsentnerit, Ameerika Ühendriikides aga 250,4 miljonit tsentnerit. Toiduteraviljasaagilt oli NSV Liit ees kõigest enim arenenud kapitalistlikest maadest, ja seejuures mitte ainult absoluutsete näitajate järgi, vaid ka vilja hulgalt iga elaniku kohta. NSV Liidus tuli iga elaniku peale toiduteravilja 4,5 tsentnerit, Ameerika Ühendriikides 1,9, Prantsusmaal 1,8, Saksamaal 1,5 ja Itaalias 1,9 tsentnerit. Ainult Kanadas kui teraviljatootmisele spetsialiseerunud maal oli toiduteraviljasaak iga elaniku kohta 4,7 tsentnerit.

Nii muutus Nõukogude Liit stalinlike viisaastakute jooksul mitte üksi kõrgele arenenud tööstusega ja kõige suurema ning suurel määral mehhaniseeritud põllumajandusega riigiks, vaid ka kõige viljarikkamaks riigiks maailmas.

Meie partei mobiliseerib nüüd, samuti nagu sõja aastail, kogu NSV Liidu rahvaste jõu sõja läbi purustatud rahvamajanduse uuesti ülesehitamisele. Erilist tähelepanu pühendab partei põllumajanduse ja kõigepealt teraviljakasvatuse kiirele taastamisele.

Nõukogude Eesti põllumajanduses on teraviljatootmise osatähtsus tunduvalt väiksem kui loomakasvatuse oma, mis on meie põllumajanduse juhtivaks haruks. Sellest hoolimata on teraviljamajandusel Nõukogude Eesti oludes väga suur tähtsus. Esiteks ei saa loomakasvatus areneda ilma kontsentreeritud loomatoiduks tarvitatava viljata; ja teraviljapõhku kasutatakse aluspõhuna. Teiseks areneb Eestis hoogsalt tööstus ja kasvab tööliklass. Tööliste varustamine viljaga peab toimuma peamiselt kohapealse teraviljatootmise suurenemise arvel.

Seltsimees Stalin ütles juba UK(b)P XVII kongressil, et „arenemistee viib sinnapoole, et kõik oblastid muutuvad meil enam-vähem tööstuslikeks, ja mida kaugemale edasi, seda rohkem muutuvad nad tööstuslikeks. ... Sellest aga järeldub, et iga oblast peab soetama endale oma põllumajandusliku baasi, et evida oma aedvilja, oma kartuleid, oma võid, oma piima ja ühel või teisel määral — oma vilja, oma liha, — kui ta ei taha kitsikusse sattuda.”

Seltsimees Andrejev juhtis oma aruandes UK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumil samuti sellele tähelepanu. Ta ütles, et „kõik oblastid, kraid ja vabariigid peavad kõvasti

töötama teraviljatootmise kiireima suurendamise alal. See ülesanne on kõige tähtsam eranditult kõigile rajoonidele."

UK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumi otsus omab ajaloolist tähtsust ja see on võitlusprogrammiks mitte üksi sovhoosidele, kolhoosidele, masina-traktoriijaamadele, kõigile talupoegadele ja põllumajanduse eriteadlastele, vaid ka kogu nõukogude rahvale.

Kui pärast Esimest Maailmasõda vajati põllumajanduse taastamiseks kümme aastat, siis „nüüd on meil võimalus viia oma põllumajandus kõrgemale, 1940. a. tasemele tunduvalt lühema aja jooksul selle tõttu, et meil on selleks määratu suured võimalused kolhooside, sovhooside, masina-traktoriijaamade mehhaniseerimisbaasi ja kaadrite näol ning kolhooside ülesehituse perioodil omandatud suurte kogemuste ja meie arenenud tööstuse näol, mis varustab põllumajandust kõige vajalikuga. Pole mingit kahtlust, et meie partei täidab seltsimees Stalini juhtimisel põllumajanduse arendamise alal esitatud ülesanded." (Andrejev.)

Teraviljamajandus ja põllumajandus tervikuna taastatakse lähima kolme aasta jooksul, viisaastaku lõpuks aga ületatakse põllumajanduse sõjajärgne tase ja meie maal saavutatakse täielik vilja ja kõigi teiste põllumajanduse saaduste küllus. Ja uue hooga puhkeb õitsele meie kangelasrahva, rahva-võitja, kultuurne ning jõukas elu.

*

UK(b)P Keskkomitee pleenumi poolt esitatud suuri ülesandeid ei saa täita ilma pingutuseta, ilma võitluseta. Et nii lühikese ajaga tõsta põllumajandus sõjajärgse tasemeni ja see tase ületadagi, selleks tuleb mobiliseerida kõik abinõud ja kogu jõud. UK(b)P Keskkomitee pleenumi otsus on meie põllumajanduse uuesti ülesehitamise ja edasisele õitsengule viimise võitlusprogramm. Parteioorganisatsioonidel tuleb seda rahvale põhjalikult selgitada, iga Nõukogude Liidu kodanik peab seda põhjalikult tundma. Selle ajaloolise otsuse täitmine, kõigi jõudude ja vahendite mobiliseerimine selle elluviimiseks — see on partei-, nõukogude ja majanduslike organisatsioonide tähtsaimaks ülesandeks.

MASINA-TRAKTORIJAAMADE OSA PÖLLUMAJANDUSE ÜMBERKORRALDAMISES SOTSIALISTLIKUL ALUSEL

Põllumajanduse sotsialistlikul alusel ümberkorraldamist NSV Liidus ei olnud võimalik teostada ilma meie maad industrialiseerimata. Põllumajanduse rekonstrueerimise võtmeks on rasketööstus, mis tagab põllumajanduse tehnilise ümberseadmise. Ainult oma esmaklassilise rasketööstuse olemas olles läks NSV Liidu töölisklassil korda pöörduda killustatud väikepõllumajanduse arenemine vanalt, kapitalistlikult teelt uuele, sotsialistlikule arenemisteele ja põllumajandus põhjalikult ümber korraldada, muutes ta killustatud ning vähese müügiviljatootvusega väikepõllumajandusest kõige eesrindlikumaks ning tugevasti mehhaniseeritud majanduseks, suuremaks ja kõrgema müügiviljatootvusega majanduseks kui see on üheski teises riigis maailmas.

Loonud stalinlike viisaastakute aastail oma esmaklassilise rasketööstuse ja rajanud hiiglasuure põllumajanduslike masinate ehituse tööstuse, suutis NSV Liidu töölisklass juba esimese stalinliku viisaastaku teostamise tulemusena anda põllumajandusele üle 200 000 traktori, üle 25 000 kombaini ja ligi 50 000 veoautot. Neid saavutusi põllumajanduse mehhaniseerimise alal iseloomustades ütles seltsimees Stalin meie partei XVII kongressil: „See jõud, mis on võimeline maal välja juurima kõiki ja igasuguseid kapitalismi juuri, ei ole just väike, nagu näete. See on jõud, mis kahekordselt ületab selle traktorite hulga, millest omal ajal rääkis Lenin kui kaugest tulevikuperspektiivist.“ Kollektiviseerimine oli NSV Liidu peamistes rajoonides selleks ajaks põhiliselt juba lõpetatud.

Teise stalinliku viisaastaku aastail tõusis põllumajanduse mehhaniseerimise tase veelgi kiirema tempoga. 1938. aastal oli põllumajanduses üle 480 000 traktori, ligi 200 000 autot ja üle 150 000 kombaini. Juba teisel viisaastakul muudeti meie riigi põllumajandus kõige suuremaks ja kõige rohkem mehhaniseeritud põllumajanduseks maailmas.

Esimene masina-traktorijaam asutati 1927. aastal Ševtšenko-nimelises kolhoosis Ukrainas. Seltsimees Stalin hindas kõrgelt selle osa ning tähtsust ja tema ettepanekul algas 1929. aastast massiline masina-traktorijaamade organiseerimine.

UK(b)P KK määruses 29. detsembrist 1930. a. on masina-traktorijaamade osa ja tähtsus iseloomustatud järgmiselt: „... masina-traktorijaamade näol on välja selgitatud ja massiliste kogemuste põhjal järele proovitud vorm, milles Nõukogude riik organiseerib kollektiivset suurpõllumajandust kõrgel tehnilisel baasil. See on vorm, milles kolhoosnikute hulkade omaalgatus kollektiivmajandite ülesehitamisel kõige täielikumalt seostub proletaarse riigi organisatsioonilise ja tehnilise abi ning juhtimisega...“

1940. aastal oli NSV Liidu põllumajanduses kasutamisel juba 523 000 traktorit ja 182 000 kombaini. See oli meie partei suurimaks saavutuseks, see oli partei leninlik-stalinliku poliitika triumfiks põllumajanduse sotsialistlikul alusel ümberkorraldamise ja ta tehnilise ümberseadmise alal.

Masina-traktorijaamadel oli põllumajanduse sotsialistlikul alusel ümberkorraldamises täita märkimisväärne osa.

Traktorijaamad on olnud mõjusaks vahendiks Lenini-Stalini kooperasiioniplaani elluviimisel.

*

Masina-traktorijaamad kui riiklikud ettevõtted maal, mis peavad teenima kolhoose ja talundeid uute, eesrindlike tehniliste vahenditega, on loodud seltsimees Stalini algatusel.

Kui meil 1. juunil 1930. aastal oli 158 masina-traktorijaama, siis oli neid 1931. aastal 1228, 1932. aastal 2115, 1934. aastal 3226, 1938. aastal 6358 ja 1940. aastal 7069. Kõik nad olid varustatud esmaklassiliste põllumajanduslike masinatega: traktorite, kombainide, keeruliste viljapeksumasi-

nate ja teiste masinatega. Sel ajal teostasid masina-traktori-jaamad kolhoosides põhilise osa kõige vaevarikkamaist tööd: 75% kevadkünnist, 80% kesakünnist, 72% sügiskünnist ja üle 50% talv- ja suviviljade külvist.

Kolhoosid tõstsid masina-traktori- jaamadega abil põlluma- jaandussaaduste tootmise üksiktaludega võrreldes mitmekordseks. Jaamade abiga harisid kolhoosid üles suure hulga uudismaad ning söötijäetud maad, mida talupojad ei kasutanud, ja tõstsid suuresti nende põldude viljakust, mida seni oli haritud madalal agrotehnilisel tasemel. Kui 1913. aastal tsaari-Venemaa tingimustes teravilja kogusaak moodustas 801 miljonit tsentnerit, siis tõusis see 1937. aastal kolhoosikorra tingimustes 1202 miljoni tsentnerini. Suhkrupeedi üldtoodang suurenes rohkem kui kahekordseks ja puuvilla üldtoodang kolme ja poole kordseks.

Masina-traktori- jaamadega on ka suur poliitiline tähtsus. Töölisklassi ja töötava talurahva vaenlased said sellest aru ja võtsid tarvitusele kõik abinõud traktori- jaamadega piiramiseks ning kitsendamiseks ja nende töö revolutsioneeriva tähtsuse kahjustamiseks. Pandi ette, et kolhoosid ostku masina-traktori- jaamad riigilt ära, samuti tehti ettepanekuid kulakute majandite teenindamise kohta traktori- jaamadega poolt, traktoribrigaadide ühendamise kohta kolhoosibrigaadidega jne. Kõik need ettepanekud olid sihitud selle poole, et masina-traktori- jaamadega mitte lasta mõjutada põlluma- jaanduse arenemise käiku.

Klassivaenlased, eriti likvideeritud kulakluse jäänused ja nende agentuur, tegid masina-traktori- jaamadega esimestel olemasolevatel aastatel jaamades suurt õõnestustööd ja Nõukogude-vastast propagandat kolhoosnikute hulgas. Nad rikkusid masinaid ja traktoreid, organiseerisid traktorite tööta seisakuid ja varanduse varastamisi, rikkusid töödistsipliini, korraldasid viljavarumise saboteerimisi jne. Tihti pugesis nad koguni traktori- jaamadega koosseisu ja tegid õõnestustööd seestpoolt.

UK(b)P Keskkomitee tegi siis parteiorganisatsioonidele tähtsaimaks ülesandeks masina-traktori- jaamadega tugevdamise, nende muutmise proletariaadi tõeliseks ning tugevaks toeks talurahva juhtimises. Sel eesmärgil loodi UK(b)P

Keskkomitee jaanuaripleenumi otsusega (1933. a.) masina-traktorijaamades ja sovhoosides poliitilised osakonnad.

Masina-traktorijaamade poliitilised osakonnad pidid tagama kolhooside tugevnemise organisatsioonilis-majanduslikult ja poliitiliselt, murdma klassivaenlase vastupanu ning ta hävitama ja aitama kaasa seltsimees Stalini juhendite teostamisele, et teha kõik kolhoosid ja kolhoosnikud jõukaks. Poliitilistesse osakondadesse saadeti tugevad ära-prooviud, vastupidavad kommunistid, kel oli suuri kogemusi juhtiva töö alal.

Poliitilised osakonnad tegid ära hiiglatöö ja täitsid hiilgavalt neile pandud ülesanded. Nad etendasid suurt osa kolhoosikorra tugevdamises ja kulakute ning nende sabarakude lõplikus hävitamises maal. Poliitilised osakonnad liitsid kolhoosnikud ühte ja aitasid neil korraldada kolhooside tootmistööd.

Selle järel kui põhilised ülesanded, mis UK(b)P Keskkomitee oli poliitilistele osakondadele esitanud, olid täide-
tud, liideti viimased 1934. aasta lõpul vastavate partei rajoonikomiteedega. Masina-traktorijaamades seati sisse direktorite asetäitjate ametikohad poliitilisel alal. Nemad olid kohustatud poliitiliselt tagama masina-traktorijaamade direktorite kõigi korralduste eduka täideviimise ja täitma jaama tööliste parteiorganisatsiooni sekretäri funktsioone. Hiljem need direktorite asetäitjate kohad poliitilisel alal kaotati.

Alates 1935. aastast hakkas masina-traktorijaamades, nagu kogu meie riigiski, tööjõudlus eriti kiiresti tõusma. Stahhaanovlik liikumine haaras kogu meie maad, sealhulgas ka masina-traktorijaamu. Traktori keskmine tööjõudlus tõusis märgatavalt, masinate kasutamine ja nende hooldamine muutus paremaks. Kasvasid kaadrid, kes töötasid andumusega kolhooside ülesehitamisel ja kes põhjalikult tundsid keerulisi tehnilisi töövahendeid. 1936. aastal oli juba rida oblasteid, kus traktori keskmine tööjõudlus masina-traktorijaamas ulatus 700—800 hektaarini (Krasnodari krai, Tatari ANSV jt.), ja mõnede jaamade traktoristid andsid veelgi kõrgemaid töösaavutusi. Suuri töötulemusi saavutasid ka kombainerid.

Seltsimees Stalini poolt antud ülesanne, kasvatada masina-traktorijaamade masinaid hästi käsitseda oskavad kaadrid, täideti edukalt. Üksi aja jooksul 1932. aastast 1941. aastani valmistasid masina-traktorijaamad koos mehhaniseerimiskoolidega ette ligi neli miljonit inimest, neist ligi 2 500 000 traktoristi, 550 000 kombainerit ja 223 000 autojuhti.

Suure Isamaasõja perioodil etendasid need inimesed, tundes hästi kaasaja tehnilisi seadmeid, suurt osa võidu saavutamisel hitlerliku Saksamaa üle, sest traktoristil ja kombaineril oli võrratult kergem tanki käsitseda kui selles suhtes ettevalmistamatul inimesel.

Stalinlike viisaastakute aastail muutus nõukogude küla ilme tundmatuseni. Masina-traktorijaamad muutusid selle energeetika-keskusteks. Pealeselle loodi suur masina-traktori- ja remonditöökodade võrk. Kapitalismi poolt linna ja maa vahel loodud kuristik hakkas kaduma. Seltsimees Stalin ütles partei XVII kongressil: „Järjest tugevamaks muutuvad majandusliku ja kultuurilise koostöö niidid linna ja maa vahel. Maa saab nüüd linnalt ja tema tööstuselt abi traktorite, põllutöömasinate, autode, inimeste ja muude ressursside näol. Ja ka maal endal on nüüd oma tööstus masina-traktorijaamade remonditöökodade, kolhooside igasuguste tööstusettevõtete, väikeste elektriijaamade jms. näol. Kultuurialane kuristik linna ja maa vahel on kadumas.“ Kolhoosid muutusid masina-traktorijaamade abiga suureks jõuks sotsialismi ülesehitamisel, mis oli võimeline vastu panema igasugustele katsumustele.

Ees seisis veelgi suurem töö põllumajanduse kõigi harude mehhaniseerimise alal. Järjekordselt tuli lahendada kompleksse mehhaniseerimise küsimus. ÜK(b)P XVIII kongress (1939. a.) tegi oma otsustega ülesandeks viia kolmandal viisaastakul lõpule põllumajanduslike tööde kompleksne mehhaniseerimine. Meie maa asus juba selle tähtsa ülesande täitmisele. Kuid fašistlike metsaliste reeturlik kallaletung meie kodumaale katkestas nõukogude inimeste loova, ülesehitava töö.

*

Hitlerlased tekitasid meie maale määratut kahju. Nad purustasid suure hulga linnu ja külasid, tapsid ja sandis-

tasid miljoneid inimesi. Nad rüüstasid 98 000 kolhoosi, 1876 sovhoosi ja 2890 masina-traktorijaama, hävitasid või vedasid Saksamaale 137 000 traktorit, 49 000 kombaini, ligi 4 000 000 atra, äket ja teisi põllutööriistu, 885 000 koristus- ja sorteerimismasinat.

Nõukogude valitsus ja UK(b)P Keskkomitee on võtnud tarvitusele kõik vajalikud abinõud selleks, et hitlerlike röövvalutajate hävitustöö tagajärjed lühima ajaga likvideerida. Kolhoositalurahvas, kes sai omal nahal tunda fašistliku orjuse koledusi, ehitab ennenägematu vaimustusega uuesti üles purustatud kolhoose ja masina-traktorijaamu. Uus viisaastakuplaan näeb ette põllumajanduse täieliku taastamise ja edasiarendamise.

UK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumi otsus „Abinõudest põllumajanduse arendamiseks sõjajärgsel perioodil“ on nõukogude rahvale võitlusprogrammiks sotsialistliku põllumajanduse edasisel tugevdamisel ja selle veelgi tõhusamaks arendamisel. UK(b)P Keskkomitee pleenum „omistab esmajärgulist tähtsust põllumajanduse kiireimale taastamisele ja edendamisele kui vajalikule tingimusele kogu NSV Liidu rahvamajanduse edukaks arendamiseks ja rahva materiaalse heaolu edasise tõusu kindlustamiseks.“ Otsuses on näidatud konkreetseid teed selle, kogu nõukogude rahvale eluliselt tähtsa ülesande lahendamiseks ja luuakse materiaalsed tingimused selle teostamiseks. 1947. ja 1948. aasta jooksul saab põllumajandus üle 100 000 uue traktori ja üksi 1947. aastal 510 miljoni rubla väärtuses mitmesuguseid põllumajanduslikke masinaid. Edaspidi muutub nende juurdetulek põllumajandusse üha suuremaks. Masina-traktorijaamade osa UK(b)P KK veebruaripleenumi otsuste täitmisel on eriti suur. Pleenum konstateeris, et „masina-traktorijaamade peaülesandeks on viljasaagi tõstmine teenindatavais kolhoosides, masina-traktoripargi kasutamise edasine paremaks muutmine, traktoritööde kvaliteedi tõstmine ja nende teostamine agrotehnilistel tähtsagadel, viljasaagi õigeaegne koristamine ja natuuras tasumisksmise plaanide täitmine masina-traktorijaamade tööst.“ Sõltuvalt ülesharitud põldude viljasaagist määratakse ka traktoristide töötasu. Sel asjaolul on väga suur tähtsus

masina-traktorijaamade töö kvaliteedi edaspidisel tõstmisel ja masinate ning traktorite kasutamisel.

Meie partei on alati pühendanud suurt tähelepanu masina-traktorijaamade tööle ja on andnud neile suurt abi, eriti vastutusrikkail tööperioodidel, kui põllumajandusel on olnud lahendada uued suured ülesanded. Masina-traktorijaamad on maal mitte ainult energeetika-, vaid ka poliitilisteks keskusteks. Nad teevad suurt poliitilist tööd. Nüüd, sõjajärgsel ajastul, kus põllumajandusel seisavad ees uued grandioossed ülesanded põllumajanduse taastamise ja edasiarendamise alal, on masina-traktorijaama töö veelgi suurem rahvamajanduslik ja poliitiline tähtsus. UK(b)P KK veebruaripleenumi otsuse kohaselt pannakse masina-traktorijaamades ametisse direktorite asetäitjad poliitilisel alal. Sellele tööle saadetakse parimad ning vilunud parteilised töötajad.

Kogu meie suurel maal on laialdaselt arenenud võimas üldrahvalik liikumine kõrgete saakide saamiseks kõigi põllukultuuride alal, põllutööde kõrge kvaliteedi eest ja maksimaalse tööjõudluse eest iga traktori kohta.

EK(b)P Keskkomitee XVI pleenumi otsuses abinõude kohta, mis tagavad UK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumi otsuse täitmise, on näidatud konkreetsed teed selle ajaloolise otsuse elluviimiseks Nõukogude Eesti oludes.

Eesti oludes teenindavad masina-traktorijaamad kehv- ja kesktalupoegade individuaalmajandeid. Nende ülesandeks on aidata töötaval talurahval tõsta oma majandite taset ja luua eeldused Eesti põllumajanduse ümberkorraldamiseks sotsialistlikul alusel. Töötavad talupojad veenduvad omaenda kogemuste varal, et kaasaegsete keeruliste põllumajanduslike masinate täielik ärakasutamine on võimalik ainult sotsialistliku suurmajandi tingimustes.

Masina-traktorijaamade töölised ja kogu Eesti NSV töötav talurahvas on suure vaimustusega asunud nende partei tähtsate otsuste elluviimisele, lülitades kogu nõukogude rahva üldisse võitluse fašistliku okupatsiooni tagajärgede kiirema likvideerimise ja meie maa põllumajanduse edasise veelgi tugevama tõusu eest.

SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI TÄHTSUS MEIE KODUMAA AJALOOLISES SAATUSES

Suurel Sotsialistlikul Oktoobrirevolutsioonil on erakordne ajalooline tähtsus meie kodumaa ja kogu inimkonna saatusele. Enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni oli Venemaa majanduslikus suhtes mahajäänud agraarmaa ja olenes suuresti majanduslikult tugevamaist kapitalistlikest riikidest (USA, Inglismaa, Saksamaa, Prantsusmaa). Territooriumi suuruse poolest oli Venemaa maailmas esimesel kohal ja rahvastiku arvult kolmandal kohal (India ja Hiina järel), kuid tööstustoodangu mahu poolest oli ta maailmas viiendal ja Euroopas neljandal kohal. Kapitalistide ja mõisnike võimutsemise tagajärjel ei suutnud Venemaa eesrindlikele kapitalistlikele maadele järele jõuda, tema majanduslik mahajäämine suurenes aastast aastasse. Kui Venemaal 1900. a. toodeti malmi kaheksa korda vähem kui Ameerikas, kuus korda vähem kui Saksamaal ja kolm korda vähem kui Prantsusmaal, siis 1913. a. toodeti Venemaal malmi juba 11 korda vähem kui Ameerikas, kaheksa korda vähem kui Saksamaal ja neli korda vähem kui Prantsusmaal. Venemaa muutus poolkoloniaalseks, teistest sõltuvaks maaks. Välismaalastele kuulus üle kolme neljandiku suurpankade kapitalidest ja peaaegu pool kõigist tööstuse aktsiakapitalidest. Venemaa lõunarajoonide metallurgia- ja söetööstus sõltusid tervenisti prantsuse, belgia ja inglise kapitalist. Naftatööstus oli peaaegu tervikuna kolme välismaa firma „Oil-Trust“, „Shell“ ja „Nobel“ käes. Välismaalased omasid kullakaevandusi Leena jõe ääres, vedasid välja karusnahku Siberist ja Kaug-Idast, raiusid metsa Valge-Venes. Moskva telefoni võrk oli „Rootsi-Taani-Vene telefoniühingu“ käes. Moskva hoburaudtee kuulus belglastele jne.

Venemaa suuri loodusrikkusi ei kasutatud üldse või siis eksplaateeriti väliskapitali poolt. Ka põllumajandus oli mahajäänud ja omas ühekülgset iseloomu: toodeti peamiselt teravilja. Pärisorjuse riismed takistasid põllumajanduse arenemist. 30 000 suurmõisnikku omas peaaegu niisama palju maad kui 10 000 000 talupoega. Miljoni talundi kohta tuli niisama palju maad — 7 miljonit tiinu — kuipalju omas tsaar Nikolai II perekond. Poolteisel miljonil kulakul oli niisama palju maad nagu oli ülejäänud kaheksal ja poolel miljonil talundil. Põllumajanduse mahajäämine muutus järjest suuremaks. Venemaa eksportis välismaale suurel hulgal vilja, kuid oli sunnitud sisse vedama puuvilla, villa ja muid põllumajanduslikke tooraineid tööstusele.

Kõneldes revolutsioonieelse Venemaa mahajäämusest, on Lenin ja Stalin korduvalt tarvitanud suure vene luuletaja Nekrassovi sõnu: „Sa oled rikas ja armetu, sa oled võimas ja jõuetu, emake Venemaa“. Oma kõnes majandusmeeste nõupidamisel (1931. a.) ütles seltsimees Stalin, et kapitalistidele olid need sõnad hästi teada, seepärast nad peksid alata Venemaad ta mahajäämuse pärast. „Peksid mongoli khaanid. Peksid türgi bekid. Peksid rootsi feodaalid. Peksid poola ja leedu panid. Peksid inglise ja prantsuse kapitalistid. Peksid jaapani parunid. Kõik peksid teda ta mahajäämuse pärast. Sõjalise mahajäämuse pärast, kultuurilise mahajäämuse pärast, riikliku mahajäämuse pärast, tööstusliku mahajäämuse pärast ja põllumajandusliku mahajäämuse pärast. Pekseti seepärast, et see oli tulutoov ja toimus karistamatult... Selline on juba eksplaateerijate seadus — peksa mahajäänuid ja nõrku“. (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 289.)

Raske oli Venemaa tööliste ja töötavate talupoegade seisund. Nende osaks oli vaesus, nälg ja õigusetus.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajalooline tähtsus seisneb selles, et ta põhjalikult muutis meie kodumaa sotsiaalse palge, tema poliitilise, ühiskondliku ja riikliku korra. Rahvad, keda varem oli rõhutud ja eksplaateeritud, said võrdõiguslikeks kodanikeks, sotsialistliku ühiskonna ehitajaiks. Põline vaen rahvuste vahel, ühe rahvuse rõhumine teise poolt asendusid murdmatu sõprusega, vastas-

tikuse koostööga üheõiguslikkuse, vastastikuse lugupidamise ja usalduse alusel. Väliskapitalist sõltunud Venemaa muudeti iseseisvaks, sõltumatuks ja võimsaks riigiks, kellel on tohutu suur rahvusvaheline autoriteet ja kes areneb iseseisvalt, sõltumatult teistest maadest.

Oktoobrirevolutsioon muutis täielikult meie kodumaa ajaloolise saatuse. Juba võitnud Oktoobrirevolutsiooni esimesel päeval lausus Lenin tööliste ja soldatite saadikute nõukogu koosolekul ennustuslikud sõnad: „Nüüdsest peale saabub uus järk Venemaa ajaloos ja antud kolmas Vene revolutsioon peab lõppkokkuvõttes viima sotsialismi võidule“.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon päästis Venemaa orjastamisest imperialistide poolt, tema muutmisest teisejärguliseks riigiks. Võrdlemisi lühikese ajaga — 30 aastaga — on mahajäänud tsaari-Venemaa bolševike tahtel muudetud suureks ja võimsaks kõrgesti arenenud tööstusega riigiks. Selles lühikeses ajavahemikus on meie kodumaa ilme muutunud tundmatuseni. Viletsast, vaesest ja mahajäänud Venemaast on saanud sotsialistlik Venemaa.

Meie maa majanduslik, poliitiline ja kultuuriline aremine toimub inimkonna ajaloos ennenägemata tempoga. Ühelgi teisel maal pole tema parimailgi arenemisaastail esinenud niisugust kiiret majanduslikku kasvu. Selles avaldub eriti kujukalt meie sotsialistliku majandussüsteemi üleolek kapitalistlikust süsteemist.

Kolmekümne aastaga oleme me saavutanud seda, mida poleks saavutanud ei tsaari-Venemaa ega teised rohkem arenenud kapitalistlikud maad saja aasta jooksul. Siinjuures tuleb arvesse võtta, et nende kolmekümne aasta jooksul on meie maa läbi teinud kaks ränka ja laastavat sõda. „Ajalt hõlmasid need sõjad ligi ühe neljandiku kogu Nõukogude riigi olemasolu perioodist. Võttes arvesse, et sõjas tekitatud kahjude täsategemine nõuab suuri pingutusi, võib igaüks mõista, kui vähe meie riigil oli aega rahulikuks loovtööks. Kui meie maa lühikese ajaloolise aja vältel tuli võitjaks kahes sõjas — sõjas interventide vastu ja Teises maailmasõjas — ning jõudis luua võimsa sotsialistliku tööstuse, kõrgesti arenenud sotsialistliku põllumajanduse, tõsiselt

tõsta rahvahulkade kultuurilist taset ja heaolu, siis kõneleb see nõukogude korra ammendamatu elujõust ja selle idee võitmatusest, mille eest võitles meie rahvas, teostades Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni" (Ždanov).

Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni suur ajalooline tähtsus seisneb selles, et ta lõi maailma imperialismi rindesse mõra. Imperialistlik kodanlus kukutati ühel kõige suuremal kapitalistlikul maal. Esmakordselt inimkonna ajaloos tõusis võimu juurde proletariaat. „Esmakordselt inimkonna ajaloos tõusis palgatöölise klass, tagakiusatute, rõhutute ja kurnatute klass valitseva klassi seisundisse, nakatades oma eeskujuga kõigi maade proletaarlasi" (Stalin, „Leninismi küsimusi", lk. 154). Vabrikud, tehased, raudteed, pangad, maa ja maapõuevarad kuulutati üldrahvalikuks omanduseks. Kodanluselt võeti poliitilised õigused. Kodanlik riigiparaat purustati, kogu võim anti üle nõukogudele, varem rõhutatud rahvustele anti vabadus ja üheõiguslus.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, mille valmistas ette ja viis läbi Lenini-Stalini partei, on inimkonna ajaloos esimene revolutsioon, mis on võinud rahvale näidata mitte üksnes oma poliitilisi, vaid ka materiaalseid tulemusi... Selles on meie revolutsiooni jõud ja võitmatuus.

*

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel sai Venemaa poliitilises suhtes kõige eesrindlikumaks maaks maailmas. Meie maa riiklik ja poliitiline kord on täiuslikum kui mistahes teise maa kord. Tsaari-Venemaalt päritud rahvamajandus ja kultuur olid väga madalal tasemel. Imperialistliku sõja (1914.—1918. a.) ja kodusõja ajal (1918.—1920. a.) tabas rahvamajandust täielik langus. Nii baseerus Nõukogude Venemaa oma esimesil eluaastail kõige eesrindlikumal poliitilisel korral ja väga mahajäänud majandusel.

Meie partei, Lenin ja Stalin mõistsid selgesti, et niisugune olukord ei tohi kesta. Oli tarvis luua eesrindlik, meie poliitilisele korrale vastav majandus. Selles oli noore Nõukogude Venemaa päästmine. Juba 1918. a. seadis Lenin nõukogude võimu esmajärguliseks ülesandeks rasketööstuse

arendamise, maa kindlustamise kõigi vajalike toorainelike ja tööstusharudega. Lenin tõstis üles maa elektrifitseerimise küsimuse.

Niipea kui oli lõppenud kodusõda, koostati 1920. a. Lenini juhtimisel ja algatusel ajalooline Venemaa elektrifitseerimise plaan (GOELRO), mis oli arvestatud 10—15 aastaks. Selle plaani järgi oli ette nähtud tööstustoodangu suurendamine 80—100% võrreldes 1913. aastaga ja 13—14 korda võrreldes 1920. aastaga. Lenin nimetas seda plaani meie partei teiseks programmiks.

Peamine tähelepanu pöörati selles plaanis rasketööstusele. Lenin ütles, et „suurtööstus on aluseks üleminekul sotsialismile, mis tootmisjõudude seisundi vaatekohast, s. t. kogu ühiskondliku arenemise põhikriteeriumi järgi on sotsialistliku majandusorganisatsiooni aluseks“ („Teosed“, XXIV k., lk. 254).

Nii seati meie sotsialistliku majanduse arendamise aluseks nõukogude võimu olemasolu esimestest aastatest peale riiklik plaan kui meie rahvamajanduse arendamise seadus. See on iseloomulik meie majandusele, mis põhjalikult erineb kapitalistlikust majandusest, sest tootmisvahendite eraomanduse tõttu ei saa viimast juhtida ühtse plaani järgi.

Rahvamajanduse planeerimine võimaldas meie valitsusel ühtlustada ja koordineerida kogu rahva loovat tööd. Plaani abil suunavad riik ja partei meie maal kõiki rahva jõude, kõiki ressursse järje- ning sihikindlalt ühele eesmärgile. Seda pole võimeline tegema ükski kodanlik valitsus ühelgi kapitalistlikul maal.

Sotsialismi ülesehitamine majanduslikult mahajäänud maal oli väga raske. Lenin on korduvalt öelnud, et võrreldes eesrindlike maadega oli venelastel kergem alustada suurt proletaarset revolutsiooni, kuid raskem on selle jätkamine ja lõpliku võidu saavutamine sotsialistliku ühiskonna täielikuks organiseerimiseks. Need Lenini arvamused leidsid täielikult kinnitust. Erakordseid raskusi sotsialismi ülesehitamisel oli suuteline ületama ainult meie partei, Lenini-Stalini partei.

Sõjas purustatud rahvamajanduse taastamiseks esitas Lenin geniaalse plaani: taastada algul põllumajandus, kind-

lustada kergetööstuse kasvu ning kasutades siis rahvamajanduse üldist tõusu, koguda vajalikke vahendeid ja pöörata peamine tähelepanu rasketööstuse ülesehitamisele kui sotsialismi ainukesele alusele, mis on võimeline reorganiseerima kõik muud rahvamajanduse harud. Seda Lenini plaani täites tuli meie maa võrdlemisi kergesti toime esimese ülesandega: sõjas purustatud rahvamajanduse taastamisega. 1924./1925. majandusaastal lähenes põllumajandus juba sõjaeelsele tasemele, suurtööstus aga andis ligi kaks kolmandikku sõjaeelsest tööstustoodangust. Samal aastal kulutati kapitaalehitustöödeks 385 miljonit rubla. Edukalt täideti maa elektrifitseerimise plaani.

Rahvamajanduse taastamine võimaldas tunduvalt parandada tööliste ja talupoegade materiaalsel olukorda. Suuresti tõsteti tööliste töötasu, samuti anti tõsist materiaalsel abi kehvematele talupoegadele. Rahva hulgas kasvas veelgi enam meie partei autoriteet ja mõju.

Kuid nagu eespool nägime, oli tsaari-Venemaa maha jäänud maa ja seetõttu ei võinud rahvamajanduse taastamine sõjaeelse tasemeni rahuldada Nõukogudemaad, tõusva sotsialismi maad. Oli tarvis luua võimas tööstus, et selle alusel ümber korraldada põllumajandus ja kõik teised rahvamajanduse harud. Täie teravusega kerkis üles küsimus meie ülesehitustöö perspektiividest ja iseloomust, meie kodumaa saatusest.

Seltsimees Stalin ütles: „Me oleme eesrindlikest maadest 50—100 aasta võrra maha jäänud. Me peame selle vahe-maa kümne aastaga ära käima. Me kas teeme seda, või meid pigistatakse puruks.“

Trotskistid, buhhaarinlased ja kõik teised rahva huvide reetjad, kes ihkasid Venemaal kapitalismi taastamist, ühinesid üheks blokiks ja tegid katset parteid kõrvale eksi-tada leninlikult teelt. Nad püüdsid parteile ja rahvale tõen-dada, et sotsialismi ülesehitamine ühel maal on võimatu, pealegi veel niisugusel mahajäänud maal nagu Venemaa, kui seda ei toeta teiste maade töölised. Talurahvas olevat nende arvates sotsialismile vaenulik, mistõttu kokkupõrked tööliste ja talupoegade vahel on vältimatud. Nad ennustasid rasket majanduskriisi ja Nõukogude Venemaa hävingut.

Meie parteil tuli pidada kestvat ja ägedat võitlust opositsiooniga. Erilist aktiivsust avaldasid parteile vaenlikud jõud pärast Lenini surma. Võitluses trotskismi ja kõigi teiste antileninlike rühmitiste vastu on suur ajalooline tähtsus seltsimees Stalini sõnavõttudel. Seltsimees Stalin purustas trotskismi ideeliselt, koondas meie partei stalinliku keskkomitee ümber, näitas kätte edasimineku teed sotsialismile ja relvas tas meie partei ning rahva usuga sotsialismi võidusse. Tehes kokkuvõtte võitlusest trotskismiga ütles seltsimees Stalin: „Kui poleks purustatud trotskismi, siis poleks olnud võimalik võidu saavutamine uue majanduspoliitika tingimustes, poleks olnud võimalik praeguse Venemaa muutmine sotsialistlikuks Venemaaks.“

Seltsimees Stalini juhtimisel ja Lenini juhendeid järgides viis partei meie maa julgesti sotsialistliku ülesehituse teele. Isegi oma raske haiguse ajal kirjutas Lenin rea tähtsaid artikleid, milles ta tegi kokkuvõtte tehtud tööst ja esitas geniaalse plaani sotsialismi ülesehitamiseks meie maal, plaani töötavate talupoegade kaasatõmbamiseks sotsialistlikule ülesehitustööle. See oli Lenini kuulus kooperatsiooni plaan. „Lenin oli arvamusel, et kooperatsioon üldse ja põllumajanduslik kooperatsioon eriti on miljonitele talupoegadele kättesaadav ja arusaadav tee, mis viib nad väikeselt üksikmajapidamiselt suurte kooperatiivsete tootmisühenduste — kolhooside — juurde. Lenin märkis, et põllumajanduse arenemine meie maal peab kulgema seda teed, et talupojad tõmmataks kooperatsiooni kaudu sotsialistlikule ülesehitustööle; seda teed, et kollektivismi alged järk-järgult sisestataks põllumajandusse, esialgu põllumajandussaaduste müügi alal, hiljem aga tootmise alal. Lenin osutas, et proletariaadi diktatuuri ja tööliklassi ning talurahva liidu olemasolu puhul, kui on kindlustatud talurahva juhtimine proletariaadi poolt, ja sotsialistliku tööstuse olemasolu puhul, — on õigesti organiseeritud ja miljoneid talupoegi hõlmav tootmiskooperatsioon selleks vahendiks, mille abil saab meie riigis üles ehitada täieliku sotsialistliku ühiskonna“. („ÜK(b)P ajaloo lühikursus“, lk. 258—259.)

Purustanud ideeliselt trotskismi, näitas partei rahvale ülesehitustöö perspektiive, edasiliikumisteid sotsialismile. Par-

tei ees seisis ülesanne: ehitada kogu maal üles sotsialistlik majandus, tõrjuda kapitalism välja kõigilt majandusliku elu aladelt. Selle grandioosse, ajaloolise ülesande täitmisel lähtus partei maa industrialiseerimisest. „Riigi sotsialistlik industrialiseerimine osutub selleks pealüliks, millest on vaja alustada sotsialistliku rahvamajanduse ülesehitamise arendamist“. (Samas, lk. 269—270.)

Lenini suurt ettevõtet jätkates kaitses seltsimees Stalin võitluses vaenlastega sotsialismi ideed, põhjendas ja töötas välja õpetuse sotsialismi ülesehitamisest meie maal, õpetuse maa sotsialistlikust industrialiseerimisest ja põllumajanduse kollektiviseerimisest. Teatavasti puudusid sotsialismi ülesehitamiseks kogemused ja neid polnud ka kuskilt saada, oli tarvis endal leida konkreetsed ülesehitustöö vormid. Ilma edasiliikumisteede teoreetilise valgustusega, ilma sihikindla juhtimiseta partei ja seltsimees Stalini poolt poleks olnud võimalik kindel edasiminekuks. Seltsimees Stalin relvastas parteid ja rahvast täpsete teadmistega sotsialismi ülesehitamise teedest ja meetodeist, ta sisendas rahvale raudset võidutahet, kindlat otsustavust võita igasugused raskused teel sotsialismile. Võttes aluseks Stalini geniaalsed ideed maa industrialiseerimise sotsialistlikust meetodist ja põllumajanduse kollektiviseerimisest, lõi nõukogude rahvas lühikese ajaga võimsa sotsialistliku majanduse. Seltsimees Stalin näitas, et meie sotsialismi ülesehitavale maale pole mitte ükskõik, missugune on ta tööstus. Meil peab olema niisugune tööstus, mis võib kindlustada meie majanduse iseseisvust ja sõltumatust teistest maadest. Meie tööstus peab olema aluseks kõigi rahvamajandusharude rekonstrueerimisele ning meie kodumaa sõjalisele võimsusele. Selleks on võimaline ainult rasketööstus, mis valmistab tootmisvahendeid. Sotsialistliku industrialiseerimise südamikuks peab saama masinaehitustööstus.

Suurtööstusel, mis on sotsialismi ainsaks materiaalseks baasiks, on veel teine väga tähtis külg. Koos tööstusega kasvab tööliklass, tugevnevad tema positsioonid, jõudude vahekord muutub sotsialismi kasuks. Maa industrialiseerimise vajaduse kutsus esile niihästi rahvusvaheline kui ka sisemine olukord. Oli eluliselt tähtis säilitada poliitiline ja

majanduslik iseseisvus, sõltumatus teistest maadest, ja luua baas, alus kogu rahvamajanduse sotsialistlikuks ümberkorraldamiseks. Seepärast ütles Lenin Oktoobri ajal: „Kas surm või järelejõudmine ja ettejõudmine eesrindlikest kapitalistlikest maadest.“

Partei XIV kongressil (1925. a.) formuleeris seltsimees Stalin meie partei peajoone rahvamajanduse ülesehitamisel järgmiselt: „Meie maa muutmine agrarmaast tööstusmaaks, mis oleks suuteline tootma tarvilikke seadmeid oma jõududega, — selles seisab meie peajoone olemus ja alus. Me peame korraldama asja nii, et kõik majandusmeeste mõtted ja püüded oleksid suunatud just sinnapoole, meie maa muutmisele sisseseadeid importivast maast neid sisseseadeid tootvaks maaks. Selles on meie maa majandusliku iseseisvuse põhiline tagatis. See garanteerib, et meie maa ei muutuks kapitalistlike maade ripatsiks“. Meie partei XIV kongress võttis vastu Stalini ettepanekud kui partei poliitika vankumatu aluse.

Partei vaenlased — trotskistid, buhhaarinlased ja kõik teised parteivastased rühmad — võtsid kongressi otsused ägeda rünnaku alla. Nad väitsid, et see grandioosne ülesanne on teostamatu ja nõudsid tähelepanu koondamist mitte rasketööstusele, vaid kergetööstusele, mis toodab laiatarbekaupu. Nad spekuleerisid raskustele, mis on seotud rasketööstuse loomisega, ja kergetööstuse arendamise eelistele, mis vahenditult rahuldab rahva kiiresti kasvavaid vajadusi. Nii püüdsid nad sundida parteid loobuma meie maa iseseisvaks tegemisest, muuta meie kodumaa kapitalismi ripatsiks ja kergendada kapitalistlike vahekordade taastamist.

Partei ja seltsimees Stalin hülgasid selle poliitika, millel polnud midagi ühist sotsialistliku majanduse loomise leninliku plaaniga.

Seltsimees Stalin näitas, et industrialiseerimise sotsialistlik meetod põhjalikult erineb kapitalistlikust meetodist.

Lähtepunktiks rasketööstuse loomisel kapitalismi juures on kergetööstus, kus pikema perioodi vältel toimub ressursside akumulatsioon, mis seejärel juhitakse rasketööstusesse. Sellega rööbiti toimub teiste rahvaste paljaksriisumine, mille eesmärgiks on samuti ressursside kogumine

rasketööstuse loomiseks. Selleks pikaajaliseks protsessiks, mis toimub teiste rahvaste arvel, kulus kapitalistlikes maa-des aastakümneid. „On arusaadav, et kommunistlik partei ei võinud asuda sellele teele. Partei teadis, et sõda läheneb, et ilma rasketööstuseta on võimatu maad kaitsta, et on vaja kiiresti asuda rasketööstuse arendamisele, et selles hiljaks jääda tähendab kaotada. Partei pidas meeles Lenini sõnu, et ilma rasketööstuseta on võimatu maa sõltumatust kaitsta, et ilma temata võib nõukogude kord hukkuda. Seepärast hülgas kommunistlik partei meie maa industrialiseerimise „tavalise“ tee ja alustas maa industrialiseerimist rasketööstuse arendamisega. See oli väga raske, kuid teostatav. Suurt abi osutas selles tööstuse ja pankade natsionaliseerimine, mis võimaldas ressurside kiiret kogumist ja suunamist rasketööstusse.

Ei saa olla kahtlust, et ilma selleta poleks olnud võimalik saavutada meie maa muutmist industriaalmaaks niivõrd lühikese ajaga.“ (Stalin.)

Meie ei saanud minna teisi rahvaid riisuma, nagu seda teevad kodanlus ja kapitalistlikud valitsused. Meile keelduti laenu andmast, seepärast tuli kõik ressursid leida siseriigist. Ja nad leitigi. Oma jõudude ja vahenditega lõi meie rahvas oma maa võimsuse. Ja koos tööstuse kasvuga suurenes ka meie rahva heaolu.

Seltsimees Stalin märkis kolme iseärasust, mis kindlustasid meie maale võidu sotsialistliku majanduse loomisel. Esimeseks oli meie rahva aktiivsus ja ennatsalgavus, entusiasm ja ettevõtlikkus, kolossaalne energia sotsialistliku võistluse ja lööktöö arendamisel, teiseks oli kindel juhtimine partei ja valitsuse poolt, kes kutsusid masse ületama kõiki ja igasuguseid raskusi teel eesmärgile, kolmandaks olid erilised väärtused ja eelised, mida omab nõukogude majandussüsteem, sisaldades kolossaalseid võimalusi kõigi ja igasuguste raskuste ületamiseks.

Need põhilised asjaolud võimaldasidki meie maal ennenägemata lühikese ajaga luua sotsialistliku majanduse.

Juba esimene viisaastak (1928—1932) tõi meie maale suurepäraseid võite. Rahvatulu, mis 1913. a. moodustas 21 miljardit rubla, kasvas 1932. a. 45,5 miljardi rublani. Viis-

aastaku jooksul kahekordistus malmi- ja söetootmine. Loodi terve rida uusi tööstusharusid: traktori-, auto-, masinaehitus-, keemia- ja põllumajanduslike masinate ehitamise tööstus jne. Võrreldes 1928. aastaga suurenes kergetööstuse toodang 187% võrra. Tunduvalt paranes töötajate materiaalne olukord.

Esimese viisaastaku lõpuks olid toimunud grandioossed muudatused põllumajanduses. Teostades Lenini kooperatsiooniplaani ja juhindudes seltsimees Stalini õpetusest põllumajanduse kollektiviseerimisest, saavutas partei selles ajavahemikus põllumajanduse arenemises põhjaliku murrangu. „Partei lähtus sellest, et proletariaadi diktatuuri kindlustamiseks ja sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks on peale industrialiseerimise vajalik veel üleminek individuaalselt väiketalumajapidamiselt traktorite ja moodsate põllutöömasinatega varustatud kollektiivsele suurmaapidamisele kui Nõukogude võimu ainsale kindlale alusele maal.

Partei lähtus sellest, et ilma kollektiviseerimata on võimatu juhtida meie maad sotsialismi majandusliku alusmüüri ehitamise avarale teele, on võimatu päästa paljumiljonilist töötavat talurahvast vaesusest ja pimedusest“ (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 336).

Leninismi alusel suutis partei kasvatada talurahvast kollektivismi vaimus ja tõendada talle sotsialistliku suurmajapidamise eelseid väikemajapidamise ees. Nii ühines talurahvas vabatahtlikult kolhoosidesse. Põllumajanduse massilise kollektiviseerimise alusel likvideeriti kulaklus kui klass ja põllumajandus muutus ühetüübiliseks sotsialistliku tööstusega. See oli üks meie kommunistliku partei suurimaid saavutusi, mis on samaväärne saavutustele 1917. a. oktoobris, kus kukutati kapitalistide ja mõisnike võim.

Tohutu suure hulga (ligi 25 miljonit) talundite asemele loodi üle 200 000 kollektiivmajandi. Väiketalupoeglikust ja mahajäänud maast muutus NSV Liit maailma kõige võimsama põllumajandusega maaks, kus põllumajanduse organiseerimise aluseks on kollektiivne töö. Põllumajanduse kaubatootlikkus kasvas enam kui kaks korda. Märksa tõusis viljakus. Uksnes esimese viisaastaku jooksul laienes külvipind 21 miljoni hektaari võrra.

Esimese viisaastaku perioodil viidi põllumajanduse kollektiviseerimine põhiliselt lõpule. Rohkem kui 60% talundeist ühines vabatahtlikult kolhoosideks. Nõukogude küla majandus muutus sotsialistlikuks. Tehes kokkuvõtte esimese viisaastaku saavutustest seadis seltsimees Stalin parteile põhiülesandeks „kindlustada kolhoose organisatsiooniliselt, rookida sealt välja kahjurlikud elemendid, valida kolhooside jaoks õiged, läbiproovitud bolševistlikud kaadrid ja muuta kolhoosid tõeliselt bolševistlikeks“.

Teise viisaastaku (1932—1937) teostamine ja kolmanda viisaastaku (1938—1940) osaline teostamine tõid meie maale veelgi suuremaid võite. Esimese ja teise viisaastaku jooksul lahendati maa industrialiseerimise ning põllumajanduse kollektiviseerimise ülesanne. Meie maa astus sotsialismiperioodi. Oli üles ehitatud sotsialistlik ühiskond, millest olid unistanud inimkonna parimad pead. Stalinlikud viisaastakud muutsid meie kodumaa ilme põhjalikult. Suurtööstuse üldmaht oli teise viisaastaku lõpuks 8,2 korda suurem kui 1913. a. Sõja eel, 1940. a., andis aga meie tööstus tervikuna 12 korda rohkem toodangut kui 1913. a. Valmistati 20 korda rohkem tootmisvahendeid. Malmi tootis meie maa peaaegu 4 korda, terast 4,5 korda ja sütt 5,5 korda rohkem kui 1913. aastal. Toiduteravilja-toodang suurenes samal ajal 17 miljoni tonni võrra. Töölise ja teenistujate arv, mis 1913. a. oli 11,4 miljonit, oli 1940. a. 30,4 miljonit.

Lühikese ajaga oli Nõukogude Liit ületanud majandusliku mahajäämuse ja muutus majanduslikult tugevaks, iseseisvaks ja sõltumatuks maaks. Tööstuse ja masinaehituse ulatuse poolest saavutas meie maa Euroopas esikoha ja maailmas teise koha. Esimene koht Euroopas kuulus meie maale ka nafta-, rauamaagi- ja terasetoodangu alal. Põllumajanduslike masinate ehitamise poolest tõusis NSV Liit esikohale niihästi Euroopas kui ka kogu maailmas.

Sotsialistlik põllumajandus sai suurel hulgal komplitseeritud põllutöomasinaid. 1940. a. töötas meie põllumajanduses 523 000 traktorit, 182 000 kombaini, suur hulk teisi komplitseeritud põllutöomasinaid ja veoautosid.

1940. aastaks oli tööstuse ja põllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine kaasaegse tehnika alusel lõpule viidud.

XVIII parteikongressil (1939. a.) ütles seltsimees Stalin: „Meie tööstuse ja põllumajanduse aluseks on nüüd uus, moodne tehnika. Liialdamata võib ütelda, et tootmistehnika seisukohalt, tööstuse ja põllumajanduse uue tehnikaga küllastamise seisukohalt on meie maa kõige eesrindlikum, ükskõik missuguse teise maaga võrreldes...” (Stalin, „Leninismi küsimusi”, lk. 506.)

Tootmisvahendite ja -riistade ühiskondlik omandus on vankumatuks aluseks, millel meie rahvas partei juhtimisel ehitab sotsialistlikku korda. NSV Liidu Konstitutsioonis on öeldud: „NSV Liidu majandusliku aluse moodustavad sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisriistade ning -vahendite sotsialistlik omand, mis on kindlustunud kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, tootmisriistade ja -vahendite eraomandi kaotamise ja inimese teise inimese poolt ekspluateerimise hävitamise tulemusena”.

See on meie rahva suurimaid ajaloolisi saavutusi.

XVIII parteikongressil (1939. a.) seadis partei meie maa rahvaste ette uue grandioosse ülesande: järele jõuda ja ette jõuda eesrindlikest kapitalistlikest maadest ka majanduslikus suhtes, s. t. tööstustoodangu poolest ühe elaniku kohta. Vaimustusega asusid meie maa tööliised, talupojad ja haritlased selle ajaloolise ülesande täitmisele. Meie maale, mis oli vabanenud kapitalismi köidikuist ja oli üles ehitatud uue sotsialistliku majanduse, on see ülesanne reaalne. Selle ülesande täitmisele jõudis ta üsna lähedale, kuid siis katkestas hitlerlik Saksamaa meie rahva loovtöö.

Stalinlike viisaastakute perioodil oli meie rahvamajanduse kasv võrratult kiirem kui mistahes kapitalistlikul maal. Võrreldes 1913. aastaga oli NSV Liidu tööstus 1938. aastaks kasvanud rohkem kui üheksakordseks, tähtsamate kapitalistlike maade tööstus aga põlnud jõudnud kuigi palju kaugemale sõjaeelset tasemest. Protsentides väljendub tähtsamate kapitalistlike maade tööstuse kasv 1913. a. võrrelduna järgmiselt: Ameerika Ühendriikides 20%, Inglismaal 13% ja Prantsusmaal isegi langus, kõigest 93,2% sõjaeelset tasemest.

Eksploatatsiooni puudumine, uue tehnika kasutuselevõtt, meie rahva heaolu tõus, kultuuriline ja jõukas elu linnas ja

maal ning uued kaadrid, kes üles kasvasid stalinlike viis-aastakute perioodil ning olid täiuslikult omandanud kaas-aegse tehnika — kõige selle alusel sündis stahhaanovlik liikumine, mis kiiresti haaras kogu maa ja sai võimsaks teguriks sotsialistliku ülesehitustöö kiirendamisel. Stahhaanovlased kummutasid vanad tehnilised normid ja vanad vaated tehnikale, nad löid uued sotsialistlikud normid ja uue sotsialistliku suhtumise töösse ning tehnikasse. „Just sellepärast on stahhaanovlik liikumine oma põhialuselt sügavalt revolutsiooniline“ (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 437).

Nii luuakse meie maal sotsialismi tingimustes kõrgem tööjõudlus kui kõige arenenumate kapitalistlike maade tingimustes. Sellel põhialusel saavutataksegi meie maal majanduslik üleolek arenenud kapitalistlikest maadest, täielik toiduainete ja igasuguste tarbeesemete küllus.

*

Koos rahvamajanduse kasvuga, meie majanduse ümberkorraldamisega sotsialistlikul alusel tõusid rahva poliitiline teadvus ja kultuuriline tase. „Oktoobrirevolutsioon on revolutsioon mitte üksnes majanduslike ja ühiskondlik-poliitiliste vahekordade valdkonnas. Ta on ühtlasi vaimne revolutsioon, revolutsioon töölisklassi ideoloogias“ (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 158). Sotsialistliku ülesehitustöö aastail kasvas rahvas poliitiliselt ja kultuuriliselt, ta muutus hoopis teissuguseks kui ta oli olnud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajal. „Me pole enam need venelased, kes me olime enne 1917. aastat, ja ka Venemaa pole meil enam see, ning iseloom on meil teine. Me muutusime ja kasvasime koos nende suurte ümberkujundustega, mis põhjalikult muutsid meie maa ilme“ (Ždanov).

Meie tööliste, töötavate talupoegade ja haritlaste teadvuses toimusid suured muudatused. Põhjalikult muutus vaade tööle. Kui varem peeti tööd häbistavaks ja raskeks koormaks, siis meie tingimustes on valdava enamiku tööliste juures töö saanud au, kuulsuse ja vapruste asjaks. Kolhoositalurahvas on oma põhimassis kujunenud teadlikuks

sotsialistliku ühiskonna ülesehitajaks, olles vabanenud väikekodanlikest kommetest ja harjumustest. Rahva hulgest võrsus uus sotsialistlik haritlaskond, kes on kasvatatud marksismi-leninismi eesrindlike ideede alusel.

Meie vennasvabariigid, kes varem olid majanduslikus ja kultuurilises suhtes mahajäänud, olles minevikus rahvusliku rõhumise all, on nõukogude võimu ja rahvaste koostöö tingimustes muutunud õitsvaiks vabariikideks. See oli võimalik ainult leninlik-stalinliku rahvuspoliitika alusel. Imperialistlike maade kolooniad ei saa unistadagi niisugustest saavutustest tingimustes, kus neid rõhuvad metropolid. Vene rahva kui Nõukogude Liidu süsteemis juhtiva rahvuse vastastikused suhted kõigi teiste NSV Liidu rahvustega erinevad suuresti imperialistlike maade vastastikustest suhetest nende kolooniatega. „Põhiliseks erinevuseks on see, et kapitalistlikes riikides on olemas rahvuslik rõhumine ja rahvuslik orjastamine, meil, Nõukogude Liidus, aga on juurteni hävitatud nii üks kui teine. Seal, kapitalistlikes riikides on esimese järgu rahvuste, eesõigustatud rahvuste, „riigirahvuste“ kõrval teise järgu rahvused, „mitte riigirahvused“, mittetäisõiguslikud rahvused, kel puuduvad ühed või teised õigused ja ennekõike riiklikud õigused. Meil, NSV Liidus, on vastupidiselt hävitatud kõik need rahvusliku ebavõrdsuse ja rahvaste rõhumise atribuudid. Meil on kõik rahvused üheõiguslikud ja suveräänsed, sest varem valitsenud suurvene rahvuse rahvuslikud ja riiklikud eesõigused on hävitatud. Juttu pole muidugi mitte deklaratsioonidest rahvuste võrdsuse kohta. Igasugustel kodanikel ja sotsiaaldemokraatlikel parteidel on rohkesti deklaratsioone rahvuste võrdsusest. Mis maksavad deklaratsioonid, kui neid ellu ei viida? Juttu on nende klasside hävitamisest, kes innustavad, algatavad ja teostavad rahvuste rõhumist. Niisugusteks klassideks olid meil mõisnikud ja kapitalistid. Me kukutasime need klassid ja hävitasime seega rahvusliku rõhumise võimaluse“. (Stalin, „Leninismi küsimusi“, 10. venekeelne väljaanne, lk. 188.)

Niisugune rahvuspoliitika on kapitalismi tingimustes mõeldamatu, sest seal on võimul kapitalistid ja mõisnikud, kes loomulikult teostavad rõhumispoliitikat.

Ka on rahvuspoliitika tulemused meil ja kapitalistlikes maades täiesti erinevad. Olgu vaadeldud näitena Kasahhi NSV, mis minevikus oli tsaaririigi koloonia, mahajäänud tehnika ja kultuuriga. Nõukogude võimu aastail on Kasahstan muutunud üheks eesrindlikumaks liiduvabariigiks kõrgesti arenenud tööstusega. Võrreldes 1913. aastaga oli suurtööstuse üldtoodang 1939. aastaks kasvanud 17 korda. Kasahhi NSV-s on kõrgesti arenenud kivisöe-, vase-, nafta- ja tinatööstus. Mahajäänud põllumajandus on muudetud suureks, eesrindlikuks sotsialistlikuks põllumajanduseks. Enne revolutsiooni olid kasahhid peaaegu kõik kirjaoskamatud, nüüd aga on kirjaoskamatuid jäänud üsna vähe, rahvas on muutunud kultuurseks. Varem polnud Kasahstanis ühtki kõrgemat õppeasutist, nüüd on aga seal 20 ülikooli, 33 teaduslikku uurimisasutist, oma Teaduste Akadeemia, 40 teatrit. Tsaarismi ajal aga polnud kasahhidel isegi oma kirja-tähestikku. Nõukogude võimu ajal loodi rahvuslik haritlaskond.

Ja sedasama võib öelda iga vabariigi kohta. Mida rohkem oli ta mahajäänud minevikus, seda suuremad on nõukogude võimu 30 aasta jooksul saavutatud tulemused.

Sellest ajast kui Eesti astus Nõukogude Liitu, on möödunud kõigest seitse aastat, millest neli aastat pealegi langes saksa okupatsioonile. Aga juba nüüd on saavutatud suuri edusamme. Hoogsalt arenevad rahvamajandus, kultuur ja teadus. Kas oleks võinud Eesti nii kiiresti taastada oma purustatud majandust ja kultuuri, kui ta poleks kuulunud Nõukogude Liitu? Selleks oleks kulunud aastakümneid, Eesti oleks paratamatult muutunud suurte kapitalistlike maade ripatsiks veelgi enamal määral kui ta oli seda enne ühinemist Nõukogude Liiduga.

Kõigis meie vennasvabariikides areneb kiiresti vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik kultuur, mis kasvab koos Nõukogude riigi tugevnemisega. Arenevad teadus, kunst ja kirjandus. Veel kunagi varem pole NSV Liidus olnud nii soodsaid võimalusi kultuuri arenemiseks nagu nüüd, nõukogude võimu tingimustes.

Sotsialismi ülesehitamisele meie maal kaasneb suur kultuuriline revolutsioon. XVIII parteikongressil (1939. a.) ütles

seltsimees Stalin: „Me tahame teha kõik töölised ja kõik talupojad kultuurseteks ja haritud inimesteks, ja me teeme seda ajajooksul.“

Kõigis vabariikides on meil kehtestatud üldine algharidus rahvuslikus keeles. Uksnes teisel viisaastakul rajati 20 607 kooli, nendest üle 16 000 maal. 10—12 sõjaeelse aasta jooksul rajati üle 60 000 kooli. Õpilaste arv suurenes peaaegu viiekordseks. Elanikkonna hulgas on likvideeritud kirjaoskamatus. Kõigist rahvustest lapsed käivad oma emakeelsetes koolides.

Kas on niisugust olukorda ühelgi kõrgesti arenenud majandusega kapitalistlikul maal? Vaatleme näiteks Ameerika Ühendriike, mille kultuur on nii kiidetud. Hiljuti tegi USA kohtuminister Clark järgmise avalduse: „Ühendriikides on praegu mitu miljonit last, kes ei käi koolis, rohkem kui kaks miljonit last käib koolis väga vähe, kolm miljonit täiskasvanut pole kunagi koolis käinud ja 10 miljonit on saanud niivõrd puuduliku hariduse, et nad tegelikult on kirjaoskamatud.“ Niisugune on olukord Ameerikas.

Alg- ja keskhariduse väljaarendamise alusel on meie maal nõukogude võimu aastail loodud laialdane kõrgemate koolide võrk. Kui tsaari-Venemaal oli 91 ülikooli, milles õppis 112 000 üliõpilast, siis NSV Liidus töötab praegu ligi 800 ülikooli 670 000 üliõpilasega. See on rohkem kui kõigis Euroopa riikides kokku. Praegu töötab Nõukogude ülikoolides 65 000 professorit, s. o. 10 korda rohkem kui tsaari-Venemaal.

Nii on leninlik-stalinlik rahvuspoliitika aluseks kõigi rahvaste kultuuri õitsengule. Silmapaistev osa sotsialistliku kultuuri loomisel, kindlustamisel ja edasiarendamisel kuulub suurele vene rahvale — esimesele rahvale nõukogude võrdsete rahvaste sõbralikus peres.

Ainult leninlik-stalinliku rahvuspoliitika alusel võisid meie rahvad saavutada neid ajaloolisi võite, mida nad tähistavad üldrahvalikul pidupäeval, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeval. Sotsialismi üha suurenevate võitude alusel kasvab ja suureneb nõukogude riikliku ning ühiskondliku korra tugevus, meie kodumaa majanduslik ja sõjaline võimsus.

Meile hitlerliku Saksamaa poolt pealesunnitud Suur Isa-
maasõda näitas kogu maailmale sotsialistliku Venemaa
tugevust ja võimsust. Selles sõjas demonstreeris Nõukogude
Liit hiilgavalt meie ühiskondliku ja riikliku korra purusta-
matut tugevust ning elujõudu, meie relvastatud jõudude
võitmatust. Meie maa autoriteet rahvusvahelisel areenil on
kasvanud enneolematult. Kunagi veel pole meie maale maa-
ilma rõhutud ja ekspluateeritavad rahvad vaadanud sellise
vaimustuse ja lootusega nagu sõja ajal ja pärast seda. Sõja
tulemusena laienesid Nõukogude Liidu piirid tunduvalt,
märksa paranes tema strateegiline seisund. Varem meie
kodumaalt ärakistud territooriumid ja rahvad on taas ühen-
datud vennalikus liidus.

Nõukogude Liit on näidanud maailma rõhutud rahvastele
eeskuju poliitiliste, majanduslike, kultuuriliste ja rahvuslike
küsimuste lahendamisel. Nõukogude Liidu rahvad on tõen-
danud, et nad võivad väga hästi toime tulla ilma mõisnike
ja kapitalistideta, ilma ekspluateerijate ja rõhujateta. „Sõja
õppetunnid kõnelevad sellest, et nõukogude kord on osutu-
nud mitte üksnes maa majandusliku ja kultuurilise arengu
organiseerimise parimaks vormiks rahuliku ülesehitustöö
aastail, vaid ka rahva kõigi jõudude mobiliseerimise pari-
maks vormiks vaenlasele vastupanuks sõja ajal“ (Stalin).

NSV Liidu võidud sõja ajal ja edusammud rahuliku üles-
ehitustöö aastail innustavad kogu maailma rõhutuud võit-
lusse oma sõltumatuse ja vabaduse eest. Kõik see äratub
imperialistide ja uue sõja õhutajate juures üha kasvavat
viha Nõukogude Liidu vastu.

Kuid meie rahvad vaatavad kindlalt tulevikku. Sõjaõhu-
tajate urgitsustele vastavad nad uute töökangelastegudega,
veelgi tihedama koondumisega oma partei, Lenini-Stalini
partei ja seltsimees Stalini ümber.

Nõukogude Liidu rahvastel on mida kaitsta ja millega
seda kaitsta. Oktoobrirevolutsioon ja nõukogude võim on
andnud meie rahvale võitmatu relva. „Tööliste ja talupo-
egade liit, selle on andnud meile nõukogude võim. Selles
on tema tugevus. Selles on meie edu ja meie lõpliku võidu
tagatis“ (Lenin).

Tööliste ja talupoegade liitu tugevdades on meie partei

saavutanud kogu nõukogude rahva moraalse ja poliitilise ühtsuse. See on üks meie partei, Lenini-Stalini partei suuri-
maid võite, mis on saavutatud seltsimees Stalini, meie rah-
vaste juhi, sõbra ja õpetaja juhtimisel. See võit on võim-
saks jõuks sotsialistliku ühiskonna edasisel arenemisel ja
meie võitmatuse tagatiseks.

*

Fašistlikud röövvalutajad tekitasid meie kodumaale suuri
kahjusid. Purustati täielikult sajad linnad ja tuhanded külad.
Miljonid inimesed jäid ilma ulualuseta. Fašistid hävitasid
või põletasid maha 31 850 tööstusettevõtet, 65 000 km raud-
teed, 6 miljonit mitmesugust hoonet, 1710 linna, 70 000 küla,
98 000 kolhoosi. Riisuti 7 000 000 hobust ja 70 000 000 veist.
Uldine kahju, mis hitlerlik Saksamaa tekitas meie rahva-
majandusele ja meie kodanikele, ulatub 679 000 000 000
rublani.

Raskusi suurendas veel meie maad möödunud aastal taba-
nud katastroofiline viljaikaldus. Kõik see põhjustas tõsiseid
raskusi ja tõkestas sotsialistlikku ülesehitustööd.

Kuid meie rahvas, rahvas-võitja, asus oma võitluses ja
töös järeleproovitud kommunistliku partei juhtimisel jul-
gesti ületama neid raskusi. Kui poleks olnud nõukogude
võimu ja bolševike parteid, siis oleksid sellised purustused
ja kahjud osutunud maale hukatuslikeks. Kauga aega poleks
riik suutnud tõusta varemeist.

Kuid meie sotsialistliku majanduse iseärasuseks on see,
et ta oli mitte ainult suuteline varustama rinnet ja maad
kõige vajaliku sõja ajal, vaid andis ka meie rahvale
jõudu ja võimaluse teostada selle pingelise, ajaloos enne-
olemata sõja ajal suureulatuslikku kapitaalset ehitustööd.
Ehitati vabrikuid, tehaseid, allmaaraudteed, uusi linnu ja
töölisasulaid.

Nõukogude Liidu territooriumi vabanemisel fašistlikest
röövvalutajaist võtsid meie partei ja valitsus kohe tarvi-
tusele otsustavad abinõud purustatud majanduse kiireks
taastamiseks. Sõda polnud veel lõppenud, kui vabastatud
rajoonid juba taastasid purustatud kaitisi.

Pärast Isamaasõja võidukat lõppu suunati kõik rahva jõud sõjas purustatud rahvamajanduse ülesehitamisele ja meie vabariikide, kelle territooriumil on toimunud sõjategevus, majandusliku võimsuse suurenemisele.

NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaan 1946.—1950. a. näeb ette kannatada saanud piirkondade taastamise, tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelse taseme taassaavutamise ja selle ületamise suures ulatuses. See on partei, valitsuse ja seltsimees Stalini poolt meie rahvale seatud põhiline majanduslik-poliitiline ülesanne. Sellised ülesanded on jõukohased ainult meie maale.

Uus viie aasta plaan on osa rahvamajanduse arendamise üldplaanist, mille esitas seltsimees Stalin oma kõnes valijatele 9. veebruaril 1946. a.: „Mis puutub plaanidesse pikema ajajärgu kohta, siis kavatseb partei organiseerida rahvamajanduse uut võimsat tõusu, mis annaks meile võimaluse tõsta meie tööstuse taseme, näiteks kolmekordseks, võrreldes sõjaeelse tasemega. Meil on vaja saavutada, et meie tööstus võiks toota iga aasta kuni 50 miljonit tonni malmi, kuni 60 miljonit tonni terast, kuni 500 miljonit tonni sütt, kuni 60 miljonit tonni naftat. Ainult sel tingimusel võib loota, et meie kodumaa on kindlustatud igasuguste juhuste eest.“

Selle plaani teostamine tähendab, et Nõukogude Liit jõuab järele ja ette eesrindlikest kapitalistlikest maadest ka majanduslikus suhtes. Luuakse niivõrd kõrge majanduslik tase, et meil saab olema toiduainete ja kõigi rahvale vajalike kaupade küllus. Sõjajärgse viisaastaku edukas teostamine on sellel teel suureks sammuks edasi. Läheneb uue stalinliku viisaastaku teise aasta lõpp. Juba praegu pole enam kahtlust, et 1946.—1950. aasta plaan täidetakse tähtajaliselt ja isegi ületatakse.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni auks on Lenini linna tööliste algatusel kogu maal alustatud laialdast ja võimsat sotsialistlikku võistlust, mille eesmärgiks on viisaastaku teise aasta plaani täitmine 7. novembriks, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäevaks. Paljud tehased ja vabrikud on juba oma kohustused täitnud. Oktoobrikuu esimesel poolel täitis aastaplaani üks sotsia-

listliku tööstuse hiiglas, Kirovi tehas Leningradis, üleliidulise sotsialistliku võistluse algatajaid. Kõik meie vabrikud ja tehased võitlevad kangelaslikult oma plaani täitmise eest suureks pidupäevaks.

Sotsialistliku põllumajanduse töötajad on käesoleval aastal saavutanud rikkaliku viljasaagi. Isegi rajoonides, mis said sõja ajal rängalt kannatada ja kus möödunud aastal oli ikaldus, on käesoleval aastal hea viljasaak. Fašistlikud röövvalutajad kavatsesid nende poolt okupeeritud piirkonnad muuta paljaks kõrbeks. Sellise saatuse olid nad määranud ka Harkovi oblastile. Kuid käesoleval aastal sai Harkovi oblast rikkaliku viljasaagi ja andis riigile 40 000 000 puuda rohkem vilja kui kõige paremal sõjaeelsel aastal, 1940. aastal. Ja see on iseloomulik paljudele oblastitele ja vabariikidele.

Kolhoosnikud, sovhooside ja masina-traktorijaamade töölised, kõik sotsialistliku põllumajanduse töötajad täidavad auga lubadust, mille nad andsid seltsimees Stalinile: saavutada kõrge viljasaak ja ennetähtaegselt täita riiklikud normid.

Kunagi veel pole meie maal töötatud sellise entusiasmiga ja vaimustusega nagu praegu. Kogu rahvas ja iga töötaja tahab üldrahvalikku pidupäeva vastu võtta uute töökangelastegudega. Pole kaugel aeg, kus meie maa on parandanud sõjahaavad ja saavutab toiduainete ning laiatarbekaupade külluse.

Teisiti ei saa see ollagi. Meie kangelaslik rahvas, kes on kasvatatud Lenini-Stalini partei poolt, peab oma auks ennastsalgavalt töötada kodumaa hüvanguks ja olla talle piiritult truud.

Kõik meie maa võidud annavad tunnustust marksism-leninismi õpetuse täielikust võidukäigust. Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini ideed on saanud massidele omaseks ning on muutunud võimsaks purustamatuks jõuks. Lenin ja Stalin relvastasid meie partei eesrindliku teadusega, marksistlik-leninliku teooriaga, mis võimaldab parteil õigesti orienteeruda igas olukorras, mõista nähtuste sisemist seost, ette näha sündmuste arenemiskäiku, kindlalt juhtida töölisklassi ja kõiki töötajaid kommunistliku ühiskonna poole, ületades sellel teel kõik raskused.

Meie partei tugevus on tema tihedas seoses rahvaga, meie rahva tugevus aga selles, et teda juhivad bolševike partei ja seltsimees Stalin. Lenin õpetas meie parteile, et partei moodustab osa rahvast, olles tema avangard: „...me võime juhtida ainult siis, kui me õigesti väljendame seda, mida tunneb rahvas.“

Iga parteiorganisatsioon, iga parteiliige ja liikmekandidaat peab alati kindlustama sidet rahvaga. See on meie võitmatuse tagatis, see kindlustab meile edu kõigil sotsialistliku ülesehitustöö rinnetel.

Rahva poliitiline kasvatamine, pidev organiseerimistöö tõstab rahvahulkade aktiivsust ja kiirendab partei poolt ettenähtud plaanide täitmist, sest meie plaanide reaalsus „— see on töörahva miljonid, kes loovad uut elu. Meie programmi reaalsus — see on elavad inimesed, meie teiega, meie töötahe, meie valmisolek töötada uut moodi, meie kindel tahe täita plaan“ (Stalin, „Leninismi küsimusi“, lk. 308).

Meie maa on astunud sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku ajajärku. Suurima tähtsuse nii siseparteilises töös kui ka töös rahvaga omandavad ideoloogilise töö küsimused. XVIII parteikongressil ütles seltsimees Molotov: „Meil on loodud niipalju eeldusi, niipalju võimalusi meie ühiskonna edasiarendamiseks ja täielikule õitsengule viimiseks, et nüüd on meil kõige tähtsamaks kommunistlik töösse suhtumine ja eriti meie edu bolševistlikus töös nõukogude haritlaskonna suurekspaisunud kaadrite ideelisel kasvatamisel. On saabunud aeg, kus esiplaanile tõusevad kasvatusliku iseloomuga ülesanded, töötajate kommunistliku kasvatamise ülesanded.“

Uheks peamiseks ülesandeks töötajate kasvatamisel on võitlus kapitalismi iganditega. Uue sotsialistliku ellusuhtumise võitlus vanaga, kapitalismi igandite ja riisemetega, on meie sotsialistliku ühiskonna arenemisseadus, mille alusel toimub tema edasiliikumine. Seepärast ongi sotsialistlike omaduste kasvatamine rahvas ja kapitalismi igandite välja juurimine inimeste teadvusest meie parteiorganisatsioonide peaülesandeid.

Uheks kapitalismi igandiks ja kodanliku ideoloogia mõju

tagajärjeks meie rahvale on lõimitamine kaasaegse kodanliku kultuuri ja ideoloogia ees. See alandab nõukogude inimese väärikust, kes intellektuaalses suhtes seisab võrratult kõrgemal kodanliku ühiskonna inimesest.

Laiade töörahva hulkade kultuursuse tõstmine on üks otsustavaid vahendeid kapitalismi igandite väljajuurimisel rahva teadvusest ja tema kommunistlikul kasvatamisel. Sellele peabki olema suunatud meie ideoloogiline töö.

Partei kasvatab nõukogude inimeses uhkustunnet oma sotsialistliku kodumaa ja suure rahva üle, ennastsalgavat andumust Nõukogude Kodumaale.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäev on kokkuvõtteks meie tegevusest sotsialistliku ülesehitustöö alal 30 aasta jooksul ja meie üha kasvavate jõudude demonstratsiooniks.

Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeval koondub meie rahvas veelgi tihedamini oma bolševike partei, oma armastatud juhi ja õpetaja seltsimees Stalini ümber.

KIRJASTUSE JÄRELSÖNA

Käesoleva raamatu moodustab valimik artikleid, mis on ilmunud 1946. a. detsembrist kuni 1947. a. novembrini ajakirjas „Eesti Bolševik“ ning ajalehtedes „Sovetskaja Estonia“ ja „Talurahvaleht“.

RK „Poliitiline Kirjandus“

SISUKORD

Talurahva sotsiaalne olemus	3
Bolševike partei suhtumine kesktalupojasse	20
Lenini-Stalini kooperatsiooniplaan	39
Stalini õpetus kollektiviseerimisest	58
Põllumajandusliku artelli põhikiri	86
Teraviljaprobleem ja selle lahendamine NSV Liidus	107
Masina-traktorijaamade osa põllumajanduse ümberkorraldamises sotsialistlikul alusel	121
Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsus meie kodumaa ajaloolises saatuses	128

Vastutav toimetaja L. Aisenstadt

Tehniline toimetaja E. Ridala

Н. С. Бузулуков. Партия и крестьянство.

На эстонском языке.

Ladumisele antud 20. XI 1947. Trükkimisele antud 26. XII 1947.
Paber 56 × 79 cm ¹/₁₆. Trükiarv 7200. Trükitähti trükipoognas 36 192.
Trükipoognaid 9,5. Arvutuspoognaid 8,17. MB-08488. Tellimise nr. 1711.
Trükikoda „Oktoober“, Tallinn, Tartu mnt. 49.

Rbl. 4.—

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00465860 7

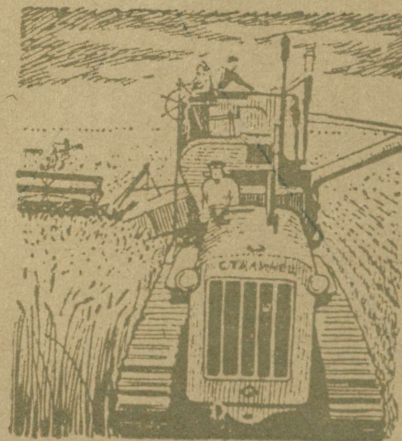
Rbl. 4.—

PARTEI JA TALURAHVAS

N. S. Buzulukov

16912
N. S. BUZULUKOV

PARTEI JA TALURAHVAS

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“ · TALLINN

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00465860 7